

”NAISET TOTEUTTIVAT UNELMANSAA”

Tutkimus naisjalkapallon uutisoinnista Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa
kesän 2005 EM-turnauksen yhteydessä

Annika Anttila
Anni Frost

Liikuntapedagogiikan
pro gradu -tutkielma
Kevät 2007
Liikuntatieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO.....	5
2 NAISJALKAPALLOILU.....	8
2.1 Naisjalkapalloilu Suomessa.....	8
2.2 Naisjalkapalloilu kansainvälisesti	10
2.3 Naisjalkapallon historiaa	11
2.3.1 Kansainvälisesti.....	11
2.3.2 Suomessa ja muissa Pohjoismaissa	13
2.4 Naisjalkapallon tutkimus	14
3 NAISNÄKÖKULMA URHEILUN JA LIKUNNAN TUTKIMUKSEEN	17
3.1 Naistutkimuksen määritelmä	17
3.2 Naiset ja urheilu.....	18
3.3 Naisurheilun ja naisten liikuntakulttuurin tutkimushistoriaa.....	20
4 URHEILUJOURNALISMI.....	23
4.1 Urheilujournalismin määritelmä.....	23
4.2 Urheilujournalismin ja urheilun suhteesta.....	23
4.3 Katsaus suomalaisen urheilujournalismin historiaan	25
4.4 Nykypäivän urheilujournalismin piirteitä.....	27
5 NAISURHEILIJÄ TIEDOTUSVÄLINEISSÄ	29
5.1 Naisurheilun näkyvyys	29
5.2 Sanomalehdet	29
5.3 Televisio	31
5.4 Naisurheilun toiseuden vahvistaminen.....	32
5.4.1 Marginalisointi	32
5.4.2 Trivialisointi	34
5.4.3 Seksualisointi.....	35
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	37
6.1 Tieteenfilosofiset lähtökohdat	37
6.2 Esiymmärrys.....	38
6.3 Sisällönanalyysi laadullisen tutkimuksen menetelmänä	40
6.4 Tutkimuskysymykset.....	42
6.5 Tutkimusaineisto	43
6.6 Tutkimuksen eteneminen.....	43
6.7 Luotettavuus	46
7 TUTKIMUSTULOKSET	49
7.1 Uutisoinnin tulokset.....	49
7.2 Kolumnien tulokset	54
7.3 Uutisoinnin merkittävimmät teemakokonaisuudet.....	54
7.3.1 Viihteellisyys.....	55
7.3.2 Pelaajien ja lajin taustat	60

7.3.3 Peleihin liittyvä kirjoittelu	62
7.3.4 Jalkapalloon liittymätön kirjoittelu.....	64
7.3.5 Kirjoittelun kriitikittömyys.....	68
8 POHDINTA.....	72
LÄHTEET	79
LIITTEET.....	88
LIITE 1. Esimerkki sisällönanalyysin alkuperäislauseista ja pelkistyksistä	
LIITE 2. Sisällönanalyysin rakenne	

TIIVISTELMÄ

Anttila, A. & Frost, A. 2007. ”Naiset toteuttivat unelmansa”. Tutkimus naisjalkapallon uutisoinnista Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa kesän 2005 EM-kilpailujen yhteydessä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma, 90s.

Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella naisjalkapallon uutisointia Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien urheilusivuilla. Tutkimusajanjakso oli 31.5.2005–26.6.2005, johon sisältyivät naisten jalkapallon EM-kilpailut (5.6–19.6.2005) sekä viikko ennen ja jälkeen turnauksen. Tutkimusaineisto koostui Helsingin Sanomien 30 ja Ilta-Sanomien 44 artikkelista. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, minkälaisista sisällöistä naisjalkapallon urheilu-uutisointi koostui sekä miten sisällöistä kirjoitettiin. Lisäksi tutkimuksessa vertailtiin Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien uutisoinnin eroja.

Tutkimus oli luonteeltaan laadullinen ja sen tieteenfilosofisena lähtökohtana oli hermeneutiikka. Aineiston analyysimetodina käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tutkimusaineistosta muodostui sisällönanalyysin lopputuloksena 14 uutisoinnin sisällöistä kertovaa pääluokkaa. Erikseen analysoiduista kolumneista muodostui kahdeksan luokkaa. Tutkimusprosessin viimeisessä vaiheessa uutisten ja kolumnien luokat yhdistettiin. Yhdistettyjen sisältöluokkien pohjalta nostettiin esille viisi merkittävimmäksi katsottua teemaa: viihteellisyys, pelaajien ja lajin taustat, peleihin liittyvä kirjoittelu, jalkapalloon liittymätön kirjoittelu sekä kirjoittelun kritiikkittömyys. Merkittävimpien teemojen kohdalla analysoitiin sisältöjen lisäksi kirjoituksissa käytettyä kieltä ja sen luomia merkityksiä.

Tutkimuksessa havaittiin, että naisjalkapallon uutisointi on pääasiassa asiapitoista ja viihteellistä. Uutisoinnin sisältöjen tarkastelu osoitti, että kummassakin lehdessä kirjoitettiin eniten pelaajien taustaa kartoittavia, pelitilanteita kuvaavia ja ennakoivia lauseita. Vaikka naisjalkapallon uutisointi oli pääasiassa asiallista, aineiston syvempi tarkastelu paljasti ajoittain lajin vähättelyä. Tutkimuksessa havaittiin jonkin verran kriittistä kirjoittelua, mutta kritiikki ei ollut voimakasta eikä sitä kohdistettu juuri lainkaan yksittäisiin pelaajiin. Voimakkaampaa kritiikkiä esiintyi aineistossa vain Helsingin Sanomien kolumneissa. Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien uutisoinnissa havaittiin myös joitakin eroja. Selkein ero lehtien uutisoinnissa liittyi urheilujournalismin viihteellisyyteen. Viihteellisyys korostui Ilta-Sanomissa, jossa käytettiin sensaatiohakuista, dramatisoivaa ja liioittelevaakin kieltä. Helsingin Sanomien uutisointi oli Ilta-Sanomia asiapitoisempaa. Helsingin Sanomien kirjoitusten kielellisenä tehokeinona käytettiin narratiivisuutta ja kuvailevaa kieltä.

Urheilu-uutisoinnin asiapitoisuuden taustalla havaittiin olevan useita eri tekijöitä. Naisten tasa-arvoistunut asema yhteiskunnassa ja naisten lisääntynyt osallistuminen urheiluun ovat vaikuttaneet joukkotiedotuksen viesteihin ja kieleen. Lisäksi naisten kauneushanteen muuttuminen lihaksikkaammaksi on vaikuttanut siihen, että miehisenä pidetyn lajin naisurheilijoita ei kuvattu epänaissellisinä vaan taitavina urheilijoina.

Avainsanat: naisjalkapallo, naistutkimus, urheilujournalismi, sisällönanalyysi

1 JOHDANTO

Milloin olet viimeksi nähnyt sanomalehden urheilusivujen ykkösuutisena naisten jalkapallomaajoukkuetta käsittelevän artikkelin? Tai ylipäätänsä sanomalehtiartikkelin, jossa käsitellään naisjalkapalloa? Urheilusivuilla lukija törmää usein miesurheilijoiden kilpailujen selostuksiin, tuloksiin ja täyttyneiden unelmien kuvailuun. Missä ovat naiset? Ovatko naisurheilijoiden unelmat merkityksettömiä tai toissijaisia? Omien kokemustemme perusteella naisurheilu jää usein urheilusivuilla paitsioon ja näin käy myös naisjalkapalloseuralle. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella sitä, miten naisjalkapallosta uutisoitiin vuoden 2005 EM-kilpailujen yhteydessä.

Tutkimusaineistomme koostuu Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien urheilusivujen artikkeleista. Analysoimme tutkimusaineistostamme sekä urheilu-uutisoinnin sisältöjä että käytettyä kieltä. Lisäksi tutkimuksemme tavoitteena on selvittää uutisoinnin eroja Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien välillä. Pääanalyysimenetelmämme on sisällönanalyysi, jonka avulla pyrimme löytämään urheilu-uutisoinnin mahdolliset epäkohdat naisurheilun arvostuksen näkökulmasta. Sivuumme tutkimuksessamme myös diskurssianalyttistä tutkimusotetta. Diskurssianalyysin avulla analysoimme sitä, miten aineistossa käytetyillä ilmauksilla ja sanavalinnoilla rakennetaan uutisoinnin sisältöjä.

Naisurheilun nykyinen asema suomalaisessa yhteiskunnassa on pitkän kehityksen tulosta. Naisten mahdollisuudet osallistua urheiluun ovat olleet sidoksissa yhteiskunnassamme vallinneisiin arvoihin ja asenteisiin. Erityisesti yhteiskunnan asettamat rooli-odotukset vaikeuttivat pitkään naisten urheilemista, sillä naisten tehtävänä nähtiin vaimon ja äidin roolien asettamat velvollisuudet. (Laine 1985, 70; Balsamo 1994, 342–343.) Naiset ovat kuitenkin astuneet miesten maailmaan alkaessaan urheilla ja erityisesti lähtiessään mukaan perinteisesti miehisten lajien pariin. Naisten asema urheilun kentällä on parantunut viime vuosikymmeninä ja naisurheilijoiden määrä on kasvanut nopeasti. Suomessa naiset harrastavat miehiä useammin liikuntaa ja naisten liikuntavalikoima on myös laajentunut huomattavasti. (Opetusministeriö 1995; SLU 2005.)

Naisten lisääntyneestä urheilun harrastamisesta huolimatta naisurheilijoiden asema on vielä toissijainen miesurheilijoihin verrattuna. Medialla on todettu olevan suuri merkitys

naisurheilun toiseuden vahvistamisessa ja sen on todettu tukevan käsitystä, että urheilu on tarkoitettu ensisijaisesti miehille (Naula 1994). Monet aikaisemmat tutkimukset osoittavat naisurheilijoiden olevan aliedustettuja joukkotiedotuksessa niin lehdistössä, televisiossa kuin radiossakin. (mm. Sonninen 1998; Collin & Vuori 1999; Lehtinen 2006.) Erityisesti miehisten lajien naisurheilijat samoin kuin naisten joukkueurheilu ovat vahvasti aliedustettuja (Pirinen 1993; Collin & Vuori 1999). Naisurheilun vähäisen näkyvyyden lisäksi naisurheilun toisarvoista asemaa vahvistetaan mediassa myös naisurheilua koskevien ykkösuutisten vähyydellä. Tällä viestitetään sitä, että miesten urheilemista pidetään naisten urheilemista tärkeämpää. (Collin & Vuori 1999, 63; Pirinen 2006, 37–38.) Mediaurheilun on todettu myös trivialisoivan naisurheilua. Trivialisointikeinoja ovat tavallisimmin olleet muun muassa huomion kiinnittäminen urheilu-uutisoinnin kannalta epäolennaisiin seikkoihin, kuten naisurheilijan yksityiselämään ja ulkonäköön. Lisäksi naisurheilijoita trivialisoidaan kiinnittämällä huomio epäonnistumisiin ja vähättelemällä naisten saavutuksia. (Pirinen 2006, 41.)

Tutkimuksemme lähtökohtana on ollut kiinnostuksemme naisurheilun uutisoinnin tarkasteluun miehisenä pidetyssä joukkuelajissa. Tutkimusaiheemme on ajankohtainen, sillä naisjalkapalloilijoiden määrä on Suomessa kasvanut nopeasti ja Suomi on noussut naisjalkapallossa Euroopan huippumaihin. Silti tutkimus tällä alueella on ollut hyvin vähäistä ja naisjalkapallon tutkimusta on Suomessa tehty vain pro gradujen muodossa. Valitsimme lähtökohdaksemme naistutkimuksen, koska naiset on usein sivuutettu liikuntatieteellisissä sekä urheilujournalistisissa tutkimuksissa. Liikuntatieteellisessä tutkimuksessa ovat miehet olleet pääsääntöisesti tutkimuskohteena ja tulokset on yleistetty koskemaan myös naisia. Naisten tutkiminen urheilujournalismissa on tärkeää, sillä joukkotiedotus rakentaa käsityksiä siitä, mitä on urheilu ja minkälainen on hyvä urheilija. Urheilun joukkotiedotuksen ansiosta urheilu on monille juuri tiedotusvälineiden esittämää urheilua. (Pirinen 1989, 26; Pirinen 2006, 22.)

Valitsimme naisjalkapallon tutkimuskohteeksemme, sillä vuoden 2005 EM-kilpailuihin pääseminen oli merkittävä asia suomalaiselle naisjalkapalloseuralle. Naisten A-maajoukkue oli ensimmäinen suomalainen aikuisten jalkapallojoukkue, joka selvitti tiensä arvokilpailujen loppurnaukseen (Suomen palloliitto 2004, 4). Naisten joukkue teki unelmastaan totta päästessään EM-turnaukseen. Edessä siintää kuitenkin vielä toinen

unelma, tavoite väliräpaikasta. Tässä tutkimuksessa seuraamme naisten unelman, EM-turnauksen, etenemistä samalla arvioiden lehtiteksteissä naisista esiin nostettuja sisältöjä ja kirjoitustyyliä. Millaiseksi perinteisesti miehisenä pidetyn lajin naisurheilijat kuvataan ja miten heistä kirjoitetaan? Korostuuko naisten yksityiselämästä kertominen ja ulkonäön kuvaaminen? Vähätelläänkö naisten saavutuksia vai osoitetaanko uutisoinnissa arvostusta naispelaajia kohtaan? Erotuomarin puhallettua kerran pilliin voi matkamme kohti naisten jalkapallomaajoukkueen unelmaa alkaa.

Lukuohjeeksi

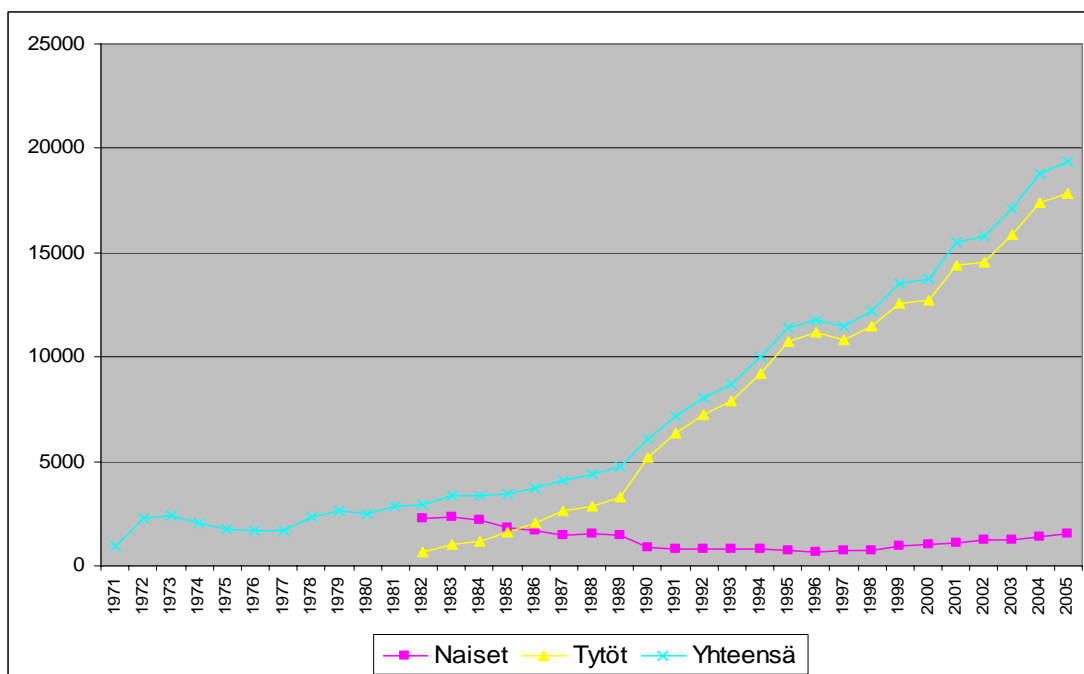
Jotta lukijan olisi helpompaa seurata tutkimuksemme kulkua, kerromme seuraavassa, miten tutkimuksemme rakentuu. Kirjallisuuskatsauksessa pyrimme perehdyttämään lukijan tutkimusaiheeseemme, jotta tutkimuksemme taustatekijät ja lähtökohdat olisivat lukijalle tuttuja ennen oman tutkimusaineistomme esittelyä. Lähestymme tutkimustamme urheilujournalismista ja naistutkimuksesta käsin. Kirjallisuusosiomme koostuu neljästä luvusta (2-5). Teemme niissä lukijalle tutuksi naisten jalkapalloa ja sen historiaa sekä perehdytämme lukijan aikaisempiin liikunnan ja urheilun naistutkimuksiin. Oman tutkimuksemme lähtökohdat nousevat naistutkimuksesta, joten avaamme myös naistutkimuskäsitettä ja oman tutkimuksemme sijoittumista naistutkimuksen kenttään. Lisäksi esittelemme kirjallisuuskatsauksessa urheilujournalismin perusolemusta ja sen muutoksia sekä naisurheilijoiden asemaa erityisesti suomalaisessa urheilujournalismissa.

Kuudennessa luvussa pääsemme varsinaisesti oman tutkimuksemme toteutukseen. Kuvaamme siinä mahdollisimman tarkasti tutkimusprosessimme etenemistä, analyysivaiheita sekä tulkintojemme lähtökohtia ja toteutumista. Sijoittamalla koko tutkimuksen eteneminen samaan lukuun, lukijan on helpompi seurata tutkimuksemme johdonmukaisuutta ja tehdä omat johtopäätökset tutkimuksemme pätevyydestä. Luvussa kuusi perehdytämme lukijan myös tieteenfilosofisiin lähestymistapoihimme, jotka tutkimuksessamme nousevat hermeneutiikasta. Lisäksi kirjoitamme auki omat esiyymmärryksemme sekä esittelemme oman analyysimenetelmämme, sisällönanalyysin. Luvussa seitsemän esittelemme tutkimuksemme tulokset ja niistä tehdyt tulkinnat. Luvussa kahdeksan pohdimme vielä tuloksia ja arvioimme tutkimuksemme toteutusta.

2 NAISJALKAPALLOILU

2.1 Naisjalkapalloilu Suomessa

Tyttö- ja naisjalkapallo on ollut Suomessa vahvasti kasvava laji. Ensimmäiset rekisteröidyt harrastajamäärät löytyvät vuodelta 1971, jolloin Suomessa oli 987 jalkapalloa harrastavaa tyttöä ja naista. Viime vuosina tyttö- ja naisjalkapalloilijoiden määrä on kasvanut kymmenen prosentin vuosivauhtia ja vuoden 2005 lopussa Suomessa oli lähes 20 000 lajin harrastajaa. Huomioitavaa harrastajamääriä tarkasteltaessa on kuitenkin se, että vuoden 2005 harrastajamäärästä tyttöjä oli 17 439 ja naisia vain 2 505. Kuviosta 1 voi havaita, että tyttöjalkapalloilijoiden määrä on vuosittain kasvanut nopeasti, mutta naispelaajien määrä on jopa hieman vähentynyt. Tyttöpelaajiksi nykyisessä luokituksessa kuuluvat laskentavuonna 20 vuotta täyttävät ja sitä nuoremmat pelaajat.

Kuvio 1. Lisenssipelaajien määrän nousu Suomessa 1971–2005 (Paavola 2006a)

Tyttö- ja naisjalkapallon harrastajamäärien kasvu, lajin laadullinen kehittyminen sekä Suomen naisten maajoukkueen hyvä menestyminen kansainvälisillä kentillä on saanut myös median kiinnostumaan lajista. Forsblomin (2006) mukaan vuonna 2003 naisten jalkapallon SM-sarja oli esillä televisiossa vain 24 kertaa koko vuoden aikana ja kuvallisia

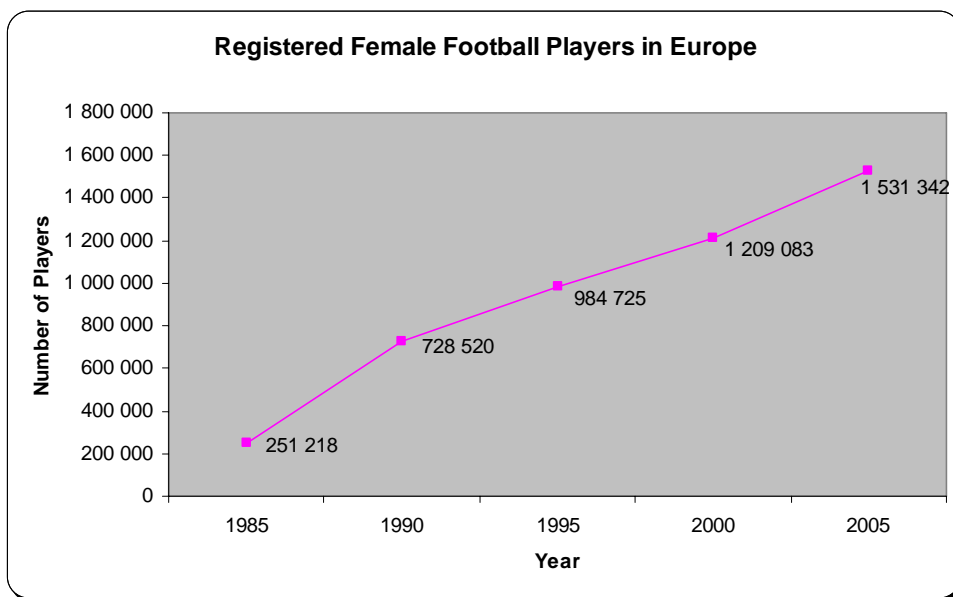
juttuja naisten SM-sarjasta julkaistiin lehdissä 92 kappaletta. Vuonna 2005 SM-sarjan näkyvyys televisiossa oli lähes nelinkertaistunut ja lehdissä kuvallisten juttujen määräkin oli kasvanut yli puolella, 188 kertaan. Vielä huomattavampaa kasvu on ollut naisten maajoukkueen osalta. Vuonna 2003 naisten maajoukkue esiintyi televisiossa 36 kertaa ja kuvallisia juttuja oli ainoastaan 53. Ero vuoteen 2005 oli huomattava, sillä vuonna 2005 naisten maajoukkue esiintyi televisiossa peräti 570 kertaa ja kuvallisten artikkeleiden määrä oli noussut 1018 kertaan. (Forsblom 2006.)

Naisten maajoukkueen medianäkyvyyden kasvua selittää erityisesti se, että Suomen naisten jalkapallomaajoukkue pääsi mukaan vuoden 2005 Euroopan mestaruuskilpailuihin. Naisten jalkapallo ylitti EM-kilpailujen aikana ensimmäistä kertaa Suomessa laajamittaisesti median uutiskynnyksen. Joukkue sijoittui jaetulle kolmannelle sijalle ja teki samalla suomalaista jalkapallohistoriaa. Naisten A-maajoukkue oli ensimmäinen aikuisten jalkapallojoukkue, joka selvitti tiensä arvokilpailujen lopputurnaukseen (Suomen palloliitto 2004, 4). Medianäkyvyyden lisäksi Euroopan mestaruuskilpailujen hieno menestys toi myös toisen suuren saavutuksen suomalaiselle naisjalkapallolle. Vuoden 2005 lokakuussa naisten maajoukkueen pelaaja Anne Mäkinen palkittiin Suomen Palloliiton Captain`s Ball-tunnustuksella. (Virolainen 2007, 233.) Captain`s Ball on Suomen Palloliiton ja Veikkausliigan erityispalkinto positiivisesta ja merkittävästä suomalaisen jalkapalloilun hyväksi tehdystä työstä. Anne Mäkinen oli ensimmäinen nainen, jolle palkinto myönnettiin. (Palloliitto 2007.)

Suomi on noussut naisjalkapallossa nopeasti maailman parhaiden maiden joukkoon. Vuoden 2006 puolivälissä julkaistussa rankinglistassa Suomi oli sijoitettu naisten maailmalistan sijalle 16 ja Euroopassa yhdeksänneksi (Virolainen 2007, 233). Merkittävää 2000-luvulla on ollut myös suomalaisten naisten pelaaminen maailman kovatasoisimmissa sarjoissa. Vuosina 2001–2003 pelattiin Yhdysvalloissa naisten jalkapallon ammattilaisliigaa (WUSA) ja kaksi suomalaista naispelaajaa, Anne Mäkinen ja Minna Mustonen, pelasivat tässä kovatasoisessa liigassa. WUSA:n lisäksi suomalaisia naisia on pelannut Ruotsin ja Norjan huippujoukkueissa. Suomen EM-turnauksen joukkueesta Ruotsin pääsarjassa on pelannut lukuisia suomalaisia naisia. Sanna Valkonen ja Laura Kalmari ovat voittaneet myös ruotsalaisen Umeå-IK:n joukkueessa UEFA-cupin vuosina 2003 sekä 2004 ja Jessica Julin vuonna 2004. (Tuunainen 2007, 250–253.)

2.2 Naisjalkapalloilu kansainvälisesti

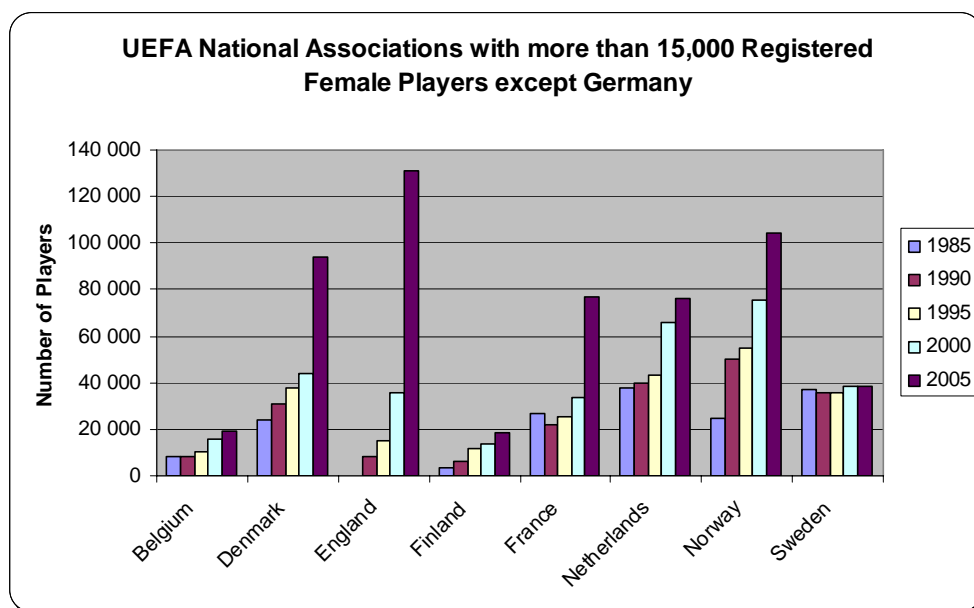
Naisjalkapallon suosion ja harrastajamäärien voimakas kasvu on ollut havaittavissa koko Euroopassa. Paavolan (2006b) mukaan ensimmäiset koko Euroopan kattavat harrastajamäärät löytyvät vuodelta 1985, jolloin rekisteröityjä naisjalkapallon harrastajia oli reilut 250 000. Vuoteen 2005 mennessä naisjalkapalloilijoiden määrä oli kuusinkertaistunut ja rekisteröityjä lajin harrastajia oli yli 1,5 miljoonaa. (Kuvio 2.) Kuvio 2 käy ilmi, että harrastajamäärät ovat kasvaneet tasaisesti vuosien 1985–2005 välillä. On syytä kuitenkin muistaa, että taulukossa ovat vain rekisteröidyt, lisenssin omaavat pelaajat, joten lajin rekisteröimättömien harrastajien todellista lukumäärää ei tiedetä.

Kuvio 2. Rekisteröityjen naisjalkapalloilijoiden määrä Euroopassa (Paavola 2006b)

Kuviossa 3 on kuvattu naisjalkapalloilijoiden määrän kehitys UEFA:n jäsenmaissa. Kuviossa ovat kuitenkin vain ne jäsenmaat, joissa on yli 15 000 rekisteröityä lajin harrastajaa. Saksa on puolestaan jätetty taulukon ulkopuolelle, koska siellä naisjalkapalloilijoiden määrä on moninkertainen muihin UEFA:n jäsenmaihiin verrattuna. Saksassa oli jo vuonna 1985 rekisteröityjä naisjalkapallon harrastajia 68 000. Muut Euroopan maat eivät yltäneet läheskään samoihin lukemiin ja Saksassa on edelleenkin

ylivoimaisesti eniten naisjalkapallon harrastajia Euroopassa. Kuviosta 3 käy ilmi, että rekisteröityjen naispelaajien määrä on useassa UEFA:n jäsenmaassa kehittynyt voimakkaimmin 2000-luvulla. Poikkeuksen maista muodostaa Ruotsi, jossa harrastajien määrä näyttää pysyneen melko samoissa lukemissa vuodesta 1985 lähtien. UEFA:n jäsenmaista eniten naisjalkapallon harrastajia oli vuonna 2005 Saksassa (850 000), Englannissa (130 000), Norjassa (yli 100 000) ja Tanskassa (yli 90 000). Suomen harrastajamäärät (20 000) jäävät vielä kauas Euroopan kärkimaista voimakkaasta kasvustaan huolimatta. (Kuvio 3.)

Kuvio 3. UEFA:n jäsenmaiden rekisteröidyt pelaajat vuosina 1985–2005 (Saksa pois lukien) (Paavola 2006b)

2.3 Naisjalkapallon historiaa

2.3.1 Kansainvälisesti

Tuunaisen (2007) mukaan varhaisimpia kertomuksia naisten jalkapallosta on 1880-luvun Englannista, kun naimisissa olevat ja naimattomat pelasivat vastakkain kyläotteluita. Ensimmäinen kirjoihin kirjattu naisten jalkapallojoukkue oli vuonna 1894 perustettu British Ladies. Ensimmäinen tilastoitu naisten ottelu pelattiin vuonna 1895 Englannissa,

jolloin vastakkain pelasivat joukkueet Pohjois- ja Etelä-Englannista. Ottelua seuraamaan kerääntyi tuolloin 10 000 katsojaa. (Tuunainen 2007, 235–236.)

Ennen ensimmäistä maailmansotaa jalkapalloa pidettiin epäsoveliaana lajina naisille ja haitallisena naisten keholle. Naisten jalkapalloharrastus lisääntyi kuitenkin ensimmäisen maailmansodan aikaan, kun naiset joutuivat astumaan miesten maailmaan, kuten työskentelemään tehtaissa. Jalkapallosta tuli yksi suosituimpia vapaa-ajanviettotapoja tanssin ja uinnin rinnalla. Etenkin Englannissa naisten pelit olivat suosittuja vuosina 1917–1918 ja otteluiden tuotto meni tuolloin hyväntekeväisyyteen. (Eisenberg, Lanfranchi, Mason & Wahl 2004; Tuunainen 2007, 236.) Naisten otteluiden suuresta suosiosta kertoo katsojien mielenkiinto lajia kohtaan. Esimerkiksi vuonna 1920 pelasivat tehdasjoukkueet Dick Kerr` s ladies ja St. Helen ladies vastakkain ja peliä saapui seuraamaan 53 000 katsojaa. Otteluun olisi tullut enemmänkin katsojia, mutta väenpaljouden vuoksi käännytettiin pois arviolta 10 000–15 000 katsojaa. (Hargreaves 1994, 141–143; Tuunainen 2007, 236.)

Sodan jälkeen naisten jalkapallotoiminta hiipui monen joukkueen osalta lähes 50 vuodeksi, kunnes toiminta taas jatkui monessa maassa 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa (Tuunainen 2007, 236). Naisten jalkapallo kehittyi erityisen nopeasti 1970- ja 1980-luvuilla. 1980-luvulla jalkapalloilevia naisia oli jo runsaasti ympäri Eurooppaa, USA:ssa, Kanadassa, Oseaniassa, Aasiassa ja jopa Pohjois- ja Etelä-Afrikassa (Eisenberg ym. 2004).

1990-luvulla naisten jalkapallo kehittyi ympäri maailmaa harrastajien määrän osalta ja naisjalkapalloilijoiden taitotaso nousi. Ensimmäiset naisten maailmanmestaruuskisat pelattiin Kiinassa vuonna 1991 ja karsintoihin osallistui 49 maata, joista 18 tuli Euroopasta. Loppuottelussa kohtasivat Norja ja USA, joista maailmanmestaruuden voitti USA. Kiinan MM-kisojen 26 ottelua seurasi paikan päällä yli 500 000 katsojaa ja jo avausottelu sekä finaali keräsivät kumpikin yli 60 000 katsojaa. (Luhtanen, Numminen & Krotee 1995.) Toisen kerran maailmanmestaruudesta pelattiin vuonna 1995, jolloin voiton vei Norja (Rantala 1996, 171; Virolainen 2007, 232).

Vuonna 1999 järjestetyt kolmannet naisten MM-kisat olivat suuri mediatapahtuma Yhdysvalloissa ja niitä onkin pidetty naisjalkapallon lopullisena läpimurtona median

tietoisuuteen (Virolainen 2007, 233). Naisten MM-kisojen loppuottelu USA-Kiina oli eniten katsottu jalkapallolähetys USA:n television siihenastisessa historiassa. Televisiokatsojia loppuottelulla oli yli 40 miljoonaa ja tämän lisäksi kisoja katsottiin ainakin 30 muussa maassa. (Naisten jalkapallon kulta-aika 1999.) Los Angelesissa tehtiin myös uusi, edelleen voimassa oleva yleisöennätys naisten yksittäisessä urheilutapahtumassa. Ottelua seurasi paikan päällä yli 90 000 ihmistä. Näissä MM-kisoissa vuonna 1999 oli mukana myös suomalaisväriä, kun erotuomarina peleissä toimi suomalainen Katrina Elovirta. Vuoden 2003 MM-kisat pelattiin jälleen USA:ssa ja voittajaksi kisoissa ylsi Saksa kaataessaan finaalissa Ruotsin. (Virolainen 2007, 233.)

2.3.2 Suomessa ja muissa Pohjoismaissa

Naisten jalkapallopelejä alettiin pelata Suomessa jo 1930- ja 1940- luvuilla. Ottelut olivat usein aatteellista toimintaa, kuten varainkeruutapahtumia. Organisoitunut naisjalkapallotoiminta sekä viralliset sarjapelit alkoivat Suomessa ja muissa Pohjoismaissa vasta 1970-luvun alussa. Kilpailutoiminnan alkusysäys oli Suomessa vuonna 1971, jolloin Ilta-Sanomat järjesti kuuden joukkueen kutsukilpailun. Voiton vei peleissä HIFK. Samana vuonna pelattiin myös ensimmäisen kerran Suomen mestaruudesta cup-kilpailun muodossa, johon osallistui 51 joukkuetta. 15 000 katsojan todistaessa Suomen mestariksi, tosin vielä epäviralliseksi, nousi HJK. (Österberg 1986; Tuunainen 2007, 237, 239.) Vuonna 1972 Helsingin jalkapalloseura (HJK) voitti ensimmäisen virallisen Suomen mestaruuden ja HJK on ollut naisten jalkapallon mahtijoukkue koko kilpailutoiminnan ajan. Se oli myös suomalaisista naisjoukkueista ensimmäinen kansainvälisillä kentillä. (Tuunainen 2007, 235–242.)

Tuunaisen (2007) mukaan ensimmäiset naisjalkapallon pelaajat olivat aluksi usein miespelaajien vaimoja tai tyttöystäviä ja pelit olivat näytös- tai ystävyysotteluita. Suuri osa pelaajista oli muiden lajien harrastajia, jotka halusivat kokeilla jalkapalloa. Kilpailutoiminnan myötä otteluista tuli virallisempia ja säännöt kehittyivät nopeasti vastaamaan miesten sääntöjä. Suomessa naisten jalkapallo sai 1970-luvulla uutena ilmiönä tiedotusvälineissä, etenkin sanomalehdissä, paljon näkyvyyttä. Naisjalkapallosta kerrottiin usein hilpeään sävyyn. Arvioitavana eivät olleet niinkään pelin tapahtumat vaan esimerkiksi pelaajien taso ja lajin soveltuminen naisille. Sanomalehtien innostus väheni

uutuudenviehätyksen loputtua 1970-luvun puolivälin jälkeen ja samaan aikaan myös ihmisten kiinnostus lajia kohtaan ja harrastajamäärät laskivat. (Tuunainen 2007, 239–241.)

Österbergin (1986) mukaan Suomessa, kuten muissakin Pohjoismaissa, naisten jalkapallo käynnistyi melko hitaasti. 1970-luvun alkupuolella mestaruuksista pelattaessa Tanska oli ylivoimainen. Ruotsi ja Norja alkoivat tavoittaa Tanskan tasoa 1970-luvun loppupuolella ja harrastajamäärät näissä maissa moninkertaistuivat nopeasti. Pohjoismaiden mestaruuspelejä alettiin pelata vuonna 1974. Aluksi mukana olivat vain Suomi, Ruotsi ja Tanska. (Österberg 1986.) Norja tuli kansainväliseen toimintaan vasta vuonna 1978, mutta nousi kuitenkin nopeasti maailman huippumaihin (Tuunainen 2007, 230). Norjan noususta maailman huippumaihin kertoo se, että naisten jalkapallon ollessa ensimmäisen kerran olympiakisojen lajivalikoimassa vuonna 1996, Norja sijoittui kilpailujen kolmanneksi (Rantala 1996, 171; Virolainen 2007, 232). Sydneyn olympialaisissa vuonna 2000 Norja toi olympiakultaa Pohjoismaihin kukistamalla loppuottelussa Yhdysvallat. Muut Pohjoismaat eivät ole olympialaisissa kolmen joukkoon yltäneet. (Paavola 2006a; Virolainen 2007, 232–233; FIFA 2007.)

2.4 Naisjalkapallon tutkimus

Naisten jalkapallo on melko uusi tutkimusalue ja kaikki löytämämme tutkimukset ovat 1990- ja 2000 -luvulta. Naisjalkapallon tutkimukset ovat käsitelleet pääosin miehisen lajin ja naiseuden yhdistämistä, ympäristön asettamia odotuksia sekä jalkapallon merkityksiä naisille. Suomessa naisten jalkapalloa on tutkittu opinnäytetöiden muodossa. Paavola (2003) on tutkinut sitä, millaiset naiset pelaavat jalkapalloa sekä millaisia odotuksia ympäristö naiselle asettaa urheilijana ja miehisen lajin harrastajana. Virtanen (1999) puolestaan tutki pro gradu -tutkielmassaan naisjalkapalloilijoiden lopettamisen syitä. Ulkomaisia tutkimuksia on naisjalkapallosta tehty suomalaisia tutkimuksia enemmän. Kolnes (1995) sekä Cox ja Thompson (2000) ovat tutkineet naisjalkapalloilijoiden kokemuksia heteroseksuaalisuuden ja feminiinisyyden vaatimusten välissä. Cox ja Thompson tutkivat uusiseelantilaisia naisjalkapalloilijoita ja Kolnes norjalaisia huippu-urheilijoita, joiden joukossa oli naisjalkapalloilijoita. Scraton, Fasting, Pfister ja Bunuel (1999) ovat puolestaan tutkineet naisten kokemuksia jalkapalloharrastuksestaan. Tutkimusjoukkona oli naisjalkapalloilijoita Espanjasta, Saksasta, Englannista ja Norjasta.

Miehisen lajin ja naiseuden yhdistämiseen liittyvien tutkimusten tulokset eroavat hieman toisistaan. Paavolan (2003) mukaan jalkapalloilevat naiset eivät ainakaan tietoisesti koe ristiriitoja miehisen lajin ja naiseuden yhdistämisen välillä. Naiset joutuvat kuitenkin usein perustelemaan miehistä lajivalintaansa. Kolnesin (1995) sekä Coxin ja Thompsonin (2000) mukaan jalkapallon ja naiseuden yhdistäminen on ristiriitaista. Kolnesin (1995) mukaan ympäristö asettaa miehistä lajia harrastaville naisille odotuksia ja paineita, jotka liittyvät suurelta osin ulkonäköön. Nainen ei saa olla ulkonäöltään liian feminiininen eikä liian maskuliininen tai muuten hän rikkoo normeja. Kentän ulkopuolella on tärkeää näyttää naiselta, vaikka harrastetaankin miehistä lajia, jalkapalloa. (Kolnes 1995.) Naiset korostavat kentän ulkopuolella feminiinistä puoltaan muun muassa meikeillä ja naisellisella pukeutumisella. Media on merkittävässä roolissa ihanteellisen ruumiinkuvan määrittelyssä. (Kolnes 1995; Cox & Thompson 2000; Paavola 2003.)

Paavolan tutkimus on tehty Kolnesin sekä Coxin ja Thompsonin tutkimuksia myöhemmin. Tämä voi olla osasy siihen, että ristiriitoja on tutkimuksessa koettu vähemmän. Naisjalkapallon arvostus sekä lajin harrastajien määrä ovat nousseet voimakkaasti varsinkin 2000-luvulla eikä jalkapalloa pidetä enää vain miesten lajina. Paavolan (2003) mukaan syynä siihen, ettei ristiriitoja enää koeta, voi olla myös suomalaisen yhteiskunnan useita maita sallivampi sukupuoliroolijako. Paavolan mielestä näyttää siltä, että naisjalkapallosta on tullut suotavampi laji naisille. Useiden tutkimusten mukaan (mm. Scraton ym. 1999; Cox & Thompson 2000; Paavola 2003) miespuolisten ihmisten hyväksynnän ja rohkaisun on kuitenkin todettu olevan usein välttämätöntä, että tytöt lähtevät mukaan miehisen jalkapallon maailmaan. Isä on usein mainittu jalkapalloharrastuksen aloittamissyiden yhteydessä.

Paavolan (2003) mukaan ihmisillä on naisjalkapalloilijoista edelleenkin hyvin stereotyyppinen kuva ja ulkomuodoltaan naisellista naista ei usein oteta edes vakavasti jalkapalloilijana. Naisille on kuitenkin erityisen tärkeää saavuttaa hyväksyntä sekä naisena että huippu-urheilijana (Kolnes 1995). Paavolan (2003) mukaan jalkapalloa pelaavat naiset ovat erilaisia ja myös ulkoiselta olemukseltaan erinäköisiä keskenään. Jalkapalloilevilla naisilla on usein androgyyni-identiteetti, jossa yhdistyvät sekä naiselliset että miehiset piirteet. Naisilla on maskuliinisina pidettyjä ominaisuuksia, kuten kunnianhimoa ja kilpailullisuutta, mutta myös tiettyjä feminiinisinä pidettyjä piirteitä, kuten yhteistyöhalua.

(Paavola 2003.) Androgyynin identiteetin lisäksi jalkapalloilevia naisia yhdisti useissa tutkimuksissa poikatyttömäinen olemus (mm. Scraton ym. 1995; Cox & Thompson 2000). Coxin ja Thompsonin (2000) tutkimuksessa 16 naispelaajasta 14 kuvaili itseään poikatyöksi sekä muiden että omasta mielestä. He eivät lapsina leikkineet nukeilla eivätkä pitäneet mekkoja ja moni piti itseään lapsuudessa erilaisena kuin muut tytöt.

Naisjalkapallon merkityksistä ja arvoista puhuttaessa korostuu lajin sosiaalinen puoli ja joukkuehengen merkitys (mm. Scraton ym 1999; Virtanen 1999; Paavola 2003). Tyttöjen ja naisten on havaittu tyydyttävän joukkuelajin kautta sosiaalisia tarpeitaan. Tärkeäksi koetaan muiden pelaajien kanssa yhdessä oleminen, toisten tukeminen ja kuuluminen ryhmään. Tärkeimmiksi syiksi jalkapallon harrastamiselle nousivat sosiaalisuuden ohella myös halu urheilla ja pysyä kunnossa sekä kunnianhimo ja elämäntapa. Naiset nauttivat myös pelaamisesta itsestään sekä lajin ja oman kehonsa fyysisyydestä. (Scraton ym 1999; Virtanen 1999; Paavola 2003.) Virtanen (1999) mukaan lopettamissyitä tutkittaessa nousi esille yhtenä kokonaisuutena B-ikäluokan joukkueen hajoaminen ja naisten joukkueisiin siirtyminen. Tämä korostaa vahvasti sosiaalisuuden ja joukkuehengen merkitystä tyttöpelaajien keskuudessa. (Virtanen 1999, 57–58.)

3 NAISNÄKÖKULMA URHEILUN JA LIIKUNNAN TUTKIMUKSEEN

3.1 Naistutkimuksen määritelmä

Tutkimuksemme lähtökohdat nousevat naistutkimuksesta. Sanalla naistutkimus voidaan tarkoittaa eri asioita. Haaparannan (1989) mukaan sillä voidaan tarkoittaa tutkimusta, jonka tekee nainen. Jos kiinnostuksen kohteena on naisen kokemusmaailma, tutkimuksen tekijän täytyy olla nainen. Naistutkijoiden mielestä naistutkimuksen määritelmässä on välttämätöntä, että tutkija on nainen. Se ei kuitenkaan yksistään riitä määrittelemään käsitettä. Usein naistutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, jonka kohteina ovat naiset, naisten toiminta, heidän työn tulokset, naisryhmät ja myös naista koskevat käsitykset. (Haaparanta 1989, 47.) Miestä on usein pidetty normaalina ihmisyyden edustajana, johon nähden nainen on nähty vajavaisena ja poikkeavana (Rantalaiho 1988, 30–31). Naistutkimuksessa tutkijan näkökulmaa kutsutaankin naisnäkökulmaksi, joka tarkoittaa sitä, että tutkija käyttää ”miehisen tieteen ihanteista” poikkeavia menetelmiä tai käsitteistöä. Naisnäkökulma tarkoittaa myös sitä, että tutkija käyttää naisten arvoiksi määriteltyjä arvoja ja keskittyy ”miehisessä” tutkimuksessa sivuutettuihin ongelmiin. (Haaparanta 1989, 47.)

Valitsimme lähtökohdaksemme naistutkimuksen, koska naisurheilijat on sivuutettu usein urheilujournalistisissa tutkimuksissa. Esimerkiksi naisjalkapallon tutkimusta on Suomessa tehty vain pro gradujen muodossa, eikä naisjalkapalloa mediassa ole Suomessa tutkittu lainkaan. Mielestämme tutkimuksellemme on eduksi, että sitä on ollut tekemässä kaksi naista, mutta pelkästään naissukupuoli ei tee tutkimuksesta naistutkimusta. Omassa tutkimuksessamme sanalla naistutkimus tarkoitetaan naisten toimintaan kohdistuvaa tutkimusta. Tutkimme aineistoamme myös naisnäkökulmasta, mikä tarkoittaa sitä, että olemme jättäneet miehet kokonaan tutkimusaineistomme ulkopuolelle. Tutkimuksemme kohdistuu naisurheilun arvostukseen nykypäivänä. Olemme keskittyneet tuomaan esille mahdollisia epäkohtia sanomalehtien urheilu-uutisoinnissa sekä lisäämään tietoa naisurheilusta. Vain tiedon lisääntymisen kautta voi syntyä muutoksia.

Naisen kirjoittama tutkimus ei aina välttämättä ole naisnäkökulmasta laadittu. Nainen voi kirjoittaa miesnäkökulmasta, vaikka kyseessä olisikin tyypillinen naisaihe. Monet naiset

ovat tiedostamattaan omaksuneet miesnäkökulman, koska se on ollut tieteessä yleinen tapa tehdä tiedettä ja hahmottaa asioita. Naisnäkökulmassa on kysymys naistietoisuuden heräämisestä, jossa ilmiöitä tarkastellaan alistetun osapuolen eli naisen kokemuksen läpi hänen näkökulmastaan. (Sollamo 1988, 8.) Jokisen (1997) mukaan naisten näkökulmien ja tarpeiden esille tuominen edistää tasa-arvoa. Naisten ja miesten erojen konkreettinen tutkiminen on erityisen tärkeää myös esimerkiksi työelämässä, kuten palkan ja työn arvostuksen suhteen. Naistutkimuksen yksi tehtävä on tuoda esille naisten kokemuksia ja ääniä sekä muovata kulttuurisesti jäähmettyneitä stereotyyppioita naisista. (Jokinen 1997, 11–12.)

Käsite feministinen tutkimus on usein Suomessa kuten monissa muissakin maissa jäänyt naistutkimus-käsitteen varjoon. Sitä voidaan kuitenkin käyttää naistutkimus-käsitteen rinnalla ja molemmat käsitteet viittaavat samanlaiseen tarkastelunäkökulmaan. Naistutkimusta voidaan pitää eräänlaisena yleisnimikkeenä, mutta se ei kerro tutkimuksen lähtökohdista ja tavoitteista, kuten feministinen tutkimus tekee. (Koivunen & Liljeström 1996, 19.)

3.2 Naiset ja urheilu

Urheilua on historiallisesti pidetty mieskeskeisenä. Osallistuminen urheiluun on ollut useimmissa yhteiskunnissa miesten etuoikeus ja naisten urheilua, erityisesti kilpaurheilua, on paheksuttu. Sekä kansainvälinen että kansallinen liikuntakulttuurimme ovat miesten kehittämiä ja miehisyden, kuten voiman, kovuuden ja aggressiivisuuden sävyttämiä. Naisten osallistuminen urheiluun on ollut mahdollista vain miesten ehdoin, miesten kehittämien urheilulajien, lajivaatimusten ja sääntöjen pohjalta. (Heinilä 1977, 21.) Miesten maskuliinisia piirteitä on myös pidetty psyykkisesti ja fyysisesti sopivampana kilpaurheiluun. Miehinen subjekti on edustanut universaalisuutta ja naiseus on määrittynyt toiseudeksi ilman omaa arvoa. (Pirinen 1993, 78; Jokinen 1997, 11.) Pirisen (1993) mukaan nainen on lempeyttä, kauneutta, ei-kilpailullisuutta sekä koti- ja perhekeskeisyyttä. Naiseus määritellään tällöin urheilussa ruumiillistuvan miehen ja siten myös mieskeskeisen urheilun vastakohtaksi. Naiseuden ja urheilun asettaminen vastakkaisiksi ovat rajoittaneet naisten toimintaa ja mahdollisuuksia urheilussa. (Pirinen 1993, 30–31.)

Naisurheilu ja erityisesti naisten kilpaurheilu on saanut suurta vastustusta monilta eri tahoilta. Naisurheilun vastustajat ovat perustelleet mielipidettään niiden lääkäreiden ja tiedemiesten avulla, jotka ovat katsoneet urheilun olevan sopimatonta naisille. Joidenkin näkökulmien mukaan urheilu vaaransi naisen terveyden ja naisellisuuden. Urheilun epäiltiin myös vaarantavan naisen kyvyn saada lapsia. (Hakulinen 1996, 11.) Naisurheilijoita on kannustettu luopumaan urheiluharrastuksista siksi, että naisilla on katsottu olevan moraalinen velvollisuus täyttää vaimon ja äidin roolin asettamat velvollisuudet. Naisurheilijat, jotka pyrkivät muuttamaan vartaloon lihaksikkaammaksi, toimivat vastoin naisruumiin luonnollista identiteettiä ja naiselle varattua roolia. (Balsamo 1994, 342–343.)

Myös Suomessa ovat urheilu ja vallitseva naiseuskäsitys olleet ristiriidassa keskenään. Uskomus naisten tunteellisuudesta ja epärationaalisuudesta on tuntunut mahdottomalta yhdistää vakavan urheilun kanssa. (Kari 2003, 82, 113.) 1900-luvun alussa naisille soveltuvina lajeina pidettiin kuitenkin muun muassa voimistelua ja tanssia. Naisvoimisteluliike ja ei-kilpaillullinen tanssi kehittyivätkin omia uriaan miehisen kilpaurheilun varjossa ja muusta urheiluliikkeestä erilliseksi. Voimisteluliitto oli vahvasti kilpaurheiluvastainen ja se järjesti naisille vaihtoehtoisen urheilumallin, jossa opeteltiin voimistelun ohessa liikuntaleikkejä ja suoritettiin liikunta- ja urheilumerkkejä. Voimistelusta tuli naisten oma alue monestakin eri syystä. Voimistelu muun muassa tarjosi naisille matalan kynnyksen liikuntaharjoituksiin, sillä sen harrastaminen ei johtanut roolikonfliktien syntymiseen vallitsevien roolikäsitysten kanssa. (Laine 1985, 66; Laine 1992, 203; Laine 2000, 39, 65.)

Yhteiskuntakehityksen myötä naisten urheilu on asteittain lisääntynyt. Naisten mahdollisuudet osallistua urheiluun ovatkin Suomessa olleet sidoksissa naisten yleiseen asemaan yhteiskunnassa. Sellaisissa historiallisissa vaiheissa, joissa naisilla on ollut suhteellisen paljon yhteiskunnallisia oikeuksia ja liikkumavaraa, on naisurheilu edistynyt nopeasti. (Laine 1985, 70.) Esimerkiksi naisten jalkapallon kilpailutoiminnan alkaminen vuonna 1971 heijasti sukupuolten välisen tasa-arvon laajentumista yleisemminkin 1970-luvun Suomessa. Urheilussa tasa-arvo näkyi siten, että monissa perinteisesti miesten lajeissa toiminta laajeni koskemaan myös naisia. (Tuunainen 2007, 239.)

Naisurheilijoiden määrän kasvu on haastanut vallassa olevan käsityksen naisesta heikompana sukupuolena. Naisten lisääntynyt osallistuminen urheiluun on lisännyt naisten fyysistä kyvykkyyttä, itsetuntoa ja mahdollisuutta kontrolloida omaa kehoa. (Sabo & Messner 1993, 16.) Naisten asema urheilun kentällä on parantunut viime vuosikymmeninä ja naisurheilijoiden määrä on kasvanut nopeasti. Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n teettämän vuoden 2001–2002 kansallisen liikuntatutkimuksen mukaan naiset ovat määrällisesti tarkasteltaessa ohittaneet miehet urheilun harrastamisessa. Aikuisista 15–64 -vuotiaista naisista 65 % harrasti vähintään kaksi kertaa viikossa liikuntaa. Miehisä vastaava luku oli 58 %. Miesten keskuudessa myös liikuntaa täysin harrastamattomia oli enemmän kuin naisten keskuudessa. (SLU 2005.) Naisten liikuntavalikoima on myös laajentunut huomattavasti ja naisten kiinnostus perinteisesti miehisinä pidettyä lajeja kohtaan on lisääntynyt. Seuratoiminnassa miehet ovat kuitenkin naisia aktiivisemmin mukana. Naiset harrastavatkin useimmin liikuntalajeja, jotka eivät edellytä samanlaista organisoitumista kuin miesten yleisimmin harrastamat palloilulajit. (Opetusministeriö 1995, 10–11; SLU 2005.)

Miesten liikuntaan käytetään edelleen rahaa enemmän kuin naisten liikuntaan, vaikka naiset ovat keskimäärin miehiä aktiivisempia liikunnan harrastajia. Vuonna 1998 naisten urheiluun kohdentui valtion liikuntamenoista 39 %, kuntien liikuntamenoista 38 %, lajiliittojen menoista 33 %, liikuntaseurojen varoista 26 % ja työnantajien liikuntamenoista 40 % (Aalto 2001.) Naisten asema suomalaisessa liikuntakulttuurissa on parantunut huomattavasti sadan vuoden aikana, mutta edelleen on kehitettävää miesten kanssa tasa-arvoisen aseman saavuttamiseksi.

3.3 Naisurheilun ja naisten liikuntakulttuurin tutkimushistoriaa

Naiset ovat koko ihmistieteiden alueella olleet tieteelle näkymättömiä. Monet naisten elämässä tärkeät toiminnot ja merkitykset ovat olleet näkymättömiä tai liian triviaaleja tutkittavaksi. Arviointiperusteet siitä, mitä on pidetty tärkeänä ja tutkimisen arvoisena, on otettu miesten elämästä ja todellisuudesta. (Rantalaiho 1988, 30–31.) Naistutkimuksen piirissä on kritisoitu erityisesti urheilua, koska se asettaa miehen ylivoimaiseen asemaan naiseen verrattuna. Naistutkijoiden mukaan urheilu vahvistaa miesvaltaista ideologiaa

korostamalla miehen voimakkuutta ja naisen heikkoutta. (Whitson 1994, 367; Wearden & Creedon 2003, 189.)

Naisurheilun ja naisten liikuntakulttuurin tutkimushistoria on lyhyt. Liikuntasosiologinen naistutkimus alkoi Kanadassa ja Yhdysvalloissa 1970-luvulla, Euroopassa kymmenen vuotta myöhemmin, 1980-luvulla (Laitinen 1988, 103). Aluksi tutkittiin pääasiassa naisten liikuntakäyttäytymistä ja -harrastuksia. Tutkimukset olivat enemmän psykologisia kuin sosiologisia analyysejä naisten paikasta urheilun kentällä. (Laitinen 1983, 28; Hall 1996, 5–6.) Suuri osa sosiologisesta ja historiallisesta naisurheilun tutkimuksesta on lähtenyt liikkeelle esteistä ja ehdoista, joita naiset kohtaavat miehissä urheilumaailmassa. Tutkimus ei ole rajoittunut vain tasa-arvokysymyksiin vaan myös urheilun sisällön ja tavoitteiden tutkimiseen ja uudelleenarvottamiseen. (Laine 1985, 70.)

Naisten liikunnan tutkiminen on ollut Suomessa vähäistä. Ensimmäisen kerran liikuntasosiologiassa tutkittiin naista yhteiskunnallisen tasa-arvon toteuttamiseksi. Heinilän projektiryhmä aloitti vuonna 1975 naisten asemaa suomalaisessa liikuntakulttuurissa käsittelevän projektin, jonka tavoitteena oli yhteiskunnallinen tasa-arvo. Heinilän (1977) tulokset osoittivat, että nainen on urheilun kentällä vain miehen sivupersoonana kaikilla muilla aloilla paitsi kuntoliikunnan, erityisliikunnan ja koululiikunnan aloilla. (Heinilä 1977, 1,5,18.) Varsinainen liikuntatieteellinen naistutkimus alkoi Suomessa kuitenkin vasta Liina-projektin myötä, kun 1980-luvulla kiinnostuttiin näkymättömän naisen taustan ja elämäntietojen tutkimisesta. Liina eli Liikunta ja naiset -projekti sai alkunsa Jyväskylän yliopiston liikunnan sosiaalitieteiden laitoksella vuonna 1983. Projektin tavoitteina olivat naisten liikunnan ja työn ”yhtäarvoistaminen” miesten kanssa sekä herättää ja pitää yllä keskustelua naisten asemasta liikuntakulttuurissa. Lisäksi Liinan tavoitteena oli tehdä näkyväksi naisten liikunta ja urheilu sekä saada tutkimustietoa liikunta-alalla työskenteleville tai siihen aikoville naisille. (Laitinen 1988, 104–108; Kosonen 2005, 26–27.)

Suomalainen naistutkimus sai jatkoa vuonna 1994, kun Piikkarit -työryhmä perustettiin toteuttamaan johdonmukaisesti suomalaisen liikuntakulttuurin tasa-arvotyötä. Työryhmän tavoitteena oli koota tietoa naisten asemasta liikunnan harrastajana sekä liikunnan

johto-, ohjaus- ja valmennustehtävissä. Lisäksi tarkoituksena oli pohtia naisten asemaan vaikuttavia tekijöitä sekä laatia tasa-arvoa parantavia ehdotuksia. (Opetusministeriö 1995, 7–8.) Piikkarit -työryhmän projektin jälkeen naisurheilun tutkimuksen parissa on ollut hiljaista. Viime aikoina liikunnan ja urheilun naistutkimus on kuitenkin esittänyt piristymisen merkkejä, kun liikuntatieteellistä naistutkimusta on tehty lukuisten pro gradu -tutkielmien muodossa. (mm. Virtanen 1999; Collin & Vuori 1999; Aalto 2001; Paavola 2003; Lehtinen 2006; Mäkelä 2006.) Edellä mainittujen opinnäytetöiden tarkastelun olemme sisällyttäneet tutkimuksemme kirjallisuusosioon aihekohtaisesti.

4 URHEILUJOURNALISMI

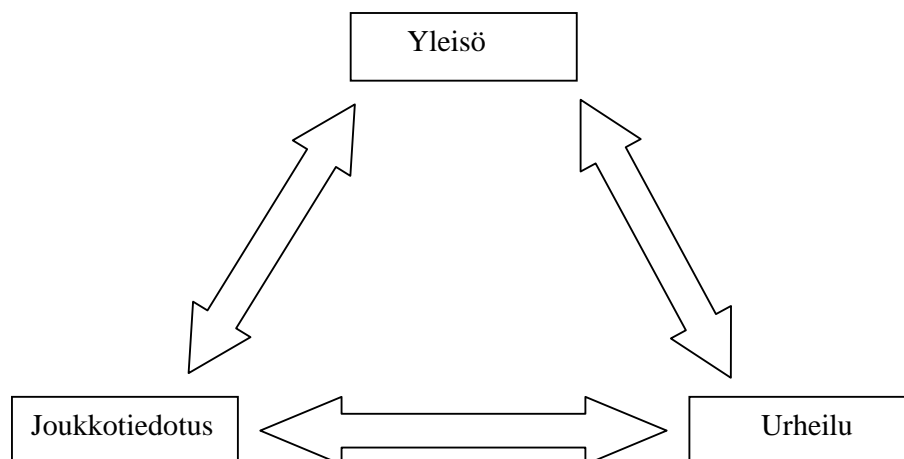
4.1 Urheilujournalismin määritelmä

Journalismi on joukkotiedotuksen osa-alue, jolla on yhteys viestinnän käsitteeseen. Hemánus (1990, 13–14) määrittelee journalismin alustavasti neljän määreen avulla. Journalismi on ensinnäkin osa joukkotiedotusta ja toiseksi se edellyttää teknistä joukkotiedotusvälinettä, kuten televisio, radio tai sanomalehti. Kolmanneksi journalismi on ajankohtaisten fakta- eli tosiasiapohjaisten sanomien tuottamista työprosessissa, johon liittyvät sanomien suunnittelu, valinta, hankinta ja muotoilu. Lisäksi se on itse sanomat, jotka syntyvät sisällön ja muodon tietystä yhteensulautumasta.

Urheilujournalismi on monisärmäinen ilmiö, joka on jatkuvassa muutostilassa (Koljonen 2000, 4). Heinilän (2000, 274–279) mukaan urheilujournalismi palvelee vastaanottajaa neljällä tavalla: välittämällä tietoa, tarjoamalla tunne-elämyksiä, luomalla urheilun symbolimerkityksiä ja muokkaamalla yleistä mielipidettä. Urheilujournalismi sijoittuu joukkotiedotuksen kentässä faktapohjaisen ja viihteellisen joukkotiedotuksen väliin (Koljonen 2000, 4). Pääasiassa joukkotiedotusvälineiden välittämä liikuntainformaatio on tunne-elämyksiä synnyttävää viihdettä, joka antaa yleisölle myönteisiä kokemuksia (Pänkäläinen 1998d, 60). Kuuselan (1997) mukaan urheilujournalismiin liittyy liioittelu ja ylisanojen käyttö, joilla urheilu-uutisesta rakennetaan mielenkiintoista.

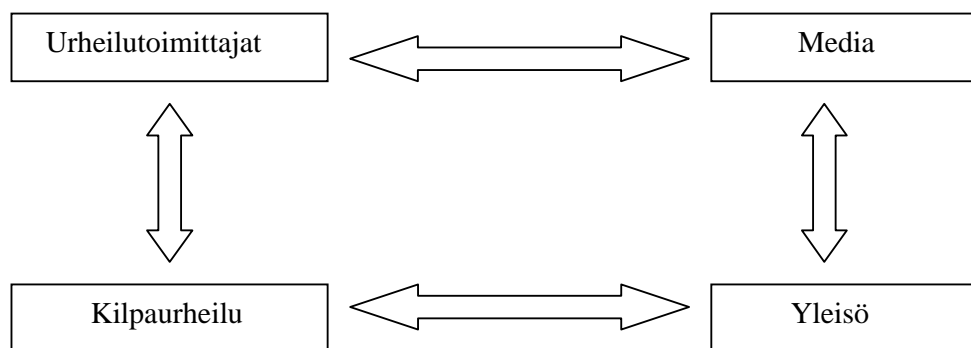
4.2 Urheilujournalismin ja urheilun suhteesta

Hemánus on vuonna 1983 määritellyt urheilujournalismin ”järjestelmäksi, joka tuottaa tietoa ja mielipiteitä itse urheilun järjestelmästä” (Hemánus 1983, 43). Heinilän (1973, 177) mukaan huippu-urheilun järjestelmän toimintaedellytyksinä ovat sitä tukevat joukkotiedotus ja yleisö. Huippu-urheilun, yleisön ja joukkotiedotuksen välillä vallitsee voimakas vastavuoroinen riippuvuus, jossa yleisö ja joukkotiedotus luovat urheilun. Urheilu ja sitä ruokkiva joukkotiedotus vuorostaan luovat yleisöä. (Kuvio 4.) Heinilän (2000, 276, 288) mukaan urheilun, joukkotiedotuksen ja yleisön välinen yhteys vallitsee nykypäivänäkin. Ilman yleisöä huippu-urheilu ei olisi nykyisessä laajuudessa mahdollista ja ilman median välitystä urheilu jäisi harvojen katsojien viihteeksi.

Kuvio 4. Urheilun, joukkotiedotuksen ja yleisön välinen kolmiyhteys (Heinilä 1974, 177)

Virtapohjan (1996, 18, 95) kuvio, urheilujournalismin neliö, perustuu Heinilän kuvioon. Virtapohja lisää kuvioon urheilutoimittajat, joilla hänen mukaansa on ratkaiseva vaikutus urheilujournalismin vuorovaikutuskentässä. Urheilutoimittajat luovat julkisuutta ja valitsevat tähdet sankarin rooliin.

Kuvio 5. Urheilujournalismin neliö (Virtapohja 1996, 18)

Urheilujournalismia on usein arvosteltu kritiikittömyydestä urheilun järjestelmää kohtaan. Kritiikittömyys urheilua kohtaan johtaa juurensa urheilujournalismin syntyvaiheisiin (ks. kpl 4.3). Monet toimittajat ovat itse olleet aktiiviurheilijoita tai valmentajia. Tällöin he ovat osana urheilun järjestelmää, mikä vaikeuttaa objektiivista tiedonvälitystä. (Tolvanen

1998, 37–38.) Hemánus (1983) on todennut, että urheilujournalismi ja urheilun järjestelmä muodostavat symbioosin. Symbioosi johtuu siitä, että urheilutoimittajien mielenkiinnon kohteet ovat pitkälti samat kuin urheilujohtajien, valmentajien ja huippu-urheilijoiden. Tällöin urheilujournalismi on kykenemätön kuvaamaan huippu-urheilun järjestelmää objektiivisesti ja totuudenmukaisesti. (Hemánus 1983, 46.)

Pänkäläisen (1998d) mukaan nykypäivänä urheilujournalismi ja urheilun järjestelmä ovat edenneet symbioosivaiheesta loisvaiheeseen. Tässä vaiheessa osapuolet ovat edelleen riippuvaisia toisistaan, mutta etenkin urheilusta on tullut joukkotiedotusvälineistä riippuvainen. (Pänkäläinen 1998d, 58.) Järvisen (1993) mukaan urheilutoimittajat eivät ole niin sidoksissa urheilun järjestelmään kuin usein luullaan. Järvinen kuitenkin toteaa, että vaikka urheilutoimittajat ovat myös kritisoineet kilpaurheilua, ovat urheiluun liittyvät ihanteet ja arvot, kuten urheilun puhtaus ja sääntöjen noudattaminen syvälle juurtuneita urheilutoimittajien keskuudessa. (Järvinen 1993, 79.)

4.3 Katsaus suomalaisen urheilujournalismin historiaan

Suomalaisen urheilujournalismin syntyvaiheet ajoittuvat 1800- ja 1900-luvun vaihteeseen. Urheilujournalismin ensiaskeleisiin vaikuttivat syvä usko urheiluun ja innostuneisuus. Ensimmäiset urheilujutut syntyivät entisten aktiiviurheilijoiden ja urheilusta kiinnostuneiden miesten kirjoittamina. (Pänkäläinen 1998b, 5.) Urheilujärjestöjen alkuvaiheessa niiden omat viestimet, kuten järjestölehdet, hoitivat tiedonvälityksen. Urheiluliikkeen laajetessa alkoi kehittyvä sanomalehdistö huolehtia yleisöön kohdistuvasta tiedottamisesta. (Heinilä 2000, 273.)

Suomessa, kuten myös kansainvälisesti, urheilujournalismin kehitys alkoi urheilun erikoislehdistössä ja päivälehdissä. Urheilulehdistössä urheilujournalismiin kytkeytyivät siinä olevat keskeiset teemat, kuten kilpaurheilumyönteisyys, sankarihakuisuus ja uskollisuus kansallisesti tärkeille lajeille. (Pänkäläinen 1998b, 6.) Ensimmäinen urheilulehti oli vuosina 1881–1895 ilmestynyt *Sporten*. Ruotsinkielinen *Sporten* muodosti suomalaisen urheilulehden mallin vuosikymmenten ajaksi. Vuonna 1896 alettiin Helsingissä julkaista suomenkielistä ”urheuden ja reippauden edustajaa”, *Uljasta*.

Sportenin tavoin myös Uljas keskittyi metsästyksen, purjehdukseen, soutuun, voimisteluun ja talviurheiluun. (Perko 1991, 221–224.)

Vuonna 1898 perustettiin Suomen Urheilulehti, joka otti suurta vastuuta suomalaisen urheilukulttuurin tasosta ja piti itseään sen edelläkävijänä. Lehti on maailman kolmanneksi vanhin edelleen ilmestyvä urheilulehti ja siitä tuli lyhyessä ajassa Suomen urheilulehdistön merkittävin edustaja. (Perko 1991, 227–228.) Arposen (1998) mukaan Suomen Urheilulehti oli suomalaisen urheiluelämän instituutio vuosikymmenten ajan. Sen tekemisessä ovat olleet mukana monet kuuluisat urheilumiehet, kuten Ivar Wilskman, Martti Jukola, Lauri Pihkala ja Harri Eljanko. (Arponen 1998.)

Urheilulehdistön alkuvaiheessa monille lehdille oli ominaista valistuksellinen ja ohjaava ote. Kun eri lajien kirjallisuus lisääntyi, urheilulehtien sisältö alkoi painottua uutisten, taustakirjoitusten, henkilökuvien ja analyysien tasolle. Suomalaista urheilulehdistöä muokkasivat myös liikuntakulttuurin muutokset sekä yhteiskunnalliset ja poliittiset paineet. Viimeistään 1917–1918 urheilulehdistö politisoitui, kun porvarillisen Suomen Urheilulehden vastapainoksi perustettiin vuonna 1917 Työväen Urheilulehti. Työväen Urheilulehti sai tukea työväen johtajilta ja sillä oli liikunnallisten arvojen lisäksi myös yhteiskunnallisia tavoitteita. (Perko 1991, 237, 254.)

Alkuun määrällisesti vähäinen urheilulehdistö alkoi kasvaa 1920-luvulla ja se eli voimakkaana toiseen maailmansotaan asti. Sotavuosina urheilulehdistö taantui urheilutoiminnan supistumisen myötä, mutta heti sodan jälkeen alkoi urheilulehdistön nopea määrällinen kasvu. Urheilulehdistön kasvu johtui pääasiassa erikoisliittojen ja seurojen tarpeesta saada oma lehti. Myös kaupallisuus synnytti uusia lehtiä ja etenkin mainonta tarjosi hyvät julkaisuedellytykset yrittäjille. (Perko 1991, 253–254.)

Sanomalehdistö alkoi julkaista urheilu-uutisia vuosisadan vaihteen aikoihin. Hufvudstadsbladet oli ensimmäinen sanomalehti, joka palkkasi urheilutoimittajan. Tämä tapahtui vuonna 1902. Vuosina 1927–1929 palkattiin päätoiminen urheilutoimittaja myös Turun Sanomiin, Helsingin Sanomiin, Uuteen Suomeen ja Karjalaan. (Arponen 1998.) Samaan aikaan kun sanomalehdet siirtyivät seitsemänpäiväisiksi, urheilutoimittajat muuttuivat päätoimisiksi. Tällöin sanomalehtien urheilusivujen osuus kasvoi. Urheiluosiot

olivat suosittuja ja varsinkin viikonvaihteessa urheilutapahtumia oli paljon tarjolla. (Pänkäläinen 1997.)

Hufvudstadsbladetin innostamana monet muutkin lehdet palkkasivat urheilusta kirjoittavia toimittajia ja avustajia. Syntyi uusi urheilutoimittajien ammattikunta, joka perusti urheilutoimittajien oman yhdistyksen, Urheilutoimittajain Kerhon vuonna 1931. (Arponen 1991, 19–20.) Kerhon tarkoituksena oli olla siteenä urheilutoimittajien välillä, kasvattaa yhteishenkeä, edistää ammatillista koulutusta, valvoa etuja ja järjestää tilaisuuksia liikuntaharjoituksiin. Vuonna 1952 Urheilutoimittajien Kerho muutti nimensä Urheilutoimittajien Liitoksi. (Arponen 1991, 58, 71–72.)

Urheilun osuus suomalaisissa sanomalehdissä on noussut 1950-luvulta alkaen. Etenkin maanantaisin sanomalehtien urheiluosastot ovat olleet hyvin runsaita. (Salminen 1988, 286.) Kiinnostus urheilun harrastamiseen ja seuraamiseen kasvoi voimakkaasti 1960-luvulta 1980-luvun alkuun. Yhtenä syynä kasvuun oli ihmisten lisääntynyt vapaa-aika. (Vestergård 1992, 15–16.) Kasvun seurauksena suomalainen urheilulehdistö pirstaloitui. Urheilulehtien lisäksi syntyi tiettyyn lajiin erikoistuneita lehtiä, harrastelehtiä, liikunnan ammatti- ja yleislehtiä sekä muita urheilua sivuavia lehtiä. (Pänkäläinen 1998b, 14.)

4.4 Nykypäivän urheilujournalismin piirteitä

Nykypäivän urheilujournalismia määrittää lisääntynyt viihteellisyys. Viihde hallitsee mediakulttuuria ja urheilu on viihteen merkittävä sisältö. Virtapohja (2000, 58) nimittää 1990-lukua ”mediaurheilun ajaksi”, johon liittyy median lisääntyvä mielenkiinto urheilua kohtaan. Urheilujournalismin viihteellistyminen on voimakkaasti yhteydessä urheilun kaupallistumiseen. Urheilujournalismista on tullut liiketaloudellisen hyödyntävoittelun työkalu ja tämä suuntaus on jatkuvasti vahvistunut (Pänkäläinen 1998b, 5). Urheilun kaupallistumisen myötä urheilijoista on tullut tuotteita ja urheilun avulla tapahtuva myynnin edistäminen on lisääntynyt. Yritykset ovat kiinnostuneita urheilijoista ja mediasta siksi, että huippu-urheilulla on paljon yleisöä. (Virtapohja 1999, 18.)

Urheilujournalismin on todettu keskittyvän voimakkaasti kilpa- ja huippu-urheiluun sekä miesten urheiluun. Kilpaurheilun sisällä on keskitytty harvoihin suosikkilajeihin.

Urheilutoimitukset ovat keskittyneet suomalaisille rakkaisiin lajeihin, kuten hiihtoon ja yleisurheiluun sekä 1990-luvulla suosituiksi nousseisiin jääkiekkoon ja moottoriurheiluun (Pänkäläinen 1997). Suuret urheilutapahtumat ja muutama valtaurheilulaji hallitsevat sekä paikallista, alueellista että valtakunnallistakin joukkotiedotusta. Marginaalinen osa urheilun joukkoviestinnästä on liikuntaviestintää, joka pyrkii antamaan liikunnasta laajan kuvan tärkeänä yhteiskunnallisena ilmiönä. (Järvinen 1994, 122; Pänkäläinen 1998a, 48.)

Nykypäivän urheilujournalismi kohtaa jatkuvia muutospaineita sähköisten viestintävälineiden kehityksen myötä. Uusmedia eli internet, digitaalinen televisio ja matkapuhelinpalvelut mahdollistavat urheilun seuraamisen nopeasti lähes milloin vain. Digitaalisen television ansiosta urheilulähetysten kuvan ja äänen laatu ovat parantuneet ja urheiluun erikoistuneiden kanavien määrä on lisääntynyt. (Boyle & Haynes 2003.) Tietopalveluiden kehittyminen on jo muuttanut sanomalehdistön roolia urheilujournalismissa. Kun televisiolla on nopeus etu urheilutapahtumien selostamisessa, lehdistö on joutunut miettimään vaihtoehtojaan. 1970–1980-lukujen jälkeen sanomalehtien urheilusivut ovat lyhentyneet ja urheilu-uutisten arvottaminen on lisääntynyt. (Massinen 2001.) Meriläisen (1994, 18–19) mukaan päivälehtien tulisi keskittyä selittävien, analysoivien, arvioivien ja ennakoivien juttujen tekemiseen.

Urheilujournalismin yhtenä ominaisuutena on kaavamaisuus, joka toteutuu etenkin lehdistön urheiluviestinnässä. Heinilän (2000) mukaan urheilumedian kaavaan sisältyy yleisön kiinnostuksen herättäminen ennen urheilutapahtumaa ja tapahtumien raportointi tapahtuman aikana. Urheilutapahtuman jälkeen arvioidaan vielä kansallisia saavutuksia ja toteutetaan päätösseremoniat. (Heinilä 2000, 277.) Pänkäläisen (1998a, 47) mukaan kaavamaisuus saattaa johtua urheilutoimittajien melko huonosta koulutuksesta tai siitä, että urheilutoimittajat ovat olleet sidoksissa urheilun järjestelmään. Kaavamaisuuden selityksenä on osaltaan myös se, että urheilu itsessään on hyvin kaavamaista ja yksinkertaista. Esimerkiksi pitkissä sarjoissa tai liigoissa otteluiden perusrakenne on aina samanlainen. (Pänkäläinen 1998b, 6.)

5 NAISURHEILIJÄ TIEDOTUSVÄLINEISSÄ

5.1 Naisurheilun näkyvyys

Suomalaisen urheilujournalismin tutkimuksissa on sukupuoli ollut harvoin keskeisenä tarkastelun kohteena. Suuressa osassa tutkimuksia ei ole huomioitu liikuntakulttuurin rakentumista sukupuolittain. (Savolainen & Zilliacus-Tikkanen 1992, 3; Pirinen 1998, 25.) Sukupuolen tarkastelu on kuitenkin perusteltua, sillä joukkotiedotuksella on suuri ideologinen merkitys. Joukkotiedotus rakentaa käsityksiä ja asenteita siitä, mitä on urheilu ja minkälainen on hyvä urheilija. Urheilun joukkotiedotuksen ansiosta urheilu on monille juuri mediaurheilua eli tiedotusvälineiden esittämää urheilua. (Pirinen 1989; Pirinen 2006, 22.)

Urheilujournalismi on pitkälti miesten hallitsema alue. Myös naiset harrastavat urheilua ja liikuntaa, mutta miehet hallitsevat urheilujulkisuutta. (Pänkäläinen 1998b, 23.)

Naisurheilijat ovat aliedustettuja joukkotiedotuksessa niin lehdistössä, televisiossa kuin radiossakin. Vaikka naisurheilijoiden osuus urheilumediassa on hieman kasvanut, kaikesta urheilutarjonnasta on naisten urheilua edelleen vain noin 10–20 %.

Naisurheilusta myös tiedotetaan suhteessa vähemmän kuin on naisten urheilutapahtumia. (Sonninen 1998; Collin & Vuori 1999; Lehtinen 2006.)

Naisurheilusta eniten näkyvyyttä ovat saaneet niin sanotut perinteisesti naisille hyväksytyt lajit, kuten hiihto, taitoluistelu ja tennis. Miehisten lajien naisurheilijat, kuten painonnostajat, samoin kuin naisten joukkueurheilu, ovat olleet vahvasti aliedustettuja. (Pirinen 1993; Collin & Vuori 1999.) Sonnisen haastatteleman Pirisen mukaan naisten joukkuelajeista vain pesäpallo on saavuttanut kohtalaisen hyvän aseman suomalaisessa urheilujournalismissa (Sonninen 1998).

5.2 Sanomalehdet

Sanomalehdistössä naisurheilua esiintyy keskimäärin saman verran kuin muissakin viestintävälineissä. Suomessa tehtyjen urheilujournalististen tutkimusten perusteella naisurheilun suhteellinen määrä sanomalehdissä on hitaasti kasvanut, mutta edelleenkin vain noin 10–20 % sanomalehtien urheilujutuista käsittelee naisurheilua (mm. Sonninen

1998; Pirinen 1998; Lehtinen 2006). Suurosen (1995) tutkimuksessa Helsingin Sanomien ja Keski-suomalaisen urheilusivujen sisällöstä selvisi, että vuonna 1959 naisurheilun osuus lehtien palstamillimetricmäärästä oli yhteensä 2,2 %. Vuonna 1989 määrä oli noussut 6,5 %:iin. (Suuronen 1995.) Markulan ja Vallin (1986) tutkimuksessa tarkasteltiin Turun Sanomien ja Ilta-Sanomien urheilukuvia vuodelta 1984. Kuvista 82 % oli miesurheilijoiden kuvia ja 18 % naisurheilijoiden kuvia. Kuvatuimpia naisten urheilulajeja olivat juoksulajit, hiihto ja taitoluistelu. (Markula & Valli 1986.)

Pirinen (1998) on tutkinut Helsingin Sanomien uutisviikkoa 7.4.1997–13.4.1997. Analyysin kohteena oli sukupuoli ja tilankäyttö urheilusivuilla. Tarkastellun viikon artikkeleista 84,1 % käsitteli miesten urheilua, 8,3 % naisten urheilua ja 7,6 % molempien urheilua. Myös urheilijoita esittävistä artikkeleista suuri osa (88 %) käsitteli miesurheilijoita. (Pirinen 1998, 25–26.) Lehtinen (2006) on opinnäytetyössään saanut kaikkein positiivisimman tuloksen naisurheilijoiden saamasta tilasta sanomalehdissä. Lehtinen tutki nais- ja miesurheilijan representaatiota Helsingin Sanomissa Ateenan olympialaisten kirjoittelussa. Tutkimuksen artikkeleista 26 % käsitteli pelkästään naisten urheilua, 60 % miesurheilua ja molempien urheilua 14 %. Ateenan olympialaisten urheilijoista oli yli 40 % naisia, joten naisurheilijoiden medianäkyvyys oli suhteutettuna urheilijoiden lukumäärään huomattavasti pienempi kuin miesurheilijoiden. (Lehtinen 2006, 22–23.) Lehtisen tutkimuksen perusteella vaikuttaisi siltä, että naisurheilun näkyvyys on lisääntynyt viime vuosina. Lehtisen tutkimuksessa naisurheilun yllättävän suuri osuus (26 %) voi johtua myös siitä, että tutkimuksen ajanjakso ajoittui suurkilpailujen yhteyteen. Arvoturnausten yhteydessä naisurheilijoiden saama palstatila vaikuttaa olevan tavanomaista urheilu-uutisointia suurempaa. (ks. Pirinen 1993, 44.)

Naistenlehtien kirjoittelu naisurheilijoista eroaa jonkin verran sanomalehtien kirjoittelusta. Heinilän (2000, 275) mukaan naistenlehdissä, joissa toimitustyöstä vastaavat naiset, myös naisurheilu ja -liikunta ovat nykyisin hyvin esillä. Pirinen (1993) on tutkinut naisurheilijoiden kirjoittelua naistenlehtien artikkeleissa vuosina 1950–1980. Pirisen mukaan naistenlehdet poikkeavat muista tiedotusvälineistä siten, että vain niissä kirjoitetaan enemmän naisurheilijoista kuin miesurheilijoista. Pirisen tutkimus osoitti, että suurin osa naisurheilijaa käsittelevistä jutuista kohdistui yksilölajin urheilijaan ja

eniten kirjoitettiin niin sanotuista perinteisesti naisille hyväksytyistä lajeista. Naisten lajikirjo oli kuitenkin laajempi kuin muussa urheilujournalismissa ja myös naisurheilijat miehissä lajeissa ylittivät julkaisukynnyksen. (Pirinen 1993, 43–44.)

5.3 Televisio

Naisurheilun näkyvyyttä televisiossa on Suomessa tutkittu vähän. Viimeisin tutkimus on Collinin ja Vuoren opinnäytetyö, jossa selvisi, että naisurheilu on aliedustettua myös televisiossa. (Collin & Vuori 1999.) Yhdysvalloissa tehdyt tutkimukset osoittavat, että naisurheilun osuus television urheilu-uutisissa on marginaalinen (Duncan & Messner 2005). Vähäisen näkyvyyden lisäksi naisurheilun asemaa heikentää naisurheilusta tehtyjen juttujen tuotannon heikko laatu. Naisurheilua pyritään vähättelemään samalla kun miesurheilua korostetaan ja sen dramaattisia piirteitä hehkutetaan. (Duncan, Messner, Williams & Jensen 1994, 246–247.)

Collinin ja Vuoren (1999) tutkimuksen mukaan kaikista urheilu-uutisista 16 % käsittelee naisurheilijoita tai muita naisia. STT:n urheilukalenterin mukaan tutkimusviikolla naisia oli mukana 36 %:ssa kaikista urheilutapahtumista. Television urheilu-uutisissa näytettiin naisia tai naisurheilua yhteensä 16 % uutisten määrässä mitattuna ja 13 % ajallisesti mitattuna. Naisten osuudet urheilu-uutisissa olivat siis paljon pienemmät kuin naisurheilijoiden urheilutapahtumien määrä. Myös miesten lajikirjo oli laajempi kuin naisten. Naiset ylittivät uutiskynnyksen seitsemässä lajissa: tenniksessä, hiihdossa, taitoluistelussa, kori- ja lentopallossa, ampumahiihdossa ja lumilautailussa. Miehet pääsivät esille 24 lajissa. Huomattavaa on, että miesten lajeista eniten huomiota saaneesta jääkiekosta tehtiin enemmän juttuja kuin kaikista naisten lajeista yhteensä. (Collin & Vuori 1999.)

Yhdysvalloissa naisurheilun näkyvyys on televisiossa vielä vähäisempää kuin Suomessa. Laaja pitkittäistutkimus vuosilta 1989, 1993, 1999 ja 2004 osoitti, että naisurheilua käsittelevien television urheilu-uutisten määrä on Yhdysvalloissa jonkin verran kasvanut, mutta on edelleen alhaisella tasolla. Vuosina 1989 ja 1993 urheilu-uutisista viisi prosenttia käsittelee naisurheilua. Vuonna 1999 naisurheilu-uutisten osuus

oli noussut 8,7 %:iin. Yllättäen vuonna 2004 naisurheilu-uutisten osuus kuitenkin laski 6,3 %:iin. (Duncan & Messner 2005, 4–6.)

5.4 Naisurheilun toiseuden vahvistaminen

5.4.1 Marginalisointi

Pirisen (2006) mukaan naisurheilun marginalisointi saa naisten urheilemisen jäämään miesten urheilemisen varjoon. Naisurheilua marginalisoidaan antamalla sille vähäinen tila lehtien urheilusivuilla ja sijoittamalla naisurheilu vain harvoin urheiluosaston ensimmäiselle sivulle. Artikkeleiden sijoittelulla sivuille merkityksellistetään visuaalisesti aiheiden tärkeysjärjestystä. Tärkeimmäksi katsotut jutut sijoitetaan pääasiassa urheiluosaston ensimmäiselle sivulle. (Pirinen 1998, 26; Pirinen 2006, 37–38.) Myös television urheilu-uutisissa tärkein uutinen asetetaan ensimmäiseksi. Collinin ja Vuoren (1999) tutkimuksessa television urheilu-uutisten ykkösuutinen käsitteli 249 kertaa miestä ja kolme kertaa naista. Tutkijoiden mukaan naisurheilua koskevien ykkösuutisten vähyydellä viestitetään sitä, että miesten urheileminen on naisten urheilemista tärkeämpää. (Collin & Vuori 1999, 63.)

Naisten marginalisointi ei rajoitu pelkästään urheilujournalismiin vaan naisten on vaikea päästä julkisuuteen myös muissa julkisen elämän piireissä. Halosen (1995) mukaan television uutisten sisältöön ja esittämisyjärjestykseen vaikuttaa tuotantoryhmä ja sen sukupuolijakauma. Miehinen tuotantoryhmä vaikuttaa siten, että naisten on vaikea päästä uutisiin omien ansioittensa seurauksena. Suomenkielisten uutislähetysten tuotantoryhmät TV1:llä ja MTV3:lla koostuvatkin suurelta osin miehistä. Lisäksi ryhmän johtavissa tehtävissä, kuten uutispäällikkönä ja ohjaajana toimii useammin mies. (Halonen 1995, 60.) Gallagherin (1981, 71) mukaan naisten poissaolo uutisista vahvistaa naisten marginaalista asemaa sosiaalisen, taloudellisen ja kulttuurisen elämän osa-alueilla.

Pirisen (1998, 27) mukaan urheilu-uutisoinnin valintaprosessi toimituksessa suosii miesurheilua. Tiedotusvälineet raportoivat miesurheilijoiden osallistumisesta sekä kansallisiin, että kansainvälisiin urheilutapahtumiin. Sen sijaan naisurheilijat ylittävät uutiskynnyksen vasta kansainvälisten saavutusten jälkeen. (Pirinen 1989.) Myös Naula

(1994) on opinnäytetyössään havainnut samankaltaisia tuloksia. Naula on tutkinut sanomalehtien urheilusivujen naiskuvaa yleisurheilun maailmanmestaruuskilpailuista 1993. Tutkimuksessa selvisi, että naisurheilijoilta vaadittiin enemmän myönteisen huomion saamiseksi kuin miesurheilijoilta. Miesurheilijoille riitti arvostuksen saamiseksi urheilumenestys, kun taas naisurheilijan oli arvostusta saadakseen oltava ”hyvä” sekä urheilijana että naisena. (Naula 1994.)

Kaupallinen media valikoi uutisaiheensa ensisijaisesti yleisön kiinnostuksen perusteella. Markkinavoimat rajoittavat urheilumediassa käsiteltäviä lajeja, jolloin media pyrkii tarjoamaan yleisölle laajimman kiinnostuksen saavuttaneita lajeja. (Theberge & Cronk 1994, 290.) Heinilän (2000, 277) mukaan yleisön kiinnostusta herättävät ennen kaikkea urheilun tähtihetket, kuten suuret saavutukset ja ennätykset. Miesten urheilutulokset ovat pääsääntöisesti parempia kuin naisten. Korkeatasoisempien suoritusten myötä miesurheilu kiinnostaa mediayleisöjä enemmän kuin naisurheilu. (Järvinen 1994, 130–131.) Urheilutoimittajat perustelevat usein naisurheilun vähäistä näkyvyyttä sillä, että naisten tulostaso on heikko (Pirinen 1998, 30–31).

Pirisen (1998) mukaan sukupuolten välinen vertailu on epärelevanttia. Naiset ja miehet kilpailevat pääasiassa omissa sarjoissaan, jolloin naisten suorituksia tulisi verrata vain vastaaviin naisten suorituksiin. (Pirinen 1998, 29–31.) Oma mielipiteemme poikkeaa Pirisen näkemyksestä. On luontevaa, että yleisö tahtoo nähdä kovatasoisia suorituksia, jolloin miesurheilijat ovat monissa lajeissa kiistatta etulyöntiasemassa naisurheilijoihin verrattuna. Uskomme kuitenkin, että myös naisurheilija voi saavuttaa arvostusta, mikäli hänen suorituksensa ovat korkeatasoiset. Esimerkiksi Carolina Klüft ja Tanja Poutiainen ovat saavuttaneet tasavertaisen kohtelun miesurheilijoiden kanssa. Uskoisimme, että myös joukkueurheilussa naiset voivat saada arvostusta ja mediahuomiota, mikäli joukkue menestyy kansainvälisesti ja lajin kansainvälinen huippu on leveä.

Naisurheilun näkymättömyyttä voi osaltaan selittää urheilujournalistikunnan miesvaltaisuus. Urheilun joukkotiedotuksen välittämä kuva naisurheilijoista perustuu miehiseen näkökulmaan, sillä suuri osa urheilutoimittajista on miehiä (Pirinen 1998, 32). Tutkimuksemme kohdelehdistä Ilta-Sanomissa työskentelee kolme päätoimista naisurheilutoimittajaa ja kolmetoista miestä (Niemi 2007). Pusan (2007) mukaan

Helsingin Sanomissa työskentelee kaksi naisurheilutoimittajaa ja 12 miestä. Naisurheilutoimittajat ovat siis edelleen vähemmistönä ainakin Suomen suurimpien sanomalehtien urheilutoimituksissa. Pirisen (1998) mukaan naistoimittajien määrän lisäys ei välttämättä muuta urheilujournalismin sisältöä, sillä naistoimittajat saattavat sosiaalistua toimituksessaan kirjoittamaan hyvin miehisesti. Muutosten tulisi koskettaa koko journalistista kulttuuria naisurheilun aseman parantamiseksi. (Pirinen 1998, 33.)

5.4.2 Trivialisointi

Pirisen (2006) mukaan mediaurheilussa trivialisoidaan naisurheilua. Trivialisoinnilla tarkoitetaan niitä tekstillisiä keinoja, joilla naisurheilu saadaan näyttämään heikkotasoiselta, koomiselta ja vähäarvoiselta. Tavallisimpia naisurheilijoiden trivialisointikeinoja ovat olleet huomion kohdistaminen naisurheilijan yksityiselämään tai ulkonäköön, sekä aikuisten naisten työttöly. Lisäksi naisurheilua trivialisoidaan kiinnittämällä huomio epäonnistumisiin ja vähättelemällä naisurheilijoiden saavutuksia. (Pirinen 1998, 32; Pirinen 2006, 41.)

Urheilujournalismissa on kiinnitetty usein huomiota naisurheilijan yksityiselämään. Esimerkiksi naisurheilijan siviilisäädystä, lapsista ja urheilun yhdistämisestä perhe-elämään on kirjoitettu paljon. (Pirinen 1989.) Naulan (1994) tutkimustulosten perusteella urheilun oletettiin olevan ykkössijalla miesurheilijan elämässä, kun naisurheilijan elämässä oletettiin etusijalle asettuvan lapset tai seurustelu. Naisurheilijoiden työstä, ammatista ja opiskelusta kerrottiin vähemmän kuin miesurheilijoiden kohdalla. Naulan mukaan käytäntö tukee perinteistä käsitystä, jonka mukaan mies on yhdistetty julkiseen sfääriin ja naisen toimintapiiriksi on määritetty koti ja perhe. Tätä kautta tutkimus vahvistaa myös käsitystä, jonka mukaan urheilu on tarkoitettu ensisijaisesti miehille. (Naula 1994, 93, 101.)

Duncanin ym. (1994) mukaan urheilutoimittajat vähättelevät naisurheilijoita kutsumalla heitä tytöiksi, nuoriksi neideiksi tai käyttäen heidän etunimeään. Miesurheilijoita sen sijaan kutsutaan miehiksi tai nuoriksi miehiksi. Lisäksi naisurheilijoista saatetaan käyttää vain etunimeä, kun miesurheilijoita puhutellaan etu- ja sukunimellä tai vaan sukunimellä. (Duncan ym. 1994, 254, 261.) Suomalaisissa urheilujournalismin

tutkimuksissa naisurheilijoiden työttölyyden vaikutus vähentyneen. Mäkelän (2006) tutkimustulosten perusteella naisurheilijoiden työttölyyden osoittautui vähäiseksi. Lehtisen (2006) tutkimustulosten perusteella Ateenan olympialaisten yhteydessä ei sanomalehdistössä esiintynyt lainkaan naisurheilijoiden kutsumista tytöiksi. Lehtinen kuitenkin arvelee, että television ja radion urheiluselostuksissa työttölyyden edelleen esiintyy. (Lehtinen 2006, 41.) Toimittajat vahvistavat naisurheilijoiden oikeutta tasa-arvoiseen ja reiluun kohteluun, kun he valitsevat sukupuolineutraalin kielen (Duncan ym. 1994, 270).

5.4.3 Seksualisointi

Pfisterin (2003) mukaan sukupuolen ilmentämistä urheilussa ja urheiluselostuksissa voidaan kuvata tukeutumalla sukupuolen teoreettiseen määrittelyyn sosiaalisena konstruktiona. Todellisuutta rakennetaan miesten ja naisten vastakkainasettelun pohjalta. Sukupuolten eroja korostamalla joukkotiedotus toimii merkittävänä sukupuolijärjestelmän uusintajana. (Pfister 2003, 153.) Urheilumedian keino korostaa naisurheilijoiden alempiarvoista asemaa on kuvata naisurheilijat seksiobjekteina (Sabo & Messner 1993, 18). Hargreavesin (1994, 166) mukaan naisurheilijoiden seksualisointi on niin itsestään selvää, että se luo pohjan jopa urheilun järjestelmän sisällä tapahtuvalle, vakiintuneelle syrjinnälle.

Urheilutoimittajat ovat perinteisesti kiinnittäneet paljon huomiota naisurheilijoiden naisellisuuteen ja ulkonäköön. Toimittajat ovat kommentoineet naisurheilijoiden hiuksia, kasvoja, vartalonmuotoja ja pukeutumista. Kauniita naisurheilijoita on ylistetty, kun taas lyhythiuksiset, lihaksikkaat ja kookkaat naisurheilijat ovat saaneet osakseen negatiivisia kommentteja. (Pirinen 1998, 32.) Naulan (1994) mukaan urheilujournalismin naiskuva pelkistyy ihanteellisimmillaan ”nopeuden ja kauneuden symbioosiksi”, sillä urheilutoimittajat arvostavat sellaisia naisurheilijoita, jotka menestyksen ohella täyttävät naisellisen kauneusihanteen. Ihanteen mukaisesti naisurheilija kuvataan usein herkkätunteisena, kauniina ja hentona. Miesurheilijoiden taas oletetaan olevan voimakkaita, lihaksikkaita ja kovia. (Naula 1994.)

Mäkelä (2006) on opinnäytetyössään tarkastellut naisyleisurheilun uutisointia Helsingin Sanomien urheilusivuilla vuosien 1983 ja 2005 yleisurheilun maailmanmestaruuskilpailujen yhteydessä. Tutkimuksen artikkeleissa naisurheilijoiden ulkonäkökuvaukset kohdistuivat suurelta osin vuoden 1983 kirjoituksiin, jolloin ei piiloteltu naisurheilijan maskuliinisia piirteitä. Vuoden 2005 kirjoituksissa ulkonäkö tuotiin esiin vain kerran, jolloin ihasteltiin seiväshypyn voittajan Elena Isinbajevan viehättävyyttä. Mäkelän mukaan naisyleisurheilijat olivat vuonna 2005 vakiinnuttaneet urheilija-asemansa, eivätkä he esiintyneet enää seksuaalisoinnin objekteina, vaan oman lajinsa ja tasonsa urheilijoina. (Mäkelä 2006.) Mäkelän tutkimuksen valossa voisi olettaa, että kirjoittelu naisurheilijoiden ulkonäöstä on viime vuosina vähentynyt. Havainnon vahvistamiseksi tarvitaan kuitenkin enemmän ja laajempia urheilujournalismin tutkimuksia, joissa pyritään selvittämään naisurheilijoiden asemaa urheilumediassa.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tieteenfilosofiset lähtökohdat

Tutkimuksemme tieteenfilosofinen lähestymistapa on hermeneuttinen. Hermeneuttista metodia käytetään sosiaalisen todellisuuden merkitysten paljastamiseen ja se on yleinen laadullisissa tutkimuksissa. (Vilka 2005, 146.) Hermeneutiikka on hyvin laaja, monipuolinen ja monia erilaisia suuntauksia sisältävä kokonaisuus (Tuomi & Sarajärvi 2002, 32). Laineen (2001) mukaan hermeneutiikalla tarkoitetaan yleisesti teoriaa ymmärtämisestä ja tulkinnasta. Hermeneuttisen metodin avulla yritetään etsiä tulkinnalle sääntöjä, joiden avulla määritetään oikeammat ja väärät tulkinnat. (Laine 2001, 29.) Bleicher (1987) on jakanut hermeneutiikan kentän kolmeen lähestymistapaan. Hermeneuttisessa teoriassa tarkastellaan tulkinnan teoriaa ihmistieteiden metodologiana. Hermeneuttinen filosofia on hylännyt metodia koskevat kysymykset objektivismina ja korostaa sen sijaan ymmärtämisen ja tulkinnan merkitystä. Kolmas lähestymistapa, kriittinen hermeneutiikka, lähestyy hermeneutiikan ongelmia yhteiskunnan eri osa-alueiden näkökulmasta. (Bleicher 1987, 1–4.) Oma tutkimuksemme on hermeneuttinen sen filosofisesta näkökulmasta. Tämä ilmenee käsityksissämme ymmärtämisen laajenemisesta, tutkimusaineiston käsittelemisestä ja tutkijan subjektiivisuuden avoimessa myöntämisessä.

Laineen (2001) mukaan hermeneuttisen tutkimuksen kohteena on ihmisten välisen kommunikaation maailma. Hermeneuttisen tulkinnan kohteena ovat ihmisen ilmaisut, joihin lukeutuvat sekä kielelliset että keholliset ilmaisut. (Laine 2001, 29.) Omassa tutkimuksessamme tutkimme sanomalehtien välittämää kielellistä ilmaisua, joka on toimittajan ja lehden toimituksen muodostama kommunikaation muoto. Hermeneuttisen lähestymistavan mukaisesti pyrimme selvittämään sanomalehtien urheilu-uutisoinnin luomia merkityksiä.

Hermeneuttiseen lähestymistapaan yhdistyy käsitys tutkijan hermeneuttisesta kehästä. Hermeneuttisella kehällä tarkoitetaan tutkimuksellista dialogia tutkijan ja tutkimusaineiston välillä. (Laine 2001, 34.) Varton (1992) mukaan hermeneuttinen kehä kuvaa tapaa ymmärtää. Kyse on kehästä, jossa ymmärtäminen lähtee aina tietyistä

lähtökohdista ja palaa niihin takaisin oivaltamisen ja ymmärtämisen kautta. Jokainen uusi lukukerta vie lähemmäs ja avaa tutkimuskohteen mieltä sekä syventää itseymmärrystä. (Varto 1992, 69.) Tutkimuksemme edetessä olemme tehneet tulkintoja aineistostamme tutkijaluennan ensimmäisestä kerrasta alkaen. Tarkemman aineistoon tutustumisen kautta olemme laajentaneet näkemyksiämme aineistosta nousevista sisällöistä ja niiden merkityksistä. Jokainen oivallus on syventänyt ymmärrystämme ja muodostanut uuden lähtötason tutkimuksen etenemiseen. Ymmärryksen laajenemisen kautta olemme edenneet kohti yleisempiä tulkintoja aineistostamme. Jokaisella uudella lukukerralla olemme pyrkineet unohtamaan edelliset näkemyksemme aineistosta ja siten löytämään uusia oivalluksia. Lopullisista tulkinnoista olemme pyrkineet muodostamaan mahdollisimman uskottavia ja todenmukaisia.

6.2 Esiymmärrys

Yksi hermeneutiikan avainkäsitteistä on tutkijan esiymmärrys. Moilasan ja Räihän (2001, 50) mukaan tulkintaan vaikuttaa aina jonkinlainen esiymmärrys tai olettaus. Sajama (2004) nimittää tutkijan esiymmärrystä ymmärryshorisontiksi. Ymmärryshorisontilla tarkoitetaan niitä tiedostettuja tai tiedostamattomia käsityksiä tai asenteita, joita meillä on kyseisellä hetkellä. Tiedostamattomia käsityksiä ovat esimerkiksi ympäröivän kulttuurin ja yhteiskunnan arvomaailma. Ollessamme osa tätä kulttuuria, emme koskaan kykene arvioimaan sen vaikutusta käsityksiimme objektiivisesti. Sajama vertaakin ihmisen ymmärryshorisonttia hämähäkkiin verkkoon: ”Hämähäkki ei koskaan näe verkkoaan ulkopuolisesta ”objektiivisesta” näkökulmasta, vaan aina vain pienen osan siitä ja senkin vain omasta näkökulmastaan.” (Sajama 2004, 87–89.)

Tutkijan esiymmärrykseen vaikuttavat teoriat, joihin hän on aikaisemmin tutustunut. Teoria voi avata uusia mahdollisuuksia nähdä asioita tai se voi rajata joitakin näkökulmia pois. (Moilanen & Räihä 2001, 51.) Koska tutkimuksemme on aineistolähtöinen, emme ole tulkinneet aineistoa minkään teorian mukaisesti. Olemme kuitenkin perehtyneet naistutkimukseen ja urheilujournalistisiin tutkimuksiin. Tutkimukset ovat avartaneet käsityksiämme aineistostamme sekä auttaneet tulkintojen syventämisessä. Ilman aikaisempaa tietoa aiheesta meidän olisi ollut mahdotonta tehdä

syvempiä tulkintoja aineistosta esille nousseista sisällöistä. Naistutkimuksiin tutustuminen on antanut meille käsitystä siitä, millaisten sisältöjen esiin nostaminen esimerkiksi vähättelee naisurheilijoita. Ne ovat myös auttaneet meitä kiinnittämään omassa tutkimuksessamme huomioita esimerkiksi merkityksiä luovaan kirjoitustyyliin ja sanavalintoihin. Urheilujournalistiset tutkimukset ovat laajentaneet käsitystämme siitä, minkälaista urheilujournalismi on nykyään. Lukemamme kirjallisuuden lisäksi omat lähtökohtamme ovat vaikuttaneet tulkintoihimme.

Tutkimuksemme keskeisenä lähtökohtana on molempien tutkijoiden kiinnostus naisurheilun asemaan. Suomessa naiset ovat määrällisesti tarkasteltuna ohittaneet miehet urheilun harrastamisessa. Silti naisten urheilu ei ole vielä saavuttanut tasa-arvoista asemaa miesten urheilun kanssa. (Aalto 2001; SLU 2005.) Myös urheilumediassa naiset ovat jääneet miesten varjoon, mikä korostuu erityisesti joukkuelajeissa. Jalkapalloa on perinteisesti pidetty miehisenä urheilulajina ja suomalaiset naisjalkapalloilijat ovat olleet unohduksissa urheiluosastoilta. Tämän vuoksi tiedotusvälineistä seuraamamme jalkapallolähteykset ovat lähes poikkeuksetta käsitelleet miesten jalkapalloa. Naisten jalkapallon EM-vuosi 2005 oli ensimmäinen varsinainen ajanjakso, jolloin seurasimme naisjalkapalloa sekä television että sanomalehtien välityksellä. Jo ennen tutkimuksemme aloittamista meille oli varsin ilmeistä, että myös muille suomalaisille tämä oli ensimmäinen mahdollisuus seurata kansainvälistä huippunaisjalkapalloa.

Olemme kumpikin olleet aina mukana urheilun parissa sekä kiinnostuneita urheilumediasta. Aikaisempi harrastustaustamme sekä urheilumedian tiivis seuraaminen ovat vaikuttaneet esiyymmärykseemme. Jalkapallo ja sen medianäkyvyys ovat olleet toiselle tutkijalle, Annikalle, tuttuja aiheita jo pitkään. Annika on ollut pelaajana mukana tyttö- ja naisjalkapalloilussa kymmenen vuotta. Hänen kokemuksensa pelaamisesta sekä joukkueesta paikallisissa lehdissä kirjoitetut artikkelit ovat osa hänen esiyymmärrystään. Annika on myös jalkapallon harrastajana seurannut tiiviisti erityisesti naisjalkapallosta kirjoitettuja juttuja lehdissä.

Toisen tutkijan, Annin, näkökulma naisjalkapalloon on vähäisempi. Anni on pelannut jalkapalloa 12-vuotiaaksi asti, jonka jälkeen laji on jäänyt etäämmälle. Oma

harrastustausta on kuitenkin vaikuttanut siihen, että Annin kiinnostus jalkapalloa kohtaan on säilynyt. Jalkapalloharrastuksen jälkeen Anni on harrastanut muodostelmaluistelua ja kirjoittanut useampana vuonna artikkeleita Taitoluistelulehteen. Muodostelmaluistelun arvokisaedustajana Anni on seurannut erityisen tarkasti urheilujournalismin kirjoittelua feministisenä pidetystä naisten joukkuelajista. Vuosien mittaan käsitys suomalaisen urheilujournalismin kirjoittelusta on muodostunut yksipuoliseksi. Vaikka Suomi on muodostelmaluistelussa maailman paras maa, urheilujournalismissa laji häviää selkeästi miesten joukkuelajeille. Aktiivisena urheilujournalismin seuraajana Annin käsitys naisjalkapallon näkyvyydestä on myös samansuuntainen.

Tutkimuksemme suuntaamisen ja etenemisen kannalta on ollut erityisen tärkeää tiedostaa omat lähtökohtamme sekä esiyymmärryksen vaikutus tutkimusprosessiin (Moilanen & Räihä 2001, 50). Esiyymmärrystämme määritellessä on syytä ottaa huomioon myös oma sukupuoli. Naissukupuoli vaikuttaa aineistosta esiin nostettujen asioiden tulkitsemiseen. Kiinnitämme herkemmin huomiota naisista käytettyihin sanavalintoihin sekä nais- ja miesurheilijoiden saamaan huomioon urheiluuutisissa. Esiyymmärrystemme ja lähtökohtiemme määrittelemisessä meitä on auttanut se, että olemme olleet toistemme keskustelukumppaneita. Moilasan ja Räihän (2001, 51) mukaan esiyymmärryksen tiedostamista tehostaa juuri keskustelukumppani, jonka kanssa tutkija voi käydä läpi tutkimusaihettaan. Omassa tutkimuksessamme olemme pohtineet tutkimuksemme mahdollisesti vaikuttavia näkemyksiämme ja sitä kautta tiedostaneet ne helpommin. Olemme myös käyttäneet keskustelukumppanina etenkin Pirisen (mm. 1993, 2006) tutkimuksia, koska hän on ainoana suomalaisena tutkinut laajemmin urheilujournalismin naiskuva.

6.3 Sisällönanalyysi laadullisen tutkimuksen menetelmänä

Tutkimuksemme ote on laadullinen. Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan joukkoa erilaisia tulkinnallisia tutkimuskäytäntöjä. Laadullista tutkimusta on vaikea määrittää, koska sillä ei ole omaa teoriaa tai yhtenäistä paradigmaa. (Denzin & Lincoln 2000, 3.) Laadullinen tutkimus eroaa määrällisestä tutkimuksesta siten, että siinä tutkimuskohde on ainutkertainen ja pyrkimyksenä on aineiston teoreettinen edustavuus (Uusitalo 1995,

79). Tutkimuksessamme analysoimme yksittäisen urheilutapahtuman uutisointia kahdessa eri lehdessä emmekä pyri tekemään tuloksistamme määrällisiä yleistyksiä. Laadullisen tutkimuksen mukaisesti pyrimme tarkastelemaan Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien uutisointia mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, jolloin uutisoinnin sisältöjen tarkastelun lisäksi kiinnitämme huomiota myös kirjoituksissa käytettyihin ilmaisuihin ja sanavalintoihin. (ks. Hirsjärvi ym. 2004, 152.)

Sisällönanalyysi on yksi laadullisen tutkimuksen muoto. Se on perusanalyysimenetelmä, jota käytetään kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Sisällönanalyysin voi ymmärtää yksittäiseksi metodiksi tai väljäksi teoreettiseksi kehykseksi, joka voidaan yhdistää erilaisten analyysimenetelmien kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93.) Anttilan (1996) mukaan sisällönanalyysi on ”tutkimusmenetelmä, jonka avulla voidaan tehdä toistettavia ja päteviä päätelmiä tutkimusaineiston suhteesta sen asia- ja sisältöyhteyteen”. Sen avulla tuotetaan uutta tietoa ja tuodaan esiin piileviä tosiasioita. (Anttila 1996, 254.) Olemme valinneet sisällönanalyysin oman tutkimuksemme analyysimenetelmäksi, koska pyrimme selvittämään sitä, minkälaisista sisällöistä naisjalkapallon uutisointi koostuu. Muodostamamme luokituksen perusteella olemme tehneet yleisempiä tulkintoja ja johtopäätöksiä sisällöistä ja niiden kielellisestä rakentumisesta. Olemme pyrkineet kuvaamaan uutisoinnin sisältöjä tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.)

Sisällönanalyysillä voidaan käsitteenä tarkoittaa niin sisällönanalyysiä kuin sisällön erittelyäkin ja näitä kahta on käytetty toistensa synonyymeinä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 107–109). Eskola ja Suoranta (1998) suosittelevat käyttämään kvantitatiivisesta sisällön analysoinnista puhuttaessa nimitystä sisällön erittely. Tämä onkin ollut perinteisempi käsite aineiston kvantitatiiviseen sisällön analysointiin. (mm. Eskola & Suoranta 1998, 186; Tuomi & Sarajärvi 2002, 107.) Itse käytämme tutkimusmenetelmästäme nimitystä sisällönanalyysi, koska haluamme korostaa laadullista tutkimusotetta. Määrällisesti olemme tutkimuksessamme laskeneet vain lauseiden lukumäärät ja vertailleet niitä lehtien välillä. Lauseiden lukumäärien perusteella olemme analysoineet aihekokonaisuuksien painotuksia molemmissa lehdessä.

Sisällönanalyysiä voidaan tehdä aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. Aineiston analyysiä käsiteltäessä puhutaan usein ilmauksista aineistolähtöinen eli induktiivinen ja teorialähtöinen eli deduktiivinen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110.) Väliwerrosen (1998, 32–33) mukaan aineistolähtöisyydellä tavoitellaan teoreettisista lähtöoletuksista mahdollisimman vapaata tekstin tulkintaa, jossa tutkija rakentaa tulkintansa aineiston ehdoilla. Tutkimuksemme olemme edenneet induktion mukaisesti yksittäisistä ilmauksista kohti käsitteellisempää tulkintaa. Olemme tehneet tulkintamme aineiston pohjalta, ilman aikaisempien teorioiden johdatusta. Sisällönanalyysin tekemisessä seurasimme ainoastaan Tuomen ja Sarajärven (2002) teoreettista viitekehystä aiheesta.

6.4 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksemme ensisijaisena tarkoituksena on selvittää naisjalkapallon uutisoinnin sisältöjä Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa. Toisena keskeisenä pyrkimyksenämme on tarkastella sitä, miten uutisoinnin sisällöistä kirjoitetaan. Analysoimme siis myös tutkimusaineistomme artikkeleissa käytettyä kieltä. Tutkimuksemme tavoitteena on lisäksi selvittää uutisoinnin eroja kahden lehden välillä. Tutkimusasetelmamme tiivistyy seuraaviin kahteen päätutkimuskysymykseen:

- 1) Millaisista sisällöistä naisjalkapallon uutisointi koostuu Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa?
- 2) Miten uutisoinnin eri sisällöistä kirjoitetaan Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa?

Tutkimuskysymyksemme ovat jakaneet aineiston analysoinnin kahteen vaiheeseen. Olemme aloittaneet aineiston analysoimisen tarkastelemalla uutisoinnin sisältöjä. Uutisoinnin kirjoitustyylien analysoimisen suoritimme ensin muodostamiemme sisältöluokkien pohjalta. Vaikka pääanalyysimenetelmämme on sisällönanalyysi, toisen tutkimuskysymyksen kohdalla sivuamme hieman myös diskurssianalyttistä tutkimusotetta (ks. kpl 6.6).

6.5 Tutkimusaineisto

Tutkimuksemme aineistona on Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien urheilusivujen sisältö ajanjaksolta 31.5.2005–26.6.2005. Tämä ajanjakso sisältää naisten jalkapallon EM-kilpailut (5.6–19.6.2005) sekä turnauksen alkua edeltävän viikon ja viikon kilpailujen jälkeen. Valitsimme tämän ajanjakson, koska uskoimme, että se sisältää lähes kaikki turnausta käsittelevät artikkelit. Valitsimme Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat siksi, että ne ovat kaksi suurinta sanomalehteä Suomessa. Helsingin Sanomat on Suomen suurin päivälehti ja sen keskimääräinen levikki vuonna 2006 oli noin 462 000. Ilta-Sanomat on maamme suurin iltapäivälehti ja sen keskimääräinen levikki oli samana vuonna noin 186 500. (Levikintarkastus 2007.) Valitsimme kaksi erityyppistä lehteä, koska halusimme verrata päivälehdien ja iltapäivälehdien uutisoinnin eroja. Pusan (2007) mukaan Helsingin Sanomat on sitoutumaton päivälehti, jonka tehtävänä on ensisijaisesti tasapuolinen, nopea ja luotettava uutisvälitys. Ilta-Sanomien toimenkuva sen sijaan eroaa Helsingin Sanomista. Ilta-Sanomien tehtävänä on niin sanottu puheenaihejournalismi, jossa pyrkimyksenä on kirjoittaa kiinnostavista tapahtumista ja aiheista (Niemi 2007).

Aineistomme koostuu Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien urheilusivujen uutisoinnista, johon sisältyvät uutisartikkelit sekä kolumnit. Analysoimme kolumnit erillään muusta aineistosta, koska ne edustavat erilaista juttutyyppeä kuin uutisartikkelit ja siten niiden tavoitteet eroavat toisistaan. Uutisartikkelit pyrkivät neutraaliin todellisuuden kuvaamiseen. Kolumnit ovat sen sijaan persoonallisia kirjoituksia, jotka on tarkoitettu ensisijaisesti kannanotoksi yhteiskunnallisessa keskustelussa. Tällöin niiden kirjoittajat voivat vapaammin ilmaista mielipiteensä kuin muiden juttujen toimittajat. (ks. Hemánus 1990, 82.) Sisällytimme aineistoomme myös urheilusivujen otteluohjelmat EM-turnauksen osalta sekä tiedot televisiolähetysten alkamisajoista. Lehtien urheilutulokset jätimme kuitenkin aineistomme ulkopuolelle.

6.6 Tutkimuksen eteneminen

Tässä kappaleessa selostamme lukijan ymmärtämisen helpottamiseksi tutkimusprosessimme etenemisen mahdollisimman tarkasti. Seurasimme tutkimuksessamme Tuomen ja Sarajärven (2002) esittämää kaavaa sisällönanalyysistä.

Aloitimme analyysin tekemisen tutustumalla aineistoon eli lukemalla kaikki aineistomme artikkelit molemmista lehdistä. Aineistoon perehtymistä kutsumme tutkijaluennaksi. Tutkijaluenta eroaa suurelta osin tavallisesta sanomalehtien lukemisesta, jossa lukeminen on nopeaa silmäilyä ja kuvien katsomista. Tutkijaluennassa keskityimme lukemaan tutkimusartikkelit systemaattisesti useita kertoja. (ks. Pirinen 2006.)

Tutkijaluennan jälkeen määrittelimme tutkimuksemme analyysiyksikön. Tutkimuksemme analyysiyksikkö on jokainen lause, jossa käsitellään Suomen naisten jalkapallomaajoukkuetta. Lisäksi analysoimme Suomen otteluihin liittyvää tunnelmaa ja katsojia käsittelevät lauseet. Analyysiyksikön ulkopuolelle jätimme kaikki muiden maiden joukkueita koskevat lauseet, EM-kilpailuja käsittelevät lauseet muilta osin paitsi Suomen joukkueen osalta sekä lehtien lukijoiden lähettämät terveiset.

Varsinaisessa analyysissä on Tuomen ja Sarajärven (2002) mukaan kolme vaihetta. Nämä vaiheet ovat aineiston pelkistäminen, ryhmittely sekä uuden tiedon tuottamisen kannalta erityisen tärkeä vaihe, abstrahointi. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa pelkistimme jokaisen aineistoomme kuuluvan lauseen erikseen. Tuomen ja Sarajärven (2002) mukaan pelkistämässä eli redusoinnissa analysoitava informaatio pelkistetään siten, että aineistosta karsitaan epäolennainen pois. Pelkistämällä pyritään joko informaation tiivistämiseen tai sen pilkkomiseen osiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111.) Omassa tutkimuksessamme pelkistämällä tarkoitetaan lauseen sisältämän informaation tiivistämistä siten, että vain olennainen jää jäljelle.

Ensimmäiset artikkelit pelkistimme yhdessä ja etsimme yhteisen toimintatavan lauseiden pelkistämiseen. Tämän jälkeen jaoimme aineiston puoliksi ja kumpikin pelkisti oman osuutensa artikkeleista. Lopuksi luimme läpi toistemme pelkistämät lauseet ja tarkistimme, että pelkistäminen on toteutettu samalla tavalla. (ks. LIITE 1.) Kolumnit erotimme heti alkuvaiheesta lähtien muusta tutkimusaineistosta. Kolumnien osalta suoritimme sisällönanalyysin samojen periaatteiden mukaisesti kuin uutistenkin. Analysoimiamme artikkeleita oli Helsingin Sanomissa 30 ja Ilta-Sanomissa 44, joista kolumneja oli Helsingin Sanomissa viisi ja Ilta-Sanomissa yksi. Pelkistämiämme lauseita oli artikkeleissa 1343, Ilta-Sanomissa 803 ja Helsingin Sanomissa 540. Erikseen analysoimissamme kolumneissa lauseita oli yhteensä 107.

Tuomen ja Sarajärven (2002) mukaan toinen analyysivaihe on klusterointi eli ryhmittely. Siinä samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi sekä annetaan ryhmälle sen sisältöä kuvaava nimi. Luokittelussa aineisto tiivistyy, koska yksittäiset tekijät yhdistetään yleisempiin luokkiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112–113.)

Tutkimuksemme luokitteluyksikkönä olivat samankaltaiset aiheisällöt. Ryhmittelimme aineistosta esiin nousseita aiheisältöjä ja teimme niistä alustavia luokkia. Ryhmien muodostamisessa omat tulkintamme olivat ensisijaisen tärkeitä. Varton (1992) mukaan tulkinta on yksi laadullisen tutkimuksen päämenetelmistä. Tulkinnalla tarkoitetaan empiirisesti saavutettujen merkitysten aukaisemista ja oivaltamista. (Varto 1992, 64, 69.) Oma subjektiivisuutemme vaikutti esimerkiksi siihen, miten tulkitsimme kielen luomat merkitykset.

Muodostimme ensin molemmille lehdille omat luokat. Ilta-Sanomissa alkuperäisiä luokkia oli 61 ja Helsingin Sanomissa 59. Ryhmittelyvaiheessa sijoitimme jotkut lauseet kahteen eri luokkaan, koska ne kuuluivat mielestämme molempiin aiheisältöihin. Näitä kahteen eri luokkaan sijoitettuja lauseita oli yhteensä 29. Lauseiden ryhmittelyn jälkeen yhdistimme lehtien luokat yhteen ja muutimme luokkien nimet tarvittaessa uutta sisältöä vastaaviksi. Lehtien yhteisiä luokkia muodostui aluksi 61. Yhdistelimme alkuperäisiä luokkia edelleen useaan kertaan, kunnes luokkien yhdistäminen ei tuntunut enää tarkoituksenmukaiselta. Lopullisia pääluokkia muodostui uutisille 14 ja kolumneille kahdeksan. (ks. LIITE 2.) Pääluokkien muodostamisen avulla saimme selkeän kuvan siitä, mistä asioista naisten maajoukkueen yhteydessä kirjoitetaan ja millaisia määrällisiä painotuksia aiheiden kirjoittamisessa on yleensä sekä lehtien välillä. Pääluokkien muodostamisen avulla pystyimme myös kuvaamaan aineistomme tiivistetyssä ja yleisemmässä muodossa.

Aineiston analyysin kolmas vaihe, abstrahointi, on erityisen tärkeä osa tutkimusta uuden tiedon tuottamisen kannalta. Abstrahoinnilla tarkoitetaan käsitteellistämistä, jossa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon pohjalta muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnissa rakennetaan teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 114.) Uuden tiedon tuottaminen syntyi tutkimuksessamme tekemällä aineistomme pääluokista vielä suurempia kokonaisuuksia ja yleisiä johtopäätöksiä. Tässä aineiston abstrahointi-vaiheessa tulee erityisesti esille tulkintaa

seuraava ymmärtäminen. Sen avulla tulkinnassa saavutetut erilliset osat järjestellään tarkoituksenmukaiseksi, uudeksi kokonaisuudeksi. (Varto 1992, 64.)

Tutkimuksessamme ymmärtäminen ilmeni aineiston tarkoituksenmukaisessa tiivistämisessä ja tärkeimpien pääkohtien esiin nostamisessa. Tässä analyysin kolmannessa vaiheessa yhdistimme aikaisemmin erillään pitämämme uutiset ja kolumnit yhteen. Tiivistimme koko aineiston sisältämän tiedon viiteen suurempaan teemaan, joiden alle kaikki sisällönanalyysin tuloksena syntyneet kategoriat sijoittuvat. Teemojen muodostamisessa huomioimme lehtien aihesisällöt sekä lehtien kirjoitustyyliä ja käytetyn kielen luomat merkitykset. Osa teemoista muodostui puhtaasti sisällöllisten asiakokonaisuuksien yhdistämisen kautta, osa taas kielellisten valintojen kautta, joilla haluttiin esimerkiksi herättää ihmisten mielenkiintoa naisten maajoukkuetta kohtaan. Teemakokonaisuuksien yhteydessä tuomme esille kategorioiden tärkeimmät pääkohdat (ks. kpl 7.3).

Kirjoitetun kielen tarkastelussa sivusimme diskurssianalyttistä tutkimusotetta. Vilkan (2005) mukaan diskurssianalyysillä tutkitaan erityisesti merkitysjärjestelmiä, jotka ilmenevät kielellisinä ilmauksina. Ajatuksena on, että ihmisten kielellisesti tuottamat merkitykset jäsenyvät merkityssuhteiden kokonaisuuksiksi eli diskursseiksi, jotka luovat todellisuutta. (Vilka 2005, 142–143.) Omassa tutkimuksessamme sulautimme yksilölliset lauseet ja niiden merkitykset osaksi yleisempiä merkityskokonaisuuksia, joilla sosiaalista todellisuutta tuotetaan (ks. Ilmonen 2001, 100). Tarkastelimme sitä, miten aineistossa käytetyillä ilmauksilla ja sanavalinnoilla rakennettiin uutisoinnin sisältöjä. Laajensimme urheilu-uutisoinnin tarkastelun sisältämään myös kirjoitetun kielen analysoimisen, koska halusimme syventää ymmärrystämme naisjalkapallon uutisoinnista. Analysoimalla kielen luomia merkityksiä pyrimme saavuttamaan uutisoinnin tarkastelusta eheän kokonaisuuden.

6.7 Luotettavuus

Laadullisia tutkimuksia on usein kritisoitu niiden luotettavuuskriteereiden epäselvyydestä eikä luotettavuuden arvioinnista ole annettu yksiselitteisiä ohjeita. Epäselvyyttä lisää se, että aineiston analyysi ja luotettavuuden arviointi kulkevat käsi kädessä, eikä niitä voi

selkeästi erottaa toisistaan. (Eskola & Suoranta 1998, 209.) Laadullisessa tutkimuksessa peruslähtökohtana on tutkijan avoin subjektiviteetti. Lähtökohtana onkin ajatus siitä, että ei ole olemassa objektiivisia havaintoja. Tutkimuksessa käytetyt käsitteet, tutkimusasetelma ja menetelmät ovat tutkijan valitsemia ja siksi ne vaikuttavat tutkimuksen tuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98.) Tutkimusprosessimme aikana pyrimme tiedostamaan omat ennakkokäsityksemme tutkimusaiheestamme. Kirjoitimme auki esiymmärryksemme ja pohdimme niiden vaikutusta tutkimuksellisiin valintoihimme (ks. kpl 6.2). Uskomme, että tiedostamalla esiymmärryksemme voimme laajentaa näkökulmaamme ja monipuolistaa aineistosta tekemiämme tulkintoja.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuusarvioinnissa tulisi ottaa huomioon tutkijan pyrkimys puolueettomuuteen. Puolueettomuus ilmenee siinä, vaikuttavatko esimerkiksi tutkijan asenteet tai sukupuoli aineiston tulkintaan vai pyrkiikö tutkija ymmärtämään tiedonantajaa itseään. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 133–135.) Tutkimuksessamme hyödynsimme tutkijatriangulaatiota, jolla tarkoitetaan usean tutkijan käyttämistä saman ilmiön tutkimiseen. Useamman tutkijan käyttäminen voi lisätä puolueettomuutta, koska toinen tutkija voi laajentaa ja monipuolistaa näkökulmia. (ks. Eskola & Suoranta 1998, 70.) Tutkijoiden välisen keskustelun avulla pyrimme tiedostamaan omat lähtökohtamme ja siten tulkitsemaan aineistoa mahdollisimman objektiivisesti. Kyseenalaistimme myös toistemme näkökulmia ja vaadimme perusteluja tulkinnoille, jolloin pyrimme mahdollisimman puolueettomaan tulkintaan yhdenmukaisten kriteerien pohjalta. Tiedostamme kuitenkin sen, että emme kyenneet täysin puolueettomiin tulkintoihin. Eri tutkijoiden tulkinnat aineistostamme saattaisivat olla joiltakin osin erilaiset kuin meidän tulkintamme.

Tärkeä osa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta on tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta ja tutkimuksen vaiheista (Hirsjärvi ym. 2004, 217–218). Pyrimme raportoimaan mahdollisimman tarkasti tutkimuksen etenemisen vaiheista ja luokitteluperusteista (ks. kpl 6.6). Tulososiossa selostamme luokittelujen tekemisen perusteet selkeästi, jotta lukija pystyisi seuraamaan käytettyjä periaatteita. Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi käytämme sitaatteja, jotka konkretisoivat lukijalle tekemiämme tulkintoja.

Yhdysvaltalaisessa laadullisen tutkimuksen perinteessä mainitaan mahdollisuus laskea yksimielisyyskerroin, jossa kaksi tutkijaa luokittelee saman aineiston.

Yksimielisyyskertoimen avulla voidaan arvioida sitä, kuinka vahvasti kahden tutkijan luokitteluperusteet ovat samankaltaiset. (Polit & Hungler 1993, 248.) Tutkimuksemme luotettavuuden arvioimiseksi laskimme yksimielisyyskertoimen, jonka selvittämisen tarkoituksena oli varmistaa se, että molemmat luokittelemme lauseet samojen periaatteiden mukaisesti. Pyrimme testillä varmistamaan myös sen, että luokittelemme lauseet edelleen samoihin alkuperäisiin kategorioihin. Tämän vuoksi suoritimme testauksen sen jälkeen kun alkuperäiset kategoriat oli muodostettu. Otimme sattumanvaraisesti kymmenestä kategoriasta yhteensä 100 lausetta ja kumpikin tutkija luokitteli lauseet erikseen. Testin tuloksena oli, että sijoitimme yhteensä kuusi lausetta eri kategoriaan kuin mihin ne kuuluivat. Kahden lauseen kohdalla teimme samanlaisen virheen, jolloin päätimme siirtää nämä kaksi lausetta alkuperäisestä kategoriasta toiseen. Lisäksi kumpikin tutkija luokitteli yhden lauseen väärään kategoriaan.

Politin ja Hunglerin (1993) mukaan kahden tutkijan välinen luotettavuus voidaan katsoa hyväksi, jos yksimielisyyskerroin on 0,72 tai enemmän (Polit & Hungler 1993, 248). Luotettavuustestimme tuloksena oli, että kumpikin luokittelimme 97 % lauseista alkuperäisten kategorioiden mukaisesti ja samalla tavalla. Yksimielisyyskerroin 0,97 kertoo siitä, että luokitteluperusteemme olivat yhdenmukaiset ja luotettavat sekä molemmilla tutkijoilla samanlaiset.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Uutisoinnin tulokset

Sisällönanalyysin tuloksena tutkimusaineistostamme muodostui 14 kategoriaa. Nämä kategoriat kertovat siitä, mistä aiheista Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien uutisointi rakentuu. Uutisoinnin lopullisiksi kategorioiksi muodostuivat: peliura (18,1 %), pelitapahtumat (13,7 %), onnistuminen peleissä (12,8 %), ennakointi (10,2 %), muu toiminta turnauksessa (9,6 %), pelaajien tunteet (7,1 %), dramatisointi (6,6 %), ulkonäkö (3,7 %), katsojat (3,7 %), joukkueen ominaisuudet (3,2 %), naisjalkapallon kehittäminen (3,1 %), siviilielämä (2,8 %), pelitaktiikka (2,8 %) sekä luottamus joukkueeseen (2,6 %). Lopullisten kategorioiden aiheisisällöistä valikoimme tutkimuksemme kannalta olennaisen tiedon, jonka pohjalta teimme tulkintoja ja johtopäätöksiä. Käsittelemme kategorioista nousseita merkittävimpiä teemoja kappaleessa 7.3. Seuraavassa kerromme tiivistetysti jokaisesta kategoriasta ja niiden sisältämistä pienemmistä aihekokonaisuuksista.

Peliura

Peliuraa käsittelevät lauseet muodostavat tutkimuksemme suurimman kategorian. Peliura-kategoriaan sisältyvät kirjoitukset pelaajien ja joukkueen pelihistoriasta, tulevaisuuden näkymistä ja tavoitteista. Lisäksi kategoriaan sisältyvät unelmaa käsittelevät lauseet. Joukkueen pelitaustasta käsiteltiin pääasiassa EM-karsintaotteluita, aikaisempia otteluita sekä valmistautumista turnaukseen. Joukkueen tulevaisuuden näkymiä käsiteltiin vain Helsingin Sanomissa, jossa pohdittiin joukkueen mahdollista muuttumista EM-turnauksen jälkeen sekä mahdollisuuksia tulevissa MM-karsintaotteluissa. Ilta-Sanomissa pelaajien aikaisempaa uraa käsiteltiin enimmäkseen ”*Kohti EM-kisoja*” -sarjassa, jossa esiteltiin joukkueen jokaisen pelaajan pelitaustoja.

Pelitapahtumat

Pelitapahtumat sisältävät pelitilanteiden raportoinnin, pelin kuvauksen ja pelitulokset. Pelitilanteista ja pelin kuvauksesta oli kirjoitettu molemmissa lehdissä vähemmän kuin odotimme. Pelitapahtumien raportoinnin tulisi mielestämme olla olennaisin osa

turnausta käsitteleviä artikkeleita. Helsingin Sanomissa kirjoitettiin lähinnä vain maaleista ja hyvistä maalintekopaikoista. Ilta-Sanomissa oli selostettu tarkasti vain kahden Suomen ottelun tapahtumat, ja muiden otteluiden osalta raportointi oli vähäistä.

Onnistuminen peleissä

Onnistuminen peleissä -kategoria sisältää joukkueen onnistumisia ja epäonnistumisia kuvaavat lauseet. Lisäksi kategoriaan sisältyvät Suomen joukkuetta puolustelevat lauseet sekä kannustavat kommentit. Onnistumista kuvaavia lauseita oli lehdissä enemmän kuin epäonnistumista kuvaavia (80–53). Onnistumista kuvaavien lauseiden suurempi määrä johtuu osittain joukkueen hyvistä suorituksista, mutta myös kirjoittelun kritiikin vähyydestä.

Ennakointi

Tutkimuksemme Ennakointi-kategoria käsittää tulevia otteluita ennakoivat lauseet, joukkueen jatkoonpääsymahdollisuuksien pohdinnan sekä ennakoarvioinnit Suomen joukkueesta. Ilta-Sanomien ennakoivissa lauseissa korostui jännitteen luominen ja lukijan kiinnostuksen herättäminen. Helsingin Sanomissa kirjoitettiin Ilta-Sanomia yksityiskohtaisemmin Suomen menestysmahdollisuuksista tulevissa otteluissa. Ennakoivien juttujen suhteellisen suuri määrä johtunee sähköisten tiedotusvälineiden kyvystä raportoida urheilutapahtumat nopeasti. Tällöin sanomalehdistössä korostuvat ennakoivat jutut ja muut sellaiset aiheet, joita televisiolähetysissä ei käsitellä.

Muu toiminta turnauksessa

Muuhun toimintaan olemme sisällyttäneet kirjoitukset joukkueen harjoittelusta ja peleihin valmistautumisesta sekä muusta vapaa-ajasta turnauksessa. Aineistomme sisälsi, varsinkin Ilta-Sanomien osalta, erittäin paljon joukkueen muusta toiminnasta kuin jalkapallosta kirjoittelua. Vapaa-ajan viettoon liittyvät lauseet käsitelivät esimerkiksi joukkuehengen nostatusta, juhlimista, ruokailua ja suhteita muiden maiden pelaajiin. Lehdissä kirjoitettiin erityisen paljon joukkuehengen merkityksestä ja pelaajien välisistä suhteista.

Pelaajien tunteet

Pelaajien tunteet -kategoria sisältää positiivisia ja negatiivisia tunteita sekä suorituspaineita käsittelevät lauseet. Suomalaispelaajien tunteet olivat vahvasti esillä kummankin lehden kirjoituksissa. Etenkin onnistumisia kuvattiin paljon pelaajien tuntemusten kautta. Positiiviset tuntemukset tuotiin esiin voimakkaina tunteina, kuten ylpeys, tyytyväisyys ja onnellisuus. Aineistossamme tunteiden kuvaaminen antoi lukijalle mahdollisuuden saavuttaa pelaajan omakohtaisen tunteen ja samaistua siihen.

Dramatisointi

Dramatisointi-kategoriaan sisältyvät dramatisoivat, uhoavat, hehkuttavat sekä Laura Kalmarin loukkaantumista käsittelevät lauseet. Yhdistimme Kalmarin loukkaantumista käsittelevät lauseet mukaan kategoriaan, koska niiden kirjoitustyyli oli voimakkaasti dramatisoiva. Dramatisoivissa lauseissa rakennettiin urheilun draamaa ja luotiin jännitettä pelitapahtumien ympärille. Ilta-Sanomissa tehtiin Suomen joukkueen pelaajista sankareita ja korostettiin naisten historiallista menestystä. Yllättävää oli, että Helsingin Sanomissa ei kirjoitettu sankaruudesta lausettakaan.

Ulkonäkö

Ulkonäkö-kategoriamme käsittää sekä seksualisoivat että naisten ulkonäköön kohdistuvat lauseet. Seksualisoiviksi lauseiksi luokittelimme lauseet, joissa naiset asetettiin objekteiksi. Lauseissa käytettiin esimerkiksi sanoja: ”kuumat” tai ”villit suihkulähdebileet”, ”nakutanssi” ja ”tiukat asut”. Ilta-Sanomissa oli suhteellisesti paljon enemmän ulkonäköön kohdistuvia ja seksualisoivia lauseita (IS 10 % – HS 2 %), mutta Helsingin Sanomissa lauseiden kirjoitustyyli oli voimakkaammin seksualisoivaa. Naisten suihkulähdejuhlista otsikoitiin Helsingin Sanomissa esimerkiksi näin: ”Videonauha suihkulähteeltä kuumaa tavaraa” (HS 18.6.2005). Ilta-Sanomissa arvioitiin pelaajien ulkonäköä enemmän kuin Helsingin Sanomissa. Helsingin Sanomien ulkonäköä kuvaavat lauseet liittyivät pelaajien kasvoihin ja ilmeisiin.

Katsojat

Kategoria koostuu urheilun viihteellisyyteen liittyvien ilmiöiden, kuten katsojien, otteluiden tunnelman sekä naisjalkapallon herättämän kiinnostuksen, kirjoittelusta. Kirjoituksissa korostui otteluiden hyvä tunnelma ja suomalaiskatsojien suuri määrä katsomoissa. Naisjalkapallo ei ole perinteisesti herättänyt suurta median tai yleisön kiinnostusta Suomessa, mutta tutkimusaineistomme osoitti, että EM-kilpailujen myötä kiinnostus nousi huomasti. Etenkin Ilta-Sanomissa korostettiin sitä, että naisjalkapallo on tullut tutuksi tavalliselle suomalaiselle. Katsojista kirjoitettiin suhteellisen paljon, mikä kertoo yleisön kiinnostuksesta lajia kohtaan.

Joukkueen ominaisuudet

Kategoria sisältää joukkueen ominaisuuksia ja pelaajien rooleja käsittelevät lauseet. Lehdissä käsiteltiin lyhyesti pelaajien pelillisiä rooleja ja merkitystä joukkueelle sekä joukkueen kokemattomuutta arvoturnauksissa. Kirjoituksissa tuotiin ajoittain esille myös pelaajien mielipiteitä omista vahvuuksista sekä asiantuntijoiden mielipiteitä joukkueen ominaisuuksista. Tulkintamme mukaan asiantuntijoiden mielipiteet antoivat vakuuttavan tunnustuksen naisten joukkueelle sen taidoista, kuten seuraava Saksan valmentajan kommentti Suomen joukkueesta: ”*Heillä on hyvä tasapaino puolustuksen ja hyökkäyksen välillä ja hyvä maalivahti.*” (HS 13.6.2005).

Naisjalkapallon kehittäminen

Naisjalkapallon kehittäminen -kategoria käsittää kirjoittelun naisjalkapallon kehityksestä, rahallisesta tukemisesta sekä julkisuuden hyödyntämisestä lajin kehittämiseksi. Kirjoituksissa viitattiin yleisesti naisjalkapallon voimakkaaseen kehitykseen sekä Suomen nousuun lajin huippumaaksi. Lehdissä pohdittiin naisten joukkueen rahallista tukemista Olympiakomitean, Palloliiton ja UEFA:n taholta.

Siviilielämä

Siviilielämä-kategoriamme sisältää yksityiselämää sekä koulua ja työtä käsittelevät lauseet. Naisten siviilielämää tuotiin aineistossamme ajoittain esille ja usein haastattelujen muodossa. Enimmäkseen kirjoitettiin naisten opiskelusta ja työstä. Helsingin Sanomissa pelaajien siviilielämästä kirjoittelu yhdistettiin usein jalkapallouraan, kun taas Ilta-Sanomissa yksityiselämästä kirjoittelu oli jalkapallosta irrallista. Helsingin Sanomissa tehtiin kahdesta naisesta, Satu Kunnaksesta ja Eveliina Sarapäästä, syvemmät henkilöhaastattelut ja esiteltiin heidän siviilielämänsä tarkemmin.

Pelitaktiikka

Pelitaktiikka-kategoriaan sisältyvät Suomen joukkueen pelityylin ja pelipaikkojen muutoksia sekä pelitapahtumien tarkempaa analysointia käsittelevät lauseet. Lisäksi lauseissa tuotiin esille pelaajien omia analysointeja tulevasta pelistä, kuten seuraavassa Sanna Valkosen näkemyksessä: ”Tärkeintä meidän omassa pelaamisessa on keskialueen syöttöpelit.” (IS 15.6.2005). Suurin osa lauseista oli yleisiä kommentteja ilman tarkempaa analysointia tai taktiikkaa, kuten seuraava Kalmarin lause: ”Maalien jälkeiset minuutit ovat aina tärkeitä.” (HS 7.6.2005). Pelitaktiikkaa käsitteleviä lauseita oli yllättävän vähän kummassakin lehdessä.

Luottamus joukkueeseen

Luottamus joukkueeseen -kategoriaan sisältyvät lauseet, jotka käsittelevät luottamuksen ja epäluottamuksen ilmauksia joukkuetta kohtaan. Luottamukseen liittyvät lauseet koostuivat pääosin lainauksista pelaajien haastatteluista. Helsingin Sanomissa luottamus omaan joukkueeseen ilmaistiin voimakkaammin kuin Ilta-Sanomissa ja lehdessä analysoitiin myös tarkemmin joukkueen vahvuuksia. Tästä on esimerkkinä Helsingin Sanomissa Heidi Kackurin lausahdus: ”Meillä on paljon hyviä puolia, kuten pääpeli, syötöt ja vahva akseli keskikentällä. Heikkouksia ei ole.” (HS 15.6.2005).

7.2 Kolumnien tulokset

Tutkimusaineistossamme oli kolumneita yhteensä kuusi, joista viisi oli Helsingin Sanomissa. Helsingin Sanomien kolumnit olivat Heikki Miettisen neljä eri kirjoitusta (5.6.2005, 10.6.2005, 12.6.2005, 16.6.2005) sekä Erkka V. Lehtolan yksi kirjoitus (14.6.2005). Ilta-Sanomien ainoa kolumni oli Elisabeth Rehnin kirjoitus 16.6.2005, joka oli lyhyt kiitoskirjoitus naisten joukkueelle menestyksekkäästä turnauksesta. Kolumnien lauseista muodostui sisällönanalyysin lopputuloksena yhteensä kahdeksan kategoriaa, jotka ovat: joukkueen onnistuminen (32,7 %), joukkueen arvostus (23,4 %), ennakointi (13,1 %), epäluottamus joukkueeseen (9,3 %), kiinnostus naisjalkapalloa kohtaan (9,3 %), joukkueen positiivinen tunnelma (7,5 %), taloudellinen tuki (3,7 %) sekä ulkonäkö (1,0 %).

Käsitlemme kolumnien sisältöjä ja kirjoitustyyliä laajemmin uutisoinnin merkittävimpien teemojen yhteydessä. Vaikka suoritimme sisällönanalyysin kolumnien lauseista erillään muusta aineistosta, analysoimme kolumneista nousseita teemoja uutisartikkeleiden yhteydessä (ks. kpl 7.3). Valitsimme tällaisen käsittelytavan, koska kolumnien lauseita oli vain 107. Vähäisen lausemäärän vuoksi sisällönanalyysin tuloksena syntyneistä luokituksista ei kannattanut tehdä yksittäisiä johtopäätöksiä. Havaitimme myös, että kolumnien suurimmat kategoriat muodostuivat osittain samoista teemoista kuin uutisartikkelien teemat, jolloin aiheiden käsittely samassa osiossa selkiytti tutkimustulosten yhteenvetoa. Kolumneissa kirjoitettiin kuitenkin myös sellaisista sisällöistä, joita uutisartikkeleissa ei käsitelty.

7.3 Uutisoinnin merkittävimmät teemakokonaisuudet

Sisällönanalyysin tuloksena syntyneiden kategorioiden pohjalta muodostimme teemakokonaisuuksia, jotka nousivat aineistostamme voimakkaasti esille. Tässä osiossa esittelemämme aihekokonaisuudet ovat merkittävimpiä aineistossamme esiintyviä teemoja. Teemakokonaisuuksien muodostamisessa huomioimme kirjoittelun sisältöjen laajempien yhteyksien lisäksi myös kirjoitustyylin suuremmat linjat. Aineistostamme nousi esiin viisi suurempaa kokonaisuutta, joiden alle kaikki pienemmät kategoriat sijoittuvat. Nämä kokonaisuudet ovat: viihteellisyys, pelaajien ja lajin taustat, peleihin liittyvä kirjoittelu,

jalkapalloon liittymätön kirjoittelu sekä kirjoittelun kritiikittömyys. Viihteellisyys, jalkapalloon liittymätön kirjoittelu ja kirjoittelun kritiikittömyys -teemakokonaisuuksissa huomioimme myös kirjoitusten kielellisiä valintoja. Pelaajien ja lajin taustat sekä peleihin liittyvä kirjoittelu -teemakokonaisuudet muodostuivat pääasiassa sisällöllisten asiakokonaisuuksien yhdistämisen kautta.

7.3.1 Viihteellisyys

Aineistostamme nousseista teemoista ensimmäinen on urheilu-utisoinnin viihteellisyys. Määrittelimme tutkimuksessamme viihteellisyyden sekä kielellisten että sisällöllisten teemojen perusteella. Viihteellisten kirjoitusten sisällöt koostuivat EM-turnauksen oheistoiminnasta, kuten katsojista ja julkisuudesta kirjoittelusta. Kielellisistä ilmaisuista liitimme draaman luomisen, hehkuttavan kielen ja seksualisoivan kirjoittelun urheilujournalismin viihteellisyyteen. Tässä kappaleessa selostamme nämä viihteellisyyden rakennuspalikat ja vertailemme kahden lehden eroja. Olemme helpottaneet lukijan etenemistä sijoittamalla väliotsikoita uuden osakokonaisuuden alkaessa. Viihteellisyyden osa-alueista seksualisointia käsittelemme jalkapalloon liittymätön kirjoittelu -teeman yhteydessä.

Tutkimusaineistossamme uutisoinnin viihteellisyys erosi voimakkaasti kahden lehden välillä. Koljosen (2000) mukaan urheilujournalismi sijaitsee faktapohjaisen journalismin ja viihteen välimaastossa, kuulumatta kumpaankaan täydellisesti (Koljonen 2000, 4). Tutkimusaineistossamme urheilujournalismin viihteellinen luonne ilmeni selkeästi Ilta-Sanomien kirjoituksissa, kun taas Helsingin Sanomien uutisointi oli asiapitoisempaa. Myös Helsingin Sanomien kirjoituksista oli kuitenkin löydettävissä viihteellisiä sisältöjä ja viihteellistä kirjoitustyyliä. Ilta-Sanomien viihteellisyyden suurempi määrä liittyyneen iltapäivälehdessä tavoitteeseen. Nortamon (1983) mukaan varsinaisten sanomalehtien ja iltapäivälehtien suurin ero on se, että iltapäivälehtien tehtäviin ei kuulu uutisaiheiden kokonaisuuden seuranta. Iltapäivälehdet valitsevat aiheikseen vain mielenkiintoisimmat tapahtumat ja etenkin sellaiset, jotka tarjoavat mahdollisuuden ostohoukutteisiin otsikkoihin. (Nortamo 1983.)

Dramatisointi

Virtapohjan (1998, 84) mukaan journalistisella draamalla tarkoitetaan sitä jännitettä, joka saa yleisön kiinnostumaan jostakin urheilutapahtumasta. Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien tapa luoda jännite lukijan ja urheilutapahtuman välille erosi voimakkaasti toisistaan. Ilta-Sanomissa dramaattisuutta luotiin lyhyillä ja iskevilla lauseilla sekä sensaatiohakuksilla otsikoilla. Lehdessä otsikoitiin esimerkiksi Suomen pääsystä välieriin näin: ”*Tää ei oo totta*” (IS 16.6.2005). Myös Ilta-Sanomien ennakoivissa lauseissa ja otsikoissa korostui tulevan ottelun dramatisointi, kuten ”*Suomen jalkapallomaajoukkueilla on edessä kohtalon keskiviikko*” (IS 8.6.2005) sekä ”*Täällä ei saa hävitä*” (IS 8.6.2005). Näillä dramatisoivilla sanavalinnoilla korostettiin tulevan ottelun tärkeyttä ja herätettiin lukijan kiinnostusta jo ennen ottelua.

Ilta-Sanomien sensaatiohakuksessa ja dramatisoivassa otsikoinnissa korostui iltapäivälehdien kaupallinen tavoite. Ilta-Sanomien urheiluosaston entisen uutispäällikön Antti Virolaisen mukaan iltapäivälehdet joutuvat etsimään uutta näkökulmaa ja kerrottavaa, jottei päivälehdestä luetulle uutiselle tulisi toistoa. Tässä kehityksessä räväkät otsikot tuovat oman mausteensa. (Seppänen 2002.) Ilta-Sanomista poiketen Helsingin Sanomien otsikot olivat asiapitoisia ja ne koostuivat pääasiassa artikkelin tärkeimmästä sisällöstä. Helsingin Sanomien aineistossa oli ainoastaan yksi otsikko, joka voidaan edes jollakin tapaa tulkita dramatisoivaksi. Otsikolla ennakoitiin tulevaa Ruotsi-ottelua näin: ”*Kalmari käänsi katseensa Ruotsiin*” (HS 7.6.2005).

Ilta-Sanomien uutisoinnissa sensaatiohakuisuus ilmeni myös Suomen joukkueen hehkuttamisena ja menestyksen tärkeyden korostamisena. Lehdessä naisten EM-turnauksesta tehtiin merkittävä tapahtuma. Naisten joukkue esiteltiin pelaajakohtaisesti jo ennen kisojen alkua ja joukkueen etenemistä seurattiin isoin artikkelein läpi turnauksen. Kuuselan (1997) näkemyksen mukaisesti urheilujournalismin on venyttävä ylisanojen käyttöön urheilusuorituksista, jotta uutinen vaikuttaa seuraavana päivänäkin tärkeältä ja mielenkiintoiselta. Tällöin pelkkä voittaminen ei riitä, vaan pitää nujertaa, kukistaa, kaataa, musertaa, lyödä ja litistää kumoon. (Kuusela 1997.) Varsinkin Ilta-Sanomissa, mutta myös Helsingin Sanomissa käytettiin dramatisoivia sanavalintoja, kuten ”*sensaatio*”, ”*tarunhohtoinen*” ja ”*jymypaukku*”. Kummassakin lehdessä

korostettiin myös suuren saavutuksen tekemistä, kuten tässä Ilta-Sanomien lauseessa: ”*Suomen naiset tekivät sensaation, lähes ihmeteon. He ovat voiton päässä EM-finaalista.*” (IS 13.6.2005). Helsingin Sanomissa kirjoitettiin voitokkaan Tanska-ottelun jälkeen näin: ”*Naiset jymypaukulla EM-välieriin*” (HS 12.6.2005).

Ilta-Sanomien sensaatiohakuisuus oli suurelta osin onnistunutta ja lukijan mielenkiintoa herättävää. Hehkuttava otsikointi oli osuvaa ottaen huomioon, että Suomen naisten joukkue oli ensimmäistä kertaa mukana arvoturnauksessa ja pääsi etenemään välieriin asti. Virtapohjan (1999) mukaan skandaaliherkkyys on urheilujournalismin viihteellistymisen tyypillinen piirre. Skandaalihakuisuus johtuu yleisön mielenkiinnon ylläpitämisestä ja medioiden välisen kilpailun kasvusta. (Virtapohja 1999, 7–14, 20.) Joissakin Ilta-Sanomien artikkeleissa juttujen sisältö jäi suppeaksi, jolloin skandaalimainen otsikko ikään kuin lupasi liikaa. Uskoisimme, että juttua paisuttelevat otsikot ovat kuitenkin vähemmistönä Ilta-Sanomissa, koska ne saattavat heikentää pitkällä aikavälillä lehden myyntiä ja suosiota. Salokankaan (1988, 185) näkemysten mukaan Ilta-Sanomien on ollut lievemmin sensaatiohakuinen kuin keskieurooppalaiset ja amerikkalaiset iltapäivälehdet. Tutkimusaineistomme perusteella Ilta-Sanomissa sensaatiohakuisuus kuitenkin korostui. Nykypäivänä Ilta-Sanomien kirjoitustyyli onkin oletettavasti lähentynyt keskieurooppalaisten iltapäivälehtien tyyliä.

Helsingin Sanomissa draaman luominen rakennettiin narratiivisuuden eli kerronnallisuuden avulla. Narratiivisuus viittaa lähestymistapaan, jossa huomio kohdistuu kertomukseen tiedon välittäjänä ja rakentajana. Englannin kielen käsitteelle narrative ei ole vakiintunut suomenkielistä nimitystä. (Heikkinen 2001, 116.) Narratiivisuudelle onkin useita erilaisia määritelmiä ja esimerkiksi Pietilä käyttää sen sijasta käsitettä kertomuksellisuus. Pietilän (1990) mukaan on esitetty usein näkemys siitä, että journalismi on kerrontaa ja journalistiset tuotteet, kuten uutiset, ovat kertomuksia. Sillä viitataan siihen, että uutiset ovat tietyn kaavan mukaan rakennettuja ja niiden on katsottu hyödyntävän tarinarakennetta tai sankarijuonta. (Pietilä 1990.)

Hemánuksen (1990) mukaan journalismin keskeinen narratiivinen ongelma liittyy siihen, miten todellisuuden aineksista tehdään kertomus. Lyhyen määritelmän mukaan kertomus muodostetaan pelkistämällä, kielellistämällä ja luomalla jännite eli

dramatisoimalla. (Hemánus 1990, 79–80.) Aineistossamme Helsingin Sanomien uutisartikkelit oli kirjoitettu usein tarinalliseen muotoon, joissa tarinan luoma jännite synnytettiin kuvailemalla tunnelmaa ja tunteita. Kuvaileva kielen lisäksi toimittaja käytti paljon kielikuvia ja sanaleikkejä, esimerkiksi kuvaamalla Sarapäättä ”*puolustuksen arkkitehdiksi*” (HS 8.6.2005). Kerronnallinen tyyli ilmenee esimerkiksi seuraavassa kuvauksessa Suomen ja Tanskan välisestä ottelusta: ”*Järisyttävä yllätys, EM-turnauksen jättipaukku tai millä sanalla sitä voisikaan kuvata, alkoi näyttää kasvojaan.*” (HS 12.6.2005).

Kummassakin lehdessä kuvailtiin myös ottelupaikkakunnan tunnelmaa ja yleisön kiinnostuksen heräämistä. Varsinkin Helsingin Sanomissa kuvattiin vahvasti tunnelmia, kuten katsojien luomaa tunnelmaa ja pelaajien nauttimaa julkisuutta. Suomen voitokkaan Tanska-ottelun jälkeen Helsingin Sanomissa kirjoitettiin näin: ”*Tällaista riemukulkuetta ei ole ollut koskaan suomalaisessa jalkapalloilussa, ja nyt sen tekivät naiset.*” (HS 12.6.2005). Ilta-Sanomissa verrattiin naisjalkapallon suosiota yleisön keskuudessa jopa jääkiekkoon kuvauksella: ”*Uskokaa tai älkää, mutta naisfutis vetää väkeä baareihin kuin lätkä konsanaan*” (IS 16.6.2005). Tämä ilmaus osoittaa, että naisjalkapallon EM-kilpailut nousivat kesällä 2005 suomalaisen viihdekulttuurin huipulle.

Urheilusankarit

Virtapohjan (1998) mukaan journalistisen draaman peruselementtejä ovat henkilöt, teot sekä hyvän ja pahan vastakkainasettelu. Dramatisoitujen kertomusten päähenkilöinä ovat usein urheilusankarit. (Virtapohja 1998, 84.) Sankaruus on perinteisesti yhdistetty miehisyyteen ja sankaruuden symbolina on pidetty lihaksikasta miesvartaloa. Sen vuoksi urheilevista miehistä tulee helposti sankareita. Naispuolisilta sankareilta on vaadittu sankarillisuuden eli ylivoimaisuuden lisäksi myös naisellisuutta, joka määritellään heikkoudeksi. (Hargreaves 2000, 2.) Virtapohja (1998) mainitsee ainoaksi esimerkiksi suomalaisesta naisurheilusankarista Marja-Liisa Hämäläisen, joka ensimmäisenä naisena urheili ronskisti kuten miehet ”räkä poskella”, uupumukseen saakka. (Virtapohja 1998, 199, 240.)

Aineistossamme Suomen joukkueen pelaajista tehtiin sankareita vain Ilta-Sanomissa. Sankaruutta rakennettiin korostamalla yksilön onnistumista ja nostamalla esiin tähtiä. Sankarit kuvattiin taitavina, mutta myös hyvinä ihmisinä, hymyilevinä ja yhteistyökykyisinä. Virtapohjan (1998, 18) mukaan urheilusankari onkin henkilö, joka sankaritekojen lisäksi edustaa hyvää. Dramatisoitujen kirjoitusten päähenkilönä oli esimerkiksi joukkueen avainpelaajaksi nostettu Kalmari. Kalmarin loukkaantumisesta kirjoittelussa korostui dramatisoinnin pyrkimys koskettaa katsojan kokemusmaailmaa ja saada aikaan myötätuntoinen elämys. (ks. Kantola 1998, 124.) Kalmarin loukkaantumisesta kirjoitettiin Ilta-Sanomissa näin: ”*Pahin mahdollinen uutinen ratkaisevan Saksa-ottelun aattona: Suomen naisten EM-joukkueen hyökkäyspelin sielun Laura Kalmarin pelaaminen on uhattuna*” (IS 15.6.2005). Aineistossamme kuvailtiin runsaasti pelaajien tunteita, mikä mahdollisti lukijan samaistumisen pelaajien tuntemuksiin. Mäkelän (2006) mukaan urheilujournalismissa on tänä päivänä voimakkaasti esillä yksilöllinen kokemusmaailma. Urheilijat halutaan nähdä yksilöinä, jotka tuodaan esiin henkilökohtaisten kokemusten kautta. (Mäkelä 2006, 41.) Voimakkaiden tunteiden ilmaisu saattaa liittyä siihen, että tutkimusaineistomme päähenkilöt ovat naisia. Naiseuteen on perinteisesti yhdistetty tunteellisuus ja siksi myös naisurheilijoiden kohdalla tunteita korostetaan voimakkaasti.

Virtapohjan (1998) mukaan urheilusankareilla on tärkeä rooli kansallistunteen ja kansallisen identiteetin rakentamisessa. Urheilusankarit mielletään suomalaisuuden lähettiläiksi, jonka perusteella yleisö rakentaa yhteenkuuluvuutta itsensä ja sankareiden välille. (Virtapohja 1998, 19, 239–240.) Aineistostamme Ilta-Sanomien kirjoituksissa ilmeni jonkin verran isänmaallisuutta ja kansallisten piirteiden korostamista, kuten lauseessa: ”*Voitto tietäisi sinivalkoisten marssia välieriin*” (IS 8.6.2005). Ilta-Sanomissa otsikoitiin myös näin: ”*Suomen sankarit*” (IS 14.6.2005) ja ”*Kansallissankarit*” (IS 13.6.2005). Otsikoilla naisten joukkueen saavutuksesta tehtiin suomalaisten yhteinen voitto. Vaikka Helsingin Sanomissa ei kirjoitettu sankaruudesta lainkaan, Suomen joukkueen menestystä kuvattiin muutamassa lauseessa historialliseksi teoksi.

Urheilusankaruus ilmeni Ilta-Sanomissa myös Ruotsi-ottelun tärkeyden korostamisena. Suomen ja Ruotsin välinen ottelu päättyi 0-0-tasapeliin, jota pidettiin Suomen

joukkueen suurena voittona. Ruotsille lopputulos oli pettymys, sillä Ruotsin joukkue oli yksi turnauksen ennakkosuosikeista. Ruotsin epäonnea hehkutettiin kirjoittamalla ruotsalaisen median tavasta uutisoida pettymystä ja moittia oman joukkueen otteita. Naapurimaahan kohdistuvalla vahingonilolla suomalaiset osoittivat naapureiden välisen kisailun merkityksen ja pyrkivät korostamaan omaa paremmuuttaan.

7.3.2 Pelaajien ja lajin taustat

Tässä teemakokonaisuudessa käsittelemme pelaajien ja joukkueen pelihistoriaa sekä naisten siviilielämää. Kummassakin lehdessä kirjoitettiin usein pelaajien taustoista ja tehtiin naisjalkapalloa tutuksi lukijoille. Naisjalkapallo on ollut Suomessa hyvin vähän esillä mediassa, minkä vuoksi se on melko vieras laji suomalaisille. Pelaajien ja lajin taustoja esiin tuomalla tehtiin lajia ja joukkueen pelaajia tutummaksi lukijoille. Pelaajien taustojen esille tuominen kertoo urheilujournalismin nykytilasta. Uusmedia eli internet, digitaalinen televisio ja matkapuhelinpalvelut tarjoavat nykypäivänä uudenlaisia mahdollisuuksia urheilun levittämiseen ja seuraamiseen (Tolvanen 1998, 39). Katsojat saavat tiedon ottelutapahtumista lehdistöä nopeammin television ja internetin kautta. Kun televisiolla on nopeusetu urheilutapahtumien kertomisessa, lehdistö on joutunut keskittymään enemmän taustajuttujen, analysoivien ja arvioivien juttujen tekemiseen. (Pänkäläinen 1997.) Sanomalehtien tehtäväksi on muodostunut entistä enemmän urheilijoiden taustoista kertominen.

Pelaajien ja joukkueen pelihistoria

Lehdissä käsiteltiin paljon pelaajien pelihistoriaa. Ennen turnauksen alkua tehtyjen pelaajaesittelyiden myötä ennakoitiin turnauksen alkamista ja herätettiin ihmisten kiinnostusta alkavaa EM-turnausta kohtaan. Tämä ennakoiva pelaajaesittely toteuttaa urheilujournalismin kaavaa, jossa ennen urheilutapahtumaa tapahtuu yleisön kiinnostuksen herättäminen ja sen asteittainen vahvistaminen. (Heinilä 2000, 277.) Pelaajaesittely kertoo myös siitä, että naisten pääsyä EM-lopputurnaukseen pidettiin suurena saavutuksena ja median mielenkiinnon kohteena. Suomalainen naisjalkapallo nousi nopeasti Euroopan huipulle ja vasta EM-kisojen myötä media kiinnostui siitä.

Lehdissä tuotiin esille myös joukkueen pelihistoriaa, tavoitteita turnauksessa sekä tulevia MM-karsintaotteluita. Joukkueen tavoitteista kirjoitettaessa lehdissä käytettiin ajoittain sanaa unelma. Lauseissa määriteltiin joukkueen unelmaksi päästä neljän parhaan joukkoon turnauksessa. Ilta-Sanomissa pidettiin yllä naisten peleihin liittyvää jännitettä korostamalla unelman toteutumisen mahdollisuutta. Ilta-Sanomien esimerkiksi otsikoi ”*Naisten unelma elää*” (IS 9.6.2005). Mielestämme tällä otsikolla pyritään herättämään lukijoiden kiinnostusta urheilutapahtumaan ja kiinnittämään katsojat mukaan seuraamaan joukkueen etenemistä. Unelma-sanan käyttö kertoo siitä, että joukkueen tavoite on vaikeasti saavutettavissa ja toteutuessaan ainutlaatuinen. Otsikolla pyritään myös vetoamaan tunteisiin ja houkuttelemaan katsojat joukkueen puolelle.

Siviilielämä

Pirisen (2006) mukaan sanomalehdissä ja naistenlehdissä tuodaan usein esille naisurheilijan yksityiselämää. Lehdissä pohditaan urheilun vaikutusta naisurheilijan parisuhteeseen sekä miesystävän tai aviomiehen suhtautumista naisten urheilu-uraan. Pirisen mukaan tällä tuodaan esille naisurheilijan heteroseksuaalisuutta. (Pirinen 2006, 54–55.) Myös Lehtisen (2006) mukaan naisurheilijoiden taustoista kerrottaessa huomio kiinnitetään useimmin elämäkumppaniin sekä harrastuksiin. Naisurheilijoiden ammateista kerrotaan vain jos ne ovat miesvaltaisia ammatteja. Lehtisen mukaan vaikuttaa siltä, että naisurheilijoiden yksityiselämää tuodaan enemmän esille silloin, kun naiset kilpailevat ei-perinteisissä naisten lajeissa. (Lehtinen 2006, 71, 74.) Omassa aineistossamme pelaajien yksityiselämä tuotiin vain ajoittain esille. Ainoastaan muutama lause käsitteli pelaajan naimisiinmenoa lähitulevaisuudessa, eikä pelaajien henkilökohtaisista suhteista kirjoitettu sen enempää. Aineistomme ei ollut siis samansuuntainen Pirisen tutkimuksen kanssa. Pirisen tutkimusaineisto koostuu naistenlehdistä ja sanomalehdistä, jotka ovat 1950–1990-luvuilta, kun taas meidän aineistomme koostuu pelkästään vuoden 2005 sanomalehdistä. Naisurheilijoita käsittelevien artikkeleiden sisältö vaikuttaa siis vuoteen 2005 mennessä muuttuneen ainakin sanomalehtien osalta.

Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien välillä oli eroa siinä, miten siviilielämä tuotiin esille. Helsingin Sanomien artikkeleissa siviilielämä kytkettiin vahvasti jalkapallon

pelaamiseen sekä peliuraan, kuten Sarapään lauseessa ”*Jalkapallo hieman hidastaa arkkitehdiksi valmistumista*” (HS 8.6.2005) sekä Kunnaksen poliisikoulun aloittamisen myöhästymisestä kertovassa lauseessa: ”*Minun olisi pitänyt mennä sinne jo keväällä, mutta sain lykättyä aloituksen marraskuulle.*” (HS 6.6.2005). Ilta-Sanomissa siviilielämää käsittelevät lauseet olivat enemmän irrallisia toteamuksia ja kuvatekstejä, kuten teksti Heidi Kackurin kuvan alla: ”*Heidi Kackur menee juhannuksena naimisiin malmöläisen Henrik Wilsonin kanssa*” (IS 4.6.2005).

7.3.3 Peleihin liittyvä kirjoittelu

Peleihin liittyvä kirjoittelu muodosti suurimman aihekokonaisuuden aineistossamme. Peleihin liittyvässä kirjoittelussa käytiin läpi pelitapahtumia, pelitaktiikkaa sekä joukkueen ominaisuuksia. Pelitilanteita ja pelin kuvausta oli kirjoitettu molemmissa lehdissä kuitenkin vähemmän kuin odotimme. Ne raportoivat pelin kulusta ja niiden tulisi mielestämme olla olennaisin osa turnausta käsitteleviä artikkeleita. Ilta-Sanomissa oli selostettu tarkasti vain kahden Suomen ottelun tapahtumat. Helsingin Sanomissa kirjoitettiin lähinnä vain maaleista ja hyvistä maalintekopaikoista. Sanomalehtien muuttunut rooli selittää osittain pelitilanteiden ja pelin kuvauksen vähäistä määrää. Olemme käyneet läpi sähköisten tiedotusvälineiden vaikutusta sanomalehtien urheilujournalismin muutokseen tarkemmin edellisessä kappaleessa (ks. kpl 7.3.2).

Peleihin liittyvässä kirjoittelussa oli lehtien välillä suurta eroa. Helsingin Sanomissa tehtiin tarkkaa analysointia peleistä ja taktisista valinnoista Ilta-Sanomia enemmän. Ilta-Sanomissa ei useinkaan kerrottu sitä, miksi ja missä onnistuttiin tai epäonnistuttiin. Pelaajan kohdalla todettiin esimerkiksi vain, että: ”*Keskikenttäpelaaja Jessica Julin kuului Suomen parhaimmistoon.*” (IS 6.6.2005). Joukkueen osalta tyypillinen lause Ilta-Sanomissa oli, että ”*Suomi taisteli hyvin, mutta joutui tyytymään tasapeliin.*” (IS 9.6.2005). Helsingin Sanomissa analysoitiin ja selitettiin Ilta-Sanomia enemmän sitä, missä pelaaja onnistui ja mikä tekee hänestä hyvän pelaajan. Tästä on esimerkkinä seuraava lause: ”*Keskikentän taitava Anne Mäkinen oli elementissään jakaessaan palloja eteenpäin ja harhautellessaan saksalaisia.*” (HS 16.6.2005). Helsingin Sanomissa analysoitiin Ilta-Sanomia tarkemmin peliä ja pelaajien ominaisuuksia sekä etsittiin syytä tapahtumiin.

Pelitaktiikka

Joukkueen kokoonpanoista, pelitaktiikoista ja pelityylistä kirjoitettiin aineistossamme vähän. Kokoonpanoista ja pelitaktiikoista kirjoittamatta jättäminen luo lukijalle kuvan, että naisjalkapalloon ei kuulu vahvana osana taktiikka eikä naisjalkapallo ole korkeatasoista pelaamista. Pirisen (2006) mukaan naisurheilua käsittelevissä artikkeleissa ei useinkaan ole graafisia esityksiä urheilijoiden suorituksista ja saavutuksista. Tämä on yksi keino marginalisoida naisurheilua. (Pirinen 2006, 38.) Tutkimuksemme aineistossa oli vähän havainnollistavia kuvioita ja taulukoita. Tämä oli mielestämme yllättävää, sillä miesten peleistä kirjoitettaessa taulukot, taktiset kuviot ja kokoonpanojen pohdinnat ovat tavallisia. Naisten peleistä kirjoitettaessa ei esimerkiksi avauskokoonpanoja tai taktisia kuvioita ollut kummassakaan lehdessä. Aineistossamme oli vain yksi Suomen peliä käsittelevä graafinen esitys, joka oli Ilta-Sanomissa. Siinä kuvataan Saksan tekemää 3-0-maalialueen verkkoon. Kuvio otsikoitiin lauseella ”*Tähän maaliin henkinen selkäranka katkesi*” (IS 16.6.2005). Siinä esitettiin Suomen ja Saksan pelaajien sijoittuminen ja liikkuminen maalin aikana. Helsingin Sanomissa tosin oli käyty läpi Suomen pelihistoria kaikkia alkulohkon vastustajia vastaan. Helsingin Sanomissa oli myös ennen turnauksen alkamista koko Suomen joukkuetta kuvaava taulukko, jossa pelaajat jaoteltiin pelipaikan mukaan. Taulukossa oli lisäksi kuva jokaisesta pelaajasta sekä maininta iästä, seurasta, maaottelujen lukumäärästä ja niissä tehdyistä maaleista.

Ominaisuudet

Pelaajien ja joukkueen ominaisuuksien kuvailua oli aineistossamme vähän. Mäkelän (2006) mukaan vuonna 1983 kirjoitettiin naisurheilijoiden ominaisuuksista ja luonnekuvauksista selvästi enemmän kuin vuonna 2005 (Mäkelä 2006, 40). Pelaajien ja joukkueen ominaisuuksia käsiteltäessä aineistossamme tuotiin esille pääasiassa pelaajien pelillisiä ominaisuuksia ja rooleja joukkueessa, kuten seuraavassa lauseessa: ”*Suomen kapteeni Valkonen on jo asemansa puolesta Suomen joukkueelle erittäin tärkeä.*” (IS 14.6.2005). Lehtisen (2006) mukaan urheilijan luonnetta kuvataan lehdissä vähän ja luonnekuvaukset ovat pääosin positiivisia (Lehtinen 2006, 70). Omassa tutkimuksessamme suomalaispelaajia kuvattiin ajoittain miehekkyyteen yhdistetyillä ominaisuuksilla, kuten ”*uurastaja*”, ”*raataja*” ja ”*uhrautuva*”. Maskuliiniset ilmaukset

liitetään urheilusuorituksessa menestykseen ja loppuun asti yrittämiseen. Tällöin luonnekuvaukset antavat pelaajista kuvan sitkeinä ja korkeatasoisina urheilijoina. Esimerkiksi Jessica Julinia kuvattiin näin: ”*Jessica Julin on maajoukkueen hengenluoja ja keskikentän taistelija.*” (HS 14.6.2005).

7.3.4 Jalkapalloon liittymätön kirjoittelu

Vastakkaisen kokonaisuuden peleihin liittyvän kirjoittelun kanssa muodostaa jalkapalloon liittymätön kirjoittelu. Tähän luokkaan sisältyvät joukkueen muusta toiminnasta kertovat ja pelaajien ulkonäköön kohdistuvat sekä seksualisoivaan sävyyn kirjoitetut lauseet. Jalkapalloon varsinaisesti liittymättömiä juttuja oli yllättävän paljon aineistossamme. Mielestämme naisten hauskanpidosta ja vapaa-ajasta kertominen sekä kauneuskilpailun järjestäminen ovat täysin epäolennaisia asioita urheilu-uutisoinnin kannalta, mutta toisaalta varmasti lukijoita kiinnostavia aiheita. Urheilu-uutisoinnin kannalta epäolennaista kirjoittelua esiintyi erityisen paljon Ilta-Sanomissa.

Muu toiminta turnauksessa

Mielestämme runsas kirjoittelu naispelaajien vapaa-ajasta ja hauskanpidosta trivialisoi naisjalkapalloa. Se antaa lukijalle kuvan, että naisten jalkapallo ei ole vakavasti otettavaa urheilua vaan harrastelijamaista hauskanpitoa. Varsinkin Ilta-Sanomissa kirjoitettiin paljon pelaajien vapaa-ajasta ja muusta toiminnasta turnauksessa. Toisaalta naisten vapaa-ajasta kirjoittaminen on perusteltua, sillä nykypäivänä sanomalehtien urheilu-uutisoinnissa korostuu pelien ulkopuolisista aiheista kirjoittaminen. Tällöin vapaa-ajasta kirjoittaminen tarjoaa lukijoille erilaisia aiheisältöjä kuin televisiolähetyksissä on käsitelty. Lehdissä tuotiin monissa eri yhteyksissä esille Suomen joukkueen hyvää henkeä ja ilmapiiriä. Ajoittain kirjoittelusta sai jopa sellaisen kuvan, että Suomen joukkue menestyy hyvän joukkuehengen ja energisyyden ansiosta, eikä pelillisten taitojen vuoksi. Esimerkiksi Suomi-Tanska-ottelun jälkeen Helsingin Sanomissa kirjoitettiin näin: ”*Suomalaisella naisenergialla tuntuu olevan mittaamattomat voimavarat. Naisten jalkapallomaajoukkue ryyni vastustamattomasti EM-turnauksen välieriin, kun Tanska kukistui 2-1 Blackpoolin aurinkoisessa ilmassa.*” (HS 12.6.2005). Tällaisella ilmaisulla annetaan arvostusta

suomalaisten voitolle, mutta toisaalta vähätellään naispelaajien taitotasoa ja lajin uskottavuutta.

Pelaajien ulkonäkö

Pirisen (2006) tutkimuksessa esiintyi toistuvasti kuvauksia naisurheilijoiden ulkonäöstä. Naisurheilijoista kerrottaessa käytettiin sanoja, jotka kuvastivat enemmänkin kauneuskilpailuja kuin urheilua. Pirisen mukaan tämä trivialisoi naisten urheilua ja muokkaa käsityksiä siitä, minkälainen ulkonäkö on naiselle suotava. (Pirinen 2006, 51.) Omassa aineistossamme Ilta-Sanomissa kirjoitettiin naisten ulkonäköön liittyviä lauseita Helsingin Sanomia enemmän. Helsingin Sanomissa naisten ulkonäköä ei myöskään arvioitu samalla tavalla kuin Ilta-Sanomissa, jossa otettiin kantaa naisten peliasuihin ja järjestettiin äänestys kauneimmasta pelaajasta. Kauneuskilpailujen tuloksesta otsikoitiin Ilta-Sanomissa näin: ”*Kalmari on kaunein*” (IS 15.6.2005). Huomioitavaa oli se, että vaikka naisten ulkonäöstä ei kirjoitettu lehdissä paljoa, silti Ilta-Sanomien kauneuskilpailun korkeimmilla sijoilla olleista pelaajista kirjoitettiin läpi turnauksen enemmän kuin muista.

Lehtisen (2006) mukaan urheilun maskuliinisen luonteen vuoksi naisurheilijan naiseutta ja naisellisia piirteitä halutaan tuoda lehdissä esille. Lehtisen tutkimustulosten perusteella naisten ulkonäön kuvailu oli suurimmaksi osaksi naisten kasvojen ja ilmeiden kuvailua. Hymy on usein liitetty feminiiniseksi ominaisuudeksi ja hymyä kuvattiin useissa artikkeleissa. Artikkeleissa kuvailtiin myös pääosin negatiivisten tuntemusten aikaansaamia ilmeitä naisten kasvoilla. Lisäksi naisurheilijan itkua kuvailtiin muutamissa artikkeleissa sekä negatiivisiin että positiivisiin tuntemuksiin liitettynä. (Lehtinen 2006, 46–48, 94.) Omassa aineistossamme tuotiin ajoittain esille naisten kasvojen ilmeitä. Naiset kuvattiin hymyilevinä ja iloisina, mutta ajoittain pettyneinä ja väsyneinä. Tästä on esimerkkinä seuraava lause: ”*Vielä eilenkin pelaajat olivat hyvällä tuulella ja heistä paistoi säteilevä onni, tosin joidenkin pelaajien kohdalla hieman väsyneiltä kasvoilta.*” (IS 13.6.2005). Aineistossamme käsiteltiin myös muutamassa lauseessa itkua, kuten seuraavassa Kalmarin loukkaantumisesta kertovassa lauseessa: ”*Isku oli sen verran kova, että Kalmari puhkesi itkuun.*” (HS 15.6.2005).

Suomalainen naispelaaja kuvattiin aineistossamme pääosin iloisena, hymyilevänä ja joukkueovereiden kanssa hyvin toimeen tulevana. Tämä mielikuva korostaa naiseuteen perinteisesti yhdistettyjä ominaisuuksia, kuten lempeys ja yhteistyö. Näillä ominaisuuksilla suomalaisesta naispelaajasta rakennetaan kuvaa ”hyvänä” ja hyväksyttävänä naisena. Naulan (1994) tutkimuksen mukaan naisurheilijoilta vaaditaan enemmän myönteisen huomion saamiseksi kuin miesurheilijoilta. Miesurheilijoille riitti arvostuksen saamiseksi urheilumenestys, kun taas naisurheilijan oli arvostusta saadakseen oltava ”hyvä” sekä urheilijana että naisena. (Naula 1994.)

Aineistossamme esiintyi myös jonkin verran naisurheilijoita seksualisoivia lauseita. Pfister (2003) on todennut, että mikäli naisurheilijat haluavat tulla hyväksytyiksi julkisuudessa, heidän on säilytettävä feminiinisyytensä ja tasapainoteltava androgyynisyyden ja seksuaalisen viehättävyyden välillä (Pfister 2003, 159, 162). Seksualisointi ilmeni aineistossamme ulkonäön kuvailemisen lisäksi viehättävien pelaajien nostamisena huomion keskipisteeksi. Pfisterin (2003) mukaan urheilijoiden markkinointi on erityisen tärkeää lajeille, joiden on kamppailtava yleisestä mielenkiinnosta. Tällöin on huomioitava paitsi lajinomainen lahjakkuus, myös ulkonäkö ja käyttäytyminen. (Pfister 2003, 159, 162.)

Aineistomme pohjalta Pfisterin näkemys naisurheilijoiden ulkonäkövaatimuksista pitää paikkansa. Korostamalla kauniita pelaajia naisjalkapallo saa lisää huomiota ja herättää varmasti yleisön kiinnostuksen. Uskomme kuitenkin, että ulkonäkövaatimukset koskevat yhä enemmän myös miesurheilijoita. Ilta-Sanomien äänestys Suomen joukkueen kauneimmasta pelaajasta on toteutettu myös miespelaajien yhteydessä. Esimerkiksi jalkapallon ja jääkiekon MM-kisojen yhteydessä on äänestetty myös seksikkäimpiä miespelaajia.

Pelaajien ulkoiset ominaisuudet

Mäkelän (2006) tutkimuksessa vuoden 1983 aineistossa naisten maskuliiniset ominaisuudet tuotiin kirjoituksissa selkeästi esille. Vuoden 2005 aineistossa miehisyyttä kuvaavat kommentit olivat hävinneet. Omassa aineistossamme naispelaajista käytettiin joitakin maskuliinisia adjektiiveja, kuten uurastaja ja raataja. Suomalaispelaajien

ulkonäöstä ei kuitenkaan uutisartikkeleissa tehty yksityiskohtaisia kuvauksia. Molempien lehtien kolumnit olivat tästä poikkeus. Niissä kuvattiin ajoittain hyvinkin tarkasti pelaajien sekä valmentaja Mikael Käldin ulkoista olemusta. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa kirjoitettiin valmentaja Käldistä näin: ”*Nallekarhumainen, aidosti tunteensa näyttävä Källd kylvää positiivisuutta ympärilleen, ja joukkuehenki raikastuu.*” (HS 14.6.2005). Ilta-Sanomien kolumnissa esiintyi koko tutkimusaineistomme ainoa lause, jossa konkreettisesti arvioitiin naisten ulkoista olemusta. Lauseessa kirjoitettiin näin: ”*Saksan jokaisen pelaajan olemus huokui ihan erilaista voimaa kuin suomen siroista ja urheilullisista naisista koottu joukkue.*” (IS 16.6.2005). Ulkonäkökuvauksen kirjoitti vieraileva kolumnisti Elisabeth Rehn, joten kummankaan lehden urheilutoimittajat eivät kuvailleet suomalaispelaajien ulkoista olemusta yksityiskohtaisesti. Mielestämme naispelaajien ulkonäön kuvaamisen vähäisyys kertoo naisurheilun arvostuksen ja tasa-arvon lisääntymisestä urheilujournalismissa.

Muiden maiden naispelaajista käytettiin Ilta-Sanomissa ulkoista olemusta ilmaisevia sanoja. Esimerkiksi ruotsalaista Öqvistiä kuvattiin ”*parikymppisenä kaunottarena*” (IS 8.6.2005). Muiden joukkueiden avainpelaajista käytettiin hyvin maskuliinisia kuvauksia. Esimerkiksi englantilaista Kelly Smithia kuvattiin ”*kovanaamaksi*” (IS 10.6.2005) ja saksalaista Birgit Prinzä ”*höyryjyräksi*” ja ”*vahvaksi pelaajaksi*” (IS 15.6.2005). Maskuliinisilla ilmauksilla korostetaan suomalaisten vastustajien ”pahuutta” verrattuna suomalaispelaajien ”hyvyyteen” ja positiivisuuteen. Maskuliinisilla sanoilla tuotiin kuitenkin enemmän esille voimaa ja vaarallisuutta kuin miehistä ulkonäköä. Tämä tulee esille esimerkiksi siinä, että Prinz kuvattiin myös maailman parhaana naisjalkapalloilijana vuosina 2003 ja 2004.

Naisten työttely

Pirisen (2006) mukaan aikuisten naisten työttely vähättelee naisurheilijoita ja heidän saavutuksiaan. Suomalaista urheilujournalismia käsittelevien tutkimusten (mm. Mäkelä 2006; Lehtinen 2006) perusteella naisurheilijoiden työttely näyttää kuitenkin vähentyneen. Oma aineistomme on samansuuntainen aikaisempien tulosten kanssa. Ilta-Sanomien kolumnissa esiintyi runsaasti naisten työttelyä, mutta sen lisäksi työttelyä

esiintyi koko aineistossamme ainoastaan kapteeni Valkosen ja valmentaja Kälidin lausumana, ei siis kertaakaan toimittajan kirjoittamana.

7.3.5 Kirjoittelun kritiikittömyys

Tutkimusaineistossamme naisjalkapallon uutisointi oli pääasiassa kritiikitöntä. Kummassakaan lehdessä ei kritisoitu esimerkiksi joukkueen taktisia valintoja tai suorituksia voimakkaaseen sävyyn. Tässä aihekokonaisuudessa käsittelemme kirjoittelun kriittisyyttä sekä sen eroja Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien välillä. Analysoimme sekä uutisartikkeleiden että kolumnien tapaa kritisoida Suomen joukkuetta. Kritisoinnin lisäksi analysoimme tässä osiossa toimittajan subjektiivisten näkemysten ilmenemistä sekä uutisartikkeleissa että kolumneissa. Oman näkemyksemme mukaisesti omien näkökantojen ilmaiseminen samoin kuin urheilijoiden kritisointi edellyttävät toimittajalta asiantuntemusta ja uskallusta.

Kritiikittömyys uutisartikkeleissa

Tutkimusaineistomme uutisartikkeleissa esiintyi vain vähän kritiikkiä Suomen joukkuetta kohtaan. Helsingin Sanomissa sekä Ilta-Sanomissa kriittisyyttä ilmeni vain epäonnistumista kuvaavissa lauseissa. Epäonnistumista kuvaavia lauseita oli ainoastaan hävityistä otteluista, eikä voitettujen pelien epäonnistuneita tilanteita analysoitu juuri lainkaan. Kirjoitusten kriittisyydessä oli kuitenkin havaittavissa eroja kahden lehden välillä. Ilta-Sanomissa esitettiin jonkin verran kritiikkiä Suomen joukkuetta kohtaan, kun taas Helsingin Sanomien kirjoittelu oli pääasiassa kritiikitöntä. Pänkäläisen (1998d) mukaan urheilun kielteisten asioiden käsittely ja kriittisyys vaativat urheilutoimittajalta suuria ponnistuksia, koska urheilujournalismi on perinteisesti ollut urheiluun myönteisesti suhtautuvaa ja sitä tukevaa. (Pänkäläinen 1998d, 52.)

Helsingin Sanomien kirjoituksissa ei Suomen joukkueen suorituksia arvosteltu juurikaan edes hävittyjen otteluiden jälkeen. Tappiollisen ottelun jälkeen kirjoituksissa ilmeni kriittisyyden sijasta usein puolustelua ja selittelyä. Helsingin Sanomissa epäonnistumista selitettiin epäonnisuudella ja inhimillisyydellä, kuten valmentaja Kälidin lauseessa: ”*Ensimmäisellä jaksolla oli ymmärrettävää, että tässä ympäristössä ensikertalaisina*

olimme inhimillisiä ihmisiä.” (HS 7.6.2005). Helsingin Sanomissa kirjoitettiin tappiollisen Englanti-pelin jälkeen näin: *”Suomen naiset jättivät varsinkin toisen puoliajan pelillään niin pirteän, taistelevan ja uhrautuvan kuvan itsestään, ettei tappiota olisi julminkaan vihollinen voinut langettaa.”* (HS 6.6.2005).

Ilta-Sanomissa kriittisyyttä esiintyi enemmän kuin Helsingin Sanomissa. Hävityn Englanti-pelin jälkeen Ilta-Sanomissa otsikoitiin näin: *”Jossiteltavaa jäi”* (IS 6.6.2005). Jutussa selitettiin Suomen tappiota Englannin epäselvällä maalilla, mutta annettiin myös kritiikkiä Suomen pelille. Esimerkiksi Suomen puolustusta kritisoitiin seuraavalla tavalla: *”Pallon siivoaminen omalta rangaistusalueelta muistutti ajoittain suurta paniikkikohtausta”* (IS 6.6.2005). Hävityn Saksa-ottelun jälkeen IS Urheilun kansilehdessä uutisoitiin: *”11 mustaa minuuttia”* (IS 16.6.2005). Peliä analysoivassa jutussa käytettiin voimakkaita, mutta urheilujournalismissa hyvin tyyppillisiä ilmauksia. Suomen tappiota kuvattiin muun muassa seuraavilla tavoilla: *”henkinen selkäranka katkesi”, ”karvas tappio”* ja *”murheellinen välierä”*. Pettymyksen lisäksi jutussa painotettiin kuitenkin myös Suomen hienoa menestystä.

Otsikoiden osalta Ilta-Sanomien kritiikki noudatti samaa linjaa kuin onnistuneiden suoritusten hehkuttaminen. Tappion jälkeen Suomen joukkueen epäonnistumisesta tehtiin sensaatiomainen otsikko, jonka kautta suurenneltiin Suomen epäonnistumista. Otsikkoa seuraavassa jutussa kirjoittelu oli kuitenkin varsin kritiikitöntä ja Suomen peliä myös puolusteltiin. Suuri osa joukkueen suoritusten kritisoinnista oli suoria lainauksia pelaajien tai valmentajan kommentteista. Tällöin vastuu kommentista siirtyy toimittajalta haastateltavalle.

Laine (2003) on tutkinut opinnäytetyössään Ilta-Sanomien ja ruotsalaisen Aftonbladetin eroja. Tutkimuksessa suomalaisessa urheilujournalismissa oli kritiikkiä määrällisesti vähän eikä se yleensä ollut ”tyrmäävää”. Laineen mukaan huomioitavaa on se, että kritiikki kohdistetaan enemmän suurempaan ryhmään kuin yksittäiseen urheilijaan. (Laine 2003, 57.) Myös omassa tutkimusaineistossamme epäonnistumiset yhdistettiin usein koko joukkueeseen. Tämä tulee esille pelaajan onnistumisia ja epäonnistumisia tarkastellessa. Joukkueen onnistumisia kuvaavia lauseita oli 40 ja epäonnistumisia kuvaavia 39. Yksittäisen pelaajan onnistumista kuvaavia lauseita oli 41 ja pelaajan epäonnistumisia

kuvaavia lauseita 12. Lauseiden lukumäärä kertoo siitä, että epäonnistumiset yhdistettiin aineistossamme yleisemmin koko joukkueeseen kuin yksittäiseen pelaajaan. Pelaajan epäonnistumista käsittelevät lauseet eivät olleet kriittisiä ja moittivia, vaan enemmänkin yleisiä toteamuksia. Yksittäisistä pelaajista ainoastaan maalivahti Kunnasta kritisoitiin useampaan otteeseen. Lisäksi epäonnistumista kuvaavaan lauseeseen oli usein yhdistetty kuvaus onnistumisesta, kuten lauseessa: ”*Suomen Satu Kunnas oli epävarma ensimmäisellä puoliajalla, mutta torjui loistavasti toisella.*” (IS 6.6.2005).

Tutkimusaineistomme kirjoittelu ei siis ollut täysin kritiikitöntä, mutta kritiikkiä annettiin pääasiassa vain tappiollisten otteluiden jälkeen. Pänkäläisen (1998c) mukaan urheilujournalismin kritiikittömyyden taustalla on urheilujournalismin sitoutuminen urheilun liikkeeseen, mutta myös yleisön suhtautuminen urheiluun hyveenä. Myös urheilutoimittajat ja heidän heikko koulutustasonsa selittää kritiikittömyyttä. (Pänkäläinen 1998c, 161–163.) Uskomme tutkimusaineistossamme ilmenneen vähäisen kritiikin johtuvan ensisijaisesti siitä, että Suomen joukkueelle ei oltu asetettu menestysodotuksia ennen EM-turnausta. Suomen joukkueen mahdollisuuksia päästä alkulohkosta jatkoon pidettiin lähes mahdottomina, sillä alkulohkon muut joukkueet olivat aikaisemmin menestyneet Suomea paremmin. Tällöin otteluiden häviäminen ei välttämättä tarkoittanut pelillistä epäonnistumista.

Kriittisyys kolumneissa

Kummankaan lehden uutisartikkeleissa urheilutoimittajan omat kannanotot eivät tulleet vahvasti esille. Kirjoituksissa käytettiin monesti pelaajien haastatteluja onnistumisten ja epäonnistumisen kuvailuun. Helsingin Sanomissa toimittajan kannanottojen vähyys yhtenä syynä lienee se, että toimittajan näkemykset tulivat ilmi kolumneissa. EM-kilpailujen uutisartikkelit kirjoittanut urheilutoimittaja Miettinen kirjoitti myös neljä viidestä kolumnista.

Koroman (1983) mukaan iltapäivälehdet ovat syynä toimittajan subjektivismiin leviämiseen. Subjektivismi horjuttaa lehdistön ammatillisen osaamisen kuvaa sekä vaikeuttaa uutisen ja toimittajan henkilökohtaisen kannanoton erottamista. (Koroma 1983.) Omassa aineistossamme toimittajan subjektiivisuutta ei esiintynyt juuri lainkaan. Ilta-Sanomien

aineistossamme toimittajan subjektiiviset näkemykset ilmenivät ainoastaan viimeisen ottelun jälkeen. Tällöin urheilutoimittaja kirjoitti: ”*Naisten saavutukset ovat upeaa pioneerityötä maassa, jossa tähän saakka on vain nähty unta lopputurnauspaikasta EM- tai MM-futiksessa.*” (IS 16.6.2005). Tässä kommentissa toimittaja kertoi oman näkemyksensä, mutta hän ilmaisi mielipiteen kuitenkin yleisenä toteamuksena, ei korostetusti omana näkemyksenään. Ilta-Sanomissa ei ollut myöskään yhtään urheilutoimittajan kirjoittamaa kolumnia, joten toimittajan näkemykset jäivät siitäkin syystä pääosin ilmaisematta.

Kolumneissa kirjoittajan oma näkemys ilmeni voimakkaasti. Purasen (2000, 26) mukaan toimittajat kokevat voivansa ottaa kantaa ja ilmaista mielipiteitään vain pakinoissa ja kolumneissa, mutta ei uutisissa. Tämä ilmeni myös omassa tutkimuksessamme. Kolumnien lauseet olivat huomattavasti kriittisempiä kuin uutisartikkeleiden lauseet. Kriittinen kirjoittelu kohdistui pääasiassa hävittyihin Englanti- ja Saksa-otteluihin. Lauseissa käytettiin voimakkaita ilmauksia, kuten ”*12 virheiden täyttämää minuuttia*” ja ”*Englanti oli kaikessa edellä*”.

Kriittisyyden lisäksi kolumnien kirjoittajat ilmaisivat voimakkaasti arvostusta naisten joukkuetta kohtaan. Arvostusta ilmaisevissa lauseissa tuotiin vahvasti esille Suomen naisten hienot saavutukset EM-turnauksessa. Naisten maajoukkueen saavutuksia tarkasteltiin laajassa perspektiivissä ja niitä verrattiin myös miesten jalkapallomaajoukkueen menestykseen. Arvostuksen osoittamisessa huomiota herättävä oli Helsingin Sanomien kolumnistin Miettisen näkemysten muuttuminen. Turnauksen alkupäivinä Miettinen ilmaisi voimakasta epäluottamusta Suomen joukkueen menestykseen kirjoittamalla näin: ”*On hyvin luultavaa, ettei niitä kaivattuja voittoja tule. Vielä todennäköisempää on, ettei jatkopaikka irtoa. Itse asiassa ennuste ei lupaa paljon mitään.*” (HS 5.6.2005). Pelien edetessä Miettisen näkemykset Suomen joukkueen mahdollisuuksista muuttuivat myönteisemmiksi. Suomen pelien päätyttyä Miettinen kirjoitti upeasta EM-turnauksesta ja kommentoi Suomen saavutusta näin: ”*Paikka Euroopan neljän parhaan joukossa on iso saavutus lajissa, joka kasvaa räjähdysmäisesti.*” (HS 16.6.2005). Turnauksen loputtua Miettinen ei ottanut kantaa omien näkemystensä muuttumiseen, eikä hän tunnustanut virhearviotaan. Pänkäläisen (1998c, 164–165) mukaan kriittinen toimittaja arvioi yhteiskunnallisten ilmiöiden lisäksi omaa työtänsä lukijoiden näkökulmasta. Pänkäläisen kriteerien mukaan Miettinen ei kirjoituksissaan täyttänyt kriittisen journalistin arvostelevaa, tarkkaa ja tutkivaa otetta.

8 POHDINTA

Tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää naisjalkapallon uutisointia suomalaisessa sanomalehdistössä. Lähtökohtanamme tutkimuksen tekemiseen oli kiinnostus naisurheilun uutisoinnin tarkasteluun miehisenä pidetyssä joukkuelajissa. Monissa aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että naisurheilun näkyvyys on vähäistä ja naisurheilun asema urheilumediassa on toissijainen (mm. Pirinen 1993, 2006; Pfister 2003; Duncan & Messner 2005; Lehtinen 2006). Valitsimme Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat tarkastelumme kohteeksi, koska halusimme vertailla maamme suurimman päivä- ja iltapäivälehdien uutisointia. Tutkimuskohteemme osoittautui mielekkääksi. Tutkimustulokset olivat selkeitä ja osittain ilmeni myös aikaisemmista tutkimuksista poikkeavia tuloksia.

Tutkimuksestamme selvisi, että lehtien välisessä urheilu-uutisoinnissa oli paljon yhtäläisyyksiä, mutta myös selkeitä eroavaisuuksia.

Tutkimustuloksestamme muodostuneet 14 uutisartikkeleiden ja kahdeksan kolumnien kategoriaa kertovat tiivistetysti naisjalkapallon uutisoinnista. Tutkimustuloksemme rakentuivat aineistolähtöisen sisällönanalyysin tuloksena. Valitsimme aineistolähtöisen lähestymistavan tutkimukseemme, koska pyrimme rakentamaan luokituksia aineistomme ehdoilla. Luotettavuuden takaamiseksi pyrimme minimoimaan esiyymmärryksemme vaikutuksen luokituksen tekemiseen, jossa mielestämme onnistuimme. Onnistumista edesauttoi se, että tiedostimme omat lähtökohtamme jo ennen aineiston analysointia. Sisällönanalyysi osoittautui toimivaksi tutkimusmenetelmäksi, koska sen avulla saimme vastauksen ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme ja loimme tiivistetyn kuvauksen uutisoinnin sisällöistä.

Sisällönanalyysin tuloksena saatujen kategorioiden pohjalta nostimme esille viisi merkittävimmäksi katsomaamme teemaa. Valikoimme nämä teemat vasta tutkimuksemme loppupuolella, jolloin tunsimme tutkimusaineiston hyvin tarkasti. Merkittävimpien teemojen kohdalla analysoimme sisältöjen lisäksi kirjoituksissa käytettyä kieltä ja sen luomia merkityksiä. Valitsimme tämän diskurssianalyttisen tutkimusotteen osaksi tutkimustamme, koska uskoimme sen syventävän uutisoinnin tarkastelua yksityiskohtaisemmaksi. Diskurssianalyttinen lähestymistapa osoittautui toimivaksi menetelmäksi toisen tutkimuskysymyksemme selvittämiseksi. Joidenkin teemojen

yhteydessä kielellinen ilmaisu oli kriteerinä jo sisällönanalyysivaiheessa kategorian muodostamisessa. Tulevissa tutkimuksissa voitaisiin jatkaa uutisoinnin diskurssianalyttistä tarkastelua syvemmälle, jolloin olisi mahdollista arvioida tarkemmin urheilujournalismin elementtejä.

Tutkimuksessamme pyrimme selvittämään urheilu-uutisoinnin mahdolliset epäkohdat naisurheilun arvostuksen näkökulmasta. Uskomme, että naisurheilun medianäkyvyys ja kirjoittelu voivat tasa-arvoistua vain, mikäli mahdolliset epäkohdat on selvitetty.

Tutkimusaineistostamme muodostuneiden sisältöjen pohjalta ilmeni, että uutisointi oli pääasiassa asiapitoista ja viihteellistä. Pirisen (2006) näkemyksen mukaan naisurheilua trivialisoidaan rakentamalla naisurheilusta vähäarvoista ja heikkotasoisia.

Aineistossamme ei juurikaan ilmennyt Pirisen kriteerien mukaista naisurheilun vähättelyä. (ks. Pirinen 2006, 41.) Pelaajien yksityiselämästä kirjoittelu oli asiallista ja pääasiassa jalkapalloon liittyvää. Naispelaajien työttölyä ei esiintynyt aineistossamme muualla kuin kolumneissa ja muutamassa haastattelussa.

Uutisartikkeleissa oli naispelaajien ulkonäkökuvauksia vähän, mutta ajoittain ne olivat voimakkaasti seksualisoivia. Esimerkiksi Ilta-Sanomissa järjestettiin äänestys Suomen joukkueen kauneimmasta pelaajasta. Tutkimusaineistossamme ainoastaan kolumneissa oli yksityiskohtaisia ulkonäköarvioita suomalaispelaajista. Vaikka suomalaispelaajien ulkonäköä ei arvosteltu uutisartikkeleissa kovinkaan yksityiskohtaisesti, Ilta-Sanomissa ulkomaalaisten pelaajien ulkoista olemusta kuvattiin ajoittain voimakkaasti. Yksittäisiä pelaajia kuvattiin esimerkiksi ”höryjyräksi” ja ”kaunottareksi”. Havaintomme perusteella vaikuttaa siltä, että vastustajajoukkueiden pelaajien ulkonäkökuvaukset ovat suomalaisessa urheilujournalismissa hyväksyttävämpiä kuin omien urheilijoidemme ulkonäön arviointi.

Tutkimustuloksemme antoivat viitteitä siitä, että naisurheilun uutisointi on nykypäivänä asiallista ja urheiluun painottuvaa. Myös muissa urheilujournalistisissa tutkimuksissa on saatu samankaltaisia tuloksia naisurheilun uutisoinnista (mm. Lehtinen 2006; Mäkelä 2006). Urheilu-uutisoinnin tasa-arvoistumisen taustalla on nähtävissä monenlaisia tekijöitä. Suomalainen liikuntakulttuuri on tasa-arvoistunut ja naiset osallistuvat yhä enemmän urheiluun ja useampiin urheilulajeihin. (Aalto 2001; SLU 2005.) Naisurheilun

laajeneminen ja yhteiskunnan yleinen tasa-arvoistuminen ovat epäilemättä vaikuttaneet joukkotiedotuksen viesteihin ja kieleen. Myös naisten kauneusihanteet ovat muuttuneet. Naisurheilijan lihaksikkuutta ja viehättävyyttä ei pidetä enää toistensa vastakohtina (Pfister 2003, 161). Naisihanteen muutos on luultavasti vaikuttanut siihen, että aineistossamme naisjalkapalloilijoita ei kuvattu epänaissellisinä, vaikka he edustavat miehisenä lajina pidettyä jalkapalloa.

Vaikka naisjalkapallon uutisointi oli pääasiassa asiallista, aineistomme syvempi tarkastelu paljasti ajoittain lajin vähättelyä. Uutisoinnissa kirjoitettiin paljon jalkapalloon liittymättömistä aiheista, kuten pelaajien vapaa-ajan vietosta ja keskinäisistä suhteista. Kummankin lehden artikkeleissa korostettiin Suomen joukkueen hyvää henkeä ja sen merkitystä menestykselle. Ajoittain hyvällä joukkuehengellä ja ”*naisenergialla*” perusteltiin myös joukkueen hyviä otteita. Tämä vähätteli joukkueen pelillisiä taitoja. Pelitaktiikasta sen sijaan ei juurikaan kirjoitettu, eikä otteluraporttien yhteydessä ollut yhtä poikkeusta lukuun ottamatta graafisia kuvioita. Käsitksemme mukaan miesten jalkapallon uutisoinnin yhteydessä graafiset kuviot ja taktiset pohdinnat ovat yleisiä. Nämä seikat ilmensivät sitä, että naisjalkapallo ei sittenkään ole saavuttanut miesten joukkuelajeille tyypillistä asemaa eikä naisjalkapallosta välitetä yhtä korkeatasoista kuvaa kuin miesten jalkapallosta.

Tutkimuksemme yhtenä pyrkimyksenä oli tarkastella Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien uutisoinnin eroja. Selkein ero uutisoinnissa liittyi urheilujournalismin viihteellisyteen. Viihteellisyys korostui Ilta-Sanomissa, jossa käytettiin voimakasta, dramatisoivaa ja liioittelevaakin kieltä. Ilta-Sanomien viihteellisyys ilmeni värikkään kielen lisäksi sensaatiohakuisuutena, joka on yhteydessä lehden kaupalliseen tavoitteeseen. Ilta-Sanomissa kirjoitettiin myös Helsingin Sanomia enemmän jalkapallon ulkopuolisista aiheista. Helsingin Sanomien uutisointi oli Ilta-Sanomia asiapitoisempaa ja uutisoinnin sisällöissä painottuivat enemmän peleihin liittyvät aiheet. Kirjoitusten kielellisenä tehokeinona käytettiin narratiivisuutta ja kuvailevaa kieltä. Myös Helsingin Sanomissa ilmeni tosin jonkin verran viihteellisyyttä, joka korostui Suomen joukkueen katsojista, julkisuudesta ja mediasta kirjoittelussa.

Suomalaista urheilujournalismia on useissa yhteyksissä syytetty kritiikkittömyydestä. (mm. Arponen 1998; Pänkäläinen 1998d, 58; Virtapohja 1998, 67–70). Omassa tutkimuksessamme havaitsimme kuitenkin jonkin verran kriittistä kirjoittelua.

Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien kirjoitusten kriittisyys erosi joiltakin osin toisistaan. Kummassakin lehdessä kirjoittelu oli pääasiassa kritiikitöntä, mutta Ilta-Sanomissa ilmeni joitakin kritisovia kommentteja Suomen tappiollisten otteluiden jälkeen. Kummassakaan lehdessä ei kuitenkaan kritisoitu voimakkaasti Suomen joukkuetta eikä kritiikkiä kohdistettu juuri lainkaan yksittäisiin pelaajiin.

Voimakkaampaa kritiikkiä esiintyi aineistossamme vain Helsingin Sanomien kolumneissa. Ainoastaan kolumnien kirjoittajat esittivät aineistossamme omakohtaisia näkemyksiä, joissa voimakkaasti sekä arvostettiin että arvosteltiin Suomen joukkuetta. Aineistosta tehtyjen havaintojemme perusteella nykypäivän urheilujournalismissa uskalletaan jo hieman kritisoida oman maan urheilijoita, tosin kritiikki kohdistetaan ennemmin koko joukkuetta kohtaan kuin yksittäistä urheilijaa.

Vaikka havaitsimme joitakin selkeitä eroja kahden lehden uutisoinnissa, ilmeni lehtien välillä myös paljon samankaltaisuutta. Uutisoinnin samankaltaisuuden yhtenä syynä on epäilemättä urheilujournalismin kaavamaisuus, joka korostuu sanomalehdissä. Toisena syynä saattaa olla se, että kumpikin lehti on saman sanomalehtikustantamon, Sanoma Oy:n tuote. Eri kustantamon lehtien vertailu olisi saattanut ilmentää selkeämpiä eroja. Uutisoinnin sisältöjen tarkastelu osoitti, että kummassakin lehdessä kirjoitettiin eniten pelaajien taustaa kartoittavia, pelitilanteita kuvaavia ja ennakoivia lauseita. Nämä uutisoinnin sisällöt kertovat sanomalehtien urheilujournalismin pääasiallisista sisältöalueista, joissa painottuvat pelitapahtumien raportoinnin lisäksi taustoittavat ja ennakoivat kirjoitukset.

Oli yllättävää, että vaikka lehdissä kirjoitettiin paljon ennakoivia juttuja, niissä ei pelien jälkeen ollut minkäänlaista jälkiarviointia Suomen joukkueen suorituksista. Ainoastaan kolumneissa arvioitiin Suomen onnistumista turnauksen jälkeen. Kirjoittelun loppuminen heti Suomen otteluiden päättymisen jälkeen kertoo siitä, että urheilujournalismissa korostuu nykyhetkessä eläminen ja tulevien tapahtumien ennakoiminen. Pelien päättymisen jälkeen lehdissä alettiin ennakoida jo elokuussa Helsingissä järjestettäviä yleisurheilun MM-kilpailuja.

Naisten urheilua ja jalkapalloa on tutkittu vähän, joten jatkotutkimusaiheita tutkimuksellemme on paljon. Tutkimuksemme kohdistui vain naisjalkapallon uutisoinnin tarkasteluun, joten tutkimustuloksemme eivät ole yleistettävissä käsittämään muiden lajien uutisointia. Toisen urheilulajin uutisoinnin tulokset saattaisivat poiketa voimakkaasti omista tuloksistamme. Myös sähköisen median ja internetin urheilu-uutisoinnin tutkimus voisi tuottaa erilaisia tutkimustuloksia. Uskomme, että television urheilulähetyksissä naisurheilijat ovat näkymättömämpiä ja trivialisoidumpia kuin sanomalehdissä. Oletamme näin siksi, että televisiourheilussa arvostetaan dramatiikkaa ja vauhtia sisältäviä lajeja, jotka perinteisesti ovat olleet niin sanottuja miesten lajeja. (ks. Hietala 1990, 37.) Suomessa naisurheilun medianäkyvyyden tutkimus on ollut vähäistä. Liikuntatieteellisessä tutkimuksessa ovat miehet olleet usein tutkimuskohteena ja tulokset on yleistetty koskemaan myös naisia. Naisten määrän lisääntyminen urheilussa ja perinteisissä miesten lajeissa tulevat toivottavasti lisäämään kiinnostusta naisten urheilun tutkimiseen. Lisäksi toivomme myös oman tutkimuksemme herättävän kiinnostusta aiheeseen ja sen tutkimiseen.

Tutkimuskohdetta voisi laajentaa myös miesten jalkapallon uutisointiin ja vertailla saatuja löydöksiä omiin tutkimustuloksiimme. Nais- ja miesurheilun uutisointia verrattaessa voitaisiin saavuttaa kokonaisvaltainen kuva uutisoinnin sisällöistä ja kirjoitustyylistä. Tällöin voitaisiin selvittää sitä, onko urheilujournalismissa esimerkiksi ulkonäöstä kirjoittaminen ja urheilijoiden seksualisoiminen yleisempää naisurheilijoiden kohdalla vai kirjoitetaanko nykyään miesurheilijoiden ulkonäöstä jopa naisurheilijoita enemmän. Käsityksemme mukaan miesurheilijoiden ulkonäköön on viime vuosina alettu kiinnittää entistä enemmän huomiota ja ajoittain miehistä käytetään hyvinkin seksualisoivaa kieltä. Esimerkiksi David Beckham on ollut julkisuudessa paljon esillä myös jalkapallon pelaamisen ulkopuolella ja kasvattanut ulkonäöllään huomasti tulojaan. Beckham tunnetaan muun muassa valokuvamallina, tyyli-ikonina, hiusmallina ja maailmanlaajuisten tuotemerkkien mainostajana.

Olisi mielenkiintoista selvittää myös sitä, miten feminististen lajien miesedustajista kirjoitetaan mediassa. Kuvataanko naisellisiksi katsottujen lajien miesurheilijat, kuten tanssijat tai taitoluistelijat, mediassa epämiehekkäinä? Tulevissa tutkimuksissa voitaisiin tarkastella myös sitä, saavatko feminiinisten lajien miesurheilijat yhtä vähän

medianäkyvyyttä kuin miehisenä pidettyjen joukkuelajien naisurheilijat (ks. Sonninen 1998).

Tutkimuksen kohdetta voisi laajentaa kirjoituksen lisäksi myös lehtikuvien tarkasteluun. Esimerkiksi Hovinen (2006) on opinnäytetyössään tutkinut miesurheilijoiden rooleja Keski-suomalaisen urheilusivujen kuvissa. Omassa tutkimuksessamme emme laajentaneet uutisoinnin tarkastelua lehtikuviin. Käsityksemme mukaan aineistomme lehtikuvilla välitettiin kuitenkin lukijalle käsityksiä pelaajien ulkonäöstä, vaikka naispelaajien ulkonäköä ei juurikaan sanallisesti kuvailtu. Nykypäivänä voidaankin pohtia sitä, onko naisurheilijoiden kohdalla ulkonäköarviointi siirtynyt ikään kuin kielestä kuviin, jolloin lukijat voivat kuvien kautta itse arvioida naisurheilijan viehättävyyttä. Tällöin vastuu urheilijan ulkoisen olemuksen arvioinnista siirtyisi toimittajalta kuvien katselijalle.

Olisi mielenkiintoista tarkastella myös naisurheilijoiden omia käsityksiä omasta medianäkyvyydestään. Pfisterin (2003, 155) mukaan miehisenä pidettyihin lajeihin osallistuvat naiset asettuvat vastarintaan vallitsevan sukupuolijärjestyksen kanssa, jolloin he saattavat osallistua sukupuolikäsitysten muuttumiseen. Naisjalkapalloilijoiden omien kokemusten tutkimisella voitaisiin selvittää sitä, kokevatko he mediassa luodun henkilökuvansa naiselliseksi vai ristiriitaiseksi naisen roolin kanssa. Esimerkiksi haastattelututkimuksella voitaisiin selvittää, miten naisjalkapalloilijat tai muiden lajien naisurheilijat kokevat itse ulkonäkökirjoittelun. Ulkonäköön kohdistuva kirjoittelu ja urheilukuvien kohteena oleminen ei ainakaan kaikille urheilijoille ole pelkästään negatiivinen asia. Urheilun kaupallistumisen myötä myös urheilijoista on tullut tuotteita ja urheilija voi edustavan ulkonäkönsä seurauksena saavuttaa myös taloudellista menestystä. (ks. Virtapohja 1999, 18.)

Tutkimusaineistossamme ei arvioitu Suomen naisten joukkueen suorituksia EM-turnauksen jälkeen. Me tutkijoina toimimme toisin ja arvioimme lyhyesti tutkimusprosessimme onnistumista. Olemme mielestämme onnistuneet laadullisen tutkimuksen tutkimusotteen oivaltamisessa. Olemme tiedostaneet subjektiviteettimme merkityksen ja käyneet aineistostamme nousseiden ilmiöiden ja aikaisempien tutkimusten välillä tiivistä vuoropuhelua. Onnistuimme toteuttamaan tutkimuksemme tavoitteet ja

vastaamaan käyttämillämme menetelmillä asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Olemme suorittaneet sisällönanalyysin huolellisesti loppuun asti ja muodostaneet aineistostamme tiiviin ja yleisen raportin. Tämän lisäksi olemme pohtineet tutkimusaineistomme aihesisältöjen merkityksiä ja tehneet niistä johtopäätöksiä. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.)

Tutkimuksemme heikkoutena pidämme tietynlaista hajanaisuutta. Hajanaisuus johtuu osittain siitä, että tutkimusta oli tekemässä kaksi opiskelijaa. Tutkimusprosessin aikana kirjoitimme näkemyksiämme ajoittain eri paikoissa, jolloin tietämättöminä toisistamme kirjoitimme tutkimusraporttiin samoja ajatuksia. Tutkimusprosessin loppupuolella jouduimme jonkin verran karsimaan näitä useaan kertaan toistuneita näkemyksiä. Tutkimuksemme heikkona puolena on myös tulkintojen syvyys. Kiireellinen opiskelurytmi ja muiden opintojen samanaikaisuus heikensivät mahdollisuuttamme sitoutua ainoastaan tutkimukseemme. Varsinkin diskurssianalyttisen lähestymistavan syventämiseksi olisimme voineet perehtyä tarkemmin viestinnän ja mediakielen tutkimukseen. Diskurssianalyttinen tarkastelumme jääkin pintapuoliseksi, sillä pidimme sisällönanalyysiin perehtymistä tutkimuksessamme ensisijaisena.

Heikkouksistamme huolimatta tutkimusprosessimme on avartanut käsityksiämme naisurheilusta ja suomalaisesta urheilumediasta. Tutustuminen tutkimusaiheemme kirjallisuuteen laajensi käsityksiämme urheilujournalismin luonteesta ja naistutkimuksen näkökulmasta yhteiskunnan kriittiseen tarkastelemiseen. Tutkimusaineistoomme perehtymisen kautta saimme konkreettista ja yksityiskohtaista tietoa kahden sanomalehden urheilu-uutisoinnista. Tutkimusprosessin aikana olemme oppineet valtavasti myös tutkimuksen tekemisestä ja tutkimukseen liittyvistä pelisäännöistä. Tutkimuksemme on edennyt ilman suurempia ongelmia, mutta ajoittain olemme kokeneet tuskaisiakin vaiheita. Haastavimmat vaiheet aiheutuivat lukemamme kirjallisuuden laaja-alaisuudesta ja omaan tutkimuskohteeseen liittyvien teemojen runsaudesta. Missään vaiheessa kiinnostuksemme tutkimuskohteemme tarkasteluun ei kuitenkaan hiipunut. Suomen jalkapallomaajoukkueen naiset ”*toteuttivat unelmansa*” pääsystä EM-turnauksen välieriin. Itse olemme myös toteuttaneet unelmaamme opinnäytetyömme valmistumisesta. Nyt, erotuomarin vihellettyä kolmesti pilliin, olemme tyytyväisiä ja helpottuneita. Mutta kuten urheilussakin, suuntaamme katseemme jo kohti tulevaisuuden uusia haasteita.

LÄHTEET

- Aalto, P. 2001. Naisten liikuntatalous Suomessa. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma.
- Anttila, P. 1996. Tutkimisen taito ja tiedonhankinta. Taito-, taide- ja muotoilualojen tutkimuksen työvälineet. Helsinki: Akatiimi.
- Arponen, A. 1991. Amatööreistä ammattilaisiksi. Urheilutoimittajien liitto 1931-1991. Helsinki: Urheilutoimittajien liitto.
- Arponen, A. 1998. Urheilujournalismi muuttuu hitaasti ja sitä on tutkittu vähän. Fair Play 30 (4), 8-9.
- Balsamo, A. 1994. Feminist bodybuilding. Teoksessa S. Birrell & C. L. Cole (toim.) Women, sport and culture. Champaign, IL: Human Kinetics, 341-352.
- Boyle, R. & Haynes, R. 2003. New media sport. Teoksessa A. Bernstein & N. Blain (toim.) Sport, media, culture: Global and local dimensions. London: Frank Cass, 95-114.
- Cahn, S. 1994. Crushes, competition and closets: The emergence of homophobia in women's physical education. Teoksessa S. Birrell & C. L. Cole (toim.) Women, sport and culture. Champaign, IL: Human Kinetics, 324-340.
- Collin, H. & Vuori, S. 1999. Naiset television urheilu-uutisissa. Jyväskylän yliopisto. Liikuntasosiologian pro gradu -tutkielma.
- Cox, B. & Thompson, S. 2000. Multiple bodies. Sportswomen, soccer and sexuality. International review for the sociology of sport. 35 (1), 5-20.
- Denzin, N. & Lincoln, Y. 2000. Introduction. Entering the Field of Qualitative Research. Teoksessa N. Denzin & Y. Lincoln (toim.) Handbook of Qualitative Research. London: Sage.
- Duncan, M. & Messner, M. 2005. Gender in televised sports: News and highlight shows 1989-2004. Los Angeles, CA: Amateur athletic foundation. (Viitattu 24.4.2007) Saatavana www-muodossa:
www.aafra.org/9arr/ResearchReports/tv2004.pdf
- Duncan, M., Messner, M., Williams, L. & Jensen, K. 1994. Gender stereotyping in televised sports. Teoksessa S. Birrell & C. L. Cole (toim.) Women, sport and culture. Champaign, IL: Human Kinetics, 249-272.
- Eisenberg, C., Lanfranchi, P., Mason, T. & Wahl, A. 2004. Women, youth and FIFA.

- Teoksessa 100 years of football: the FIFA centennial book. London: Weidenfel & Nicolson, 183-194.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Forsblom, M. 2006. Naisten SM-sarjaan kasvojenkohotus. 90 min täyttä futista. Palloliiton Helsingin ja Uudenmaan piirien jalkapallojulkaisu 1, 23.
- Gallagher, M. 1981. Unequal opportunities: Images of women in the mass media. Paris: Unesco.
- Haaparanta, L. 1989. Naistutkimus ja filosofinen menetelmä. Teoksessa S. Heinämaa (toim.) Naisen tieto. Helsinki: Art House Osakeyhtiö, 44-55.
- Hakulinen, T. 1996. Keskustelu kilpaurheilun sopivuudesta naisille kävi kiivaana 1920-luvun lopulla. Teoksessa A. Nevala (toim.) Olympialaiset ja naisliikunta -satavuotiaat. Helsinki: Suomen urheiluhistoriallinen seura, 11-18.
- Hall, M. A. 1996. Feminism and Sporting Bodies: Essays on Theory and Practice. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Halonen, I. K. 1995. Suomenkielisten televisiouutisten nais- ja mieskuva. Teoksessa E. Sana (toim.) Naiset, miehet ja uutiset. Helsinki: Yleisradion tasa-arvotoimikunta, 11-70.
- Hargreaves, J. 1994. Sporting females. Critical issues in the history and sociology of women's sports. London: Routledge.
- Hargreaves, J. 2000. Heroines of sport. The politics of difference and identity. London: Routledge.
- Heikkinen, H. L. T. 2001. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus, 116-132.
- Heinilä, K. 1973. Urheilu, ihminen ja yhteiskunta. Jyväskylä: Gummerus.
- Heinilä, K. 1977. Nainen suomalaisessa liikuntakulttuurissa. Jyväskylän yliopisto. Liikuntasuunnittelun laitos.
- Heinilä, K. 2000. Millainen rooli urheilujournalismilla on yhteiskunnassa? Teoksessa M. Miettinen (toim.) Haasteena huomisen hyvinvointi – miten liikunta lisää mahdollisuuksia? Jyväskylä: Likes, 273-284.
- Hemánus, P. 1983. Urheilujournalismi ja huippu-urheilun järjestelmä: heijastussuhde

- vai symbioosi? Teoksessa P. Vuolle (toim.) Liikuntaviestintä. Jyväskylän yliopisto. Opetusmoniste nro 9, 40-53.
- Hemánus, P. 1990. Johdatus tiedotusoppiin 2. Journalistiikan perusteet. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hietala, V. 1990. Teeveen merkit: television lukutaidon aakkoset. Helsinki: Yleisradio.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hovinen, J. 2006. Maskuliinisuuden rakentuminen sanomalehti Keskisuomalaisen urheilujournalistisessa kuvakerronnassa. Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma.
- Ilmonen, K. 2001. Eräs tie diskurssianalyysiin. Esimerkkinä Chydenius-Instituutin vaikuttavuustutkimus. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus, 100-115.
- Jokinen, E. 1997. Ruumiin siteet. Tampere: Vastapaino.
- Järvinen, H. 1993. Suomalaisten urheilutoimittajien työ-, liikunta- ja urheilukäsityksiä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntasosiologian pro gradu -tutkielma.
- Järvinen, H. 1994. Liikunnan ja urheilun joukkotiedotus. Teoksessa Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu, tieteellinen katsaus. Jyväskylä: Liikunnan ja Kansanterveyden Julkaisuja 90, 121-135.
- Kantola, A., Moring, I. & Väliverronen, E. 1998. Media-analyysi: tekstistä tulkintaan. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Kari, J. 2003. Kaksi latua. Lydia Widemanin ja Siiri Rantasen omaelämäkerrallisia kertomuksia 1950-luvun urheilusta. Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan lisensiaatintutkimus.
- Koivunen, A. & Liljeström, M. 1996. Kritiikki, visiot ja muutos. Teoksessa A. Koivunen & M. Liljeström (toim.) Avainsanat, 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino, 9-34.
- Koljonen, K. 2000. Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyysiin. Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973-1998. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Julkaisuja A 95.
- Kolnes, L. 1995. Heterosexuality as an organizing principle in women sport. International review for the sociology of sport. 30 (1), 61-77.

- Koroma, J. 1983. Iltapäivälehdet sijaikärsijöinä journalismin kriisissä. Artikkelikokonaisuudessa R. Seppälä (toim.) Journalismia vai James Bond -jäännitystä? Iltapäivälehti näkyy, kuuluu, vaikuttaa. Suomen lehdistö 54 (11), 7-8.
- Kosonen, U. 2005. ”To Not Just Live My Life, But To Create It”: A Life of Feminist Researcher Arja Laitinen. Teoksessa P. Markula (toim.) Feminist Sport Studies. Sharing Experiences of Joy and Pain. Albany: State University of New York Press, 25-44.
- Kuusela, M. 1997. Petos kalkkiviivoilla. Journalisti 5 (15), 6.
- Laine, A. 2003. Aftonbladet vs. Ilta-Sanomat: ruotsalaisen ja suomalaisen iltapäivälehdien urheilujournalismia tarkasteleva diskurssianalyttinen tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma.
- Laine, L. 1985. Naisurheilun historiaa ja tutkimusta. Liikunta ja tiede. 22 (2), 66-71.
- Laine, L. 1992. Ruumiinharjoitusten monet muodot. Teoksessa T. Pyykkönen (toim.) Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu. Helsinki: VAPK-kustannus, 183-214.
- Laine, L. 2000. Työväen urheiluliikkeen naiset. Helsinki: Otava.
- Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 26-43.
- Laitinen, A. 1983. Katsaus liikuntasosiologiseen naisurheilututkimukseen. Teoksessa A. Laitinen (toim.) Liikunta ja nainen. Jyväskylän yliopisto. Liikuntasuunnittelun laitos. Opetusmonisteita nro 10, 28-39.
- Laitinen, A. 1986. Liikuntakulttuurin muutos- naisopiskelijatko haasteryhmä? Liikunta ja tiede 23 (3), 144-149.
- Laitinen, A. 1988. Naistutkimusprojekti liikuntatieteissä. Teoksessa L. Simonen (toim.) Naistutkimuksen ajankohtaisia ongelmia. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, 103-113.
- Lehtinen, T. L. 2006. Nais- ja miesurheilijan representointi Helsingin Sanomissa vuoden 2004 Ateenan olympialaisten kontekstissa. Jyväskylän yliopisto. Suomen kielen pro gradu -tutkielma.
- Luhtanen, P., Numminen, P. & Krotee, M. 1995. Harjoittelu, pelaaminen ja

- kansainvälinen menestyminen naisten jalkapallossa. Naisten MM-kisahistoria on lyhyt. Jalkapallovalmentaja: Suomen jalkapallovalmentajat 1, 18-20.
- Markula, P. & Valli, T. 1986. Urheilevan naisen kuva sanomalehdessä. Kuva-analyysi Ilta-Sanomien ja Turun Sanomien urheilusivuista. Jyväskylän yliopisto. Liikuntasosiologian pro gradu -tutkielma.
- Massinen, A. 2001. Urheilujournalismi on taidetta. Fair Play 2, 6-7.
- Meriläinen, R. 1994. Pressin stressi. Teoksessa T. Pyykkönen (toim.) Lihan ihmemaassa. Helsinki: Liikuntatieteellisen Seuran julkaisuja 138, 13-20.
- Moilanen, P. & Rähä, P. 2001. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 44-67.
- Mäkelä, A. 2006. Kauneuden korostusta vai urheilun arvostusta? Tutkimus naisyleisurheilun uutisoinnista Helsingin Sanomissa vuosien 1983 ja 2005 MM-kilpailujen yhteydessä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma.
- Naisten jalkapallon kulta-aika. 1999. Erotuomari: erotuomaritoiminnan erikoislehti. Helsinki: Erotuomarien liitto, 6-7.
- Naula, T. 1994. Nopeuden ja kauneuden symbioosi. Urheilujournalismin naiskuva kolmessa suomalaisessa sanomalehdessä, tutkimuskohteena yleisurheilun MM-kilpailut 1993. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma.
- Niemi, J. 2007. Ilta-Sanomien urheiluosaston esimiehen, Juha Niemen, puhelinhaastattelu 8.2.2007.
- Nortamo, S. 1983. Yleisö arvioi meitä usein iltapäivälehtiä ajatellen. Artikkelikokonaisuudessa R. Seppälä (toim.) Journalismia vai James Bond -jännitystä? Iltapäivälehti näkyy, kuuluu, vaikuttaa. Suomen Lehdistö 54 (11), 9.
- Opetusministeriö 1995. Piikkareilla nopeammin, korkeammalle, tasa-arvoisemmin. Tasa-arvotyöryhmän raportti 1995: 3. Helsinki: Painatuskeskus.
- Paavola, M. 2003. Korkokengillä vai nappiksilla. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma.
- Paavola, M. 2006a. Suomen palloliiton projektipäällikkö/tyttö- ja naisjalkapalloasiantuntijan, Minttu Paavolan, sähköpostiaineistot 1.3.2006.
- Paavola, M. 2006b. Suomen palloliiton projektipäällikkö/tyttö- ja

- naisjalkapalloasiantuntijan, Minttu Paavolan, sähköpostiaineistot 15.9.2006.
- Perko, T. 1991. Iäkäs urheilulehdistömme. Teoksessa P. Tommila (toim.) Suomen lehdistön historia 9: Aikakauslehdistön historia: erikoisaikakauslehdet. Kuopio: Kustannuskiila, 217-261.
- Pfister, G. 2003. Kaupan paljasta pintaa – Anna Kournikova ja urheilu tavarana. Teoksessa H. Roiko-Jokela & E. Sironen (toim.) Kynäniekkoja, Kivinyrkkejä, mäki-matteja. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja. Jyväskylä: Atena, 152-166.
- Pietilä, V. 1973. Sisällön erittely. Helsinki: Gaudeamus.
- Pietilä, V. 1990. Oh, Dear, uutisetko kertomuksia? Tiedotustutkimus 13 (3), 64-73.
- Pirinen, R. 1989. Naisurheilu ja joukkotiedotus. VK-lehti 5, 26-28.
- Pirinen, R. 1993. Hymyn takana piilee voimainen: naisurheilijahahmojen representoimat naiseudet naisten lehdissä 1950-luvulta 1980-luvulle. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden lisensiaatintyö.
- Pirinen, R. 1998. Sukupuoli ja mediaurheilu. Teoksessa A. Halmesvirta & H. Roiko-Jokela (toim.) Urheilu, historia ja julkisuus. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja. Jyväskylä: Atena, 25-35.
- Pirinen, R. 2006. Urheileva nainen lehtiteksteissä. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis 1138.
- Polit, D. F. & Hungler, B. P. 1993. Essentials of nursing research: methods, appraisal and utilization. Philadelphia, PA: Lippincot.
- Puranen, T. 2000. ”Mä vaan kirjotan...”. Laadullinen tutkimus Aamulehden uutistoimittajien yleisösuhteesta. Teoksessa R. Kunelius & S. Ridell (toim.) Kaksi katsetta journalismiin. Tampere: Tampereen yliopisto, 1-81.
- Pusa, A. 2007. Helsingin Sanomien urheiluosaston esimiehen, Ari Pusan, sähköpostiaineistot 8.2.2007.
- Pänkäläinen, S. 1997. Riittävätkö vanhat eväät? Urheilujournalismissa paljon mahdollisuuksia. Suomen Lehdistö 5. (Viitattu 4.2.2007) Saatavilla www-muodossa: <http://www.sanomalehdet.fi/suomenlehdisto/059704.html>
- Pänkäläinen, S. 1998a. Lyhyt johdatus suomalaiseen urheilujournalismiin ja sen tutkimuksen historiaan. Teoksessa A. Halmesvirta & H. Roiko-Jokela (toim.) Urheilu, historia ja julkisuus. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja. Jyväskylä: Atena, 45-54.

- Pänkäläinen, S. 1998b. *Suomalainen urheilujournalismi*. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura.
- Pänkäläinen, S. 1998c. *Urheilujournalismiko kriitiköntä?* Teoksessa T. Perko & R. Salokangas (toim.) *Kymmenen kysymystä journalismista*. Jyväskylä: Atena, 161-182.
- Pänkäläinen, S. 1998d. *Urheilujournalismin musta aukko*. Teoksessa E. Vettenniemi (toim.) *Piikki lihassa. Unelma puhtaasta urheilusta*. Tampere: Akilles, 52-93.
- Rantala, R. 1996. *Mitä missä milloin. Olympiakirja 1996*. Helsinki: Otava.
- Rantalaiho, L. 1988. *Naistutkimuksen metodologiasta*. Teoksessa P. Setälä & H. Kurki (toim.) *Akanvirtaan. Johdatus naistutkimukseen*. Helsinki: Yliopistopaino, 28-54.
- Sabo, D. & Messner, M. 1993. *Whose body is this?* Teoksessa G. L. Cohen (toim.) *Women in sport: Issues and controversies*. Newbury Park, CA: Sage, 15-24.
- Salminen, E. 1988. *Sitoutumattomuuden ja laajenevan information aika 1950-1980*. Teoksessa P. Tommila (toim.) *Suomen lehdistön historia 3: Sanomalehdistö sodan murroksesta 1980-luvulle*. Kuopio: Kustannuskiila, 141-305.
- Salokangas, R. 1988. *Suomen lehdistön historia 5: Hakuteos Aamulehti – Dagens Nyheter: Sanoma- ja paikallislehdistö 1771-1985*. Kuopio: Kustannuskiila.
- Salokangas, R. 1998. *Epätyypillistä liiketoimintaa? Raha, aate ja palvelutehtävä sanomalehdistön historiassa*. Teoksessa T. Perko & R. Salokangas (toim.) *Kymmenen kysymystä journalismista*. Jyväskylä: Atena, 39-57.
- Savolainen, T. & Zilliacus-Tikkanen, H. 1992. *Women in finnish broadcasting*. Helsinki: Finnish National Commission for Unesco.
- Scruton, S., Fasting, K., Pfister, G. & Bunuel, A. 1999. *It's still a man's game? The experiences of top-level European women footballers*. *International review for the sociology of sport* 34 (2), 99-111.
- Seppänen, P. 2002. *Lehdistön kirjoittelu on jo kriittisempää ja kovempaa*. *Fair Play* 4, 10-11.
- Sollamo, R. 1988. *Feministiteologian tieteellinen paradigma*. Teoksessa L. Simonen (toim.) *Naistutkimuksen ajankohtaisia ongelmia*. Tampereen yliopisto. *Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos*, 7-25.
- Sonninen, A. P. 1998. *Tutkija: Media väheksyy edelleen naisten urheilua*. *Suomen urheilulehti*. 22, 9.
- Suuronen, J. 1995. *Muuttunut urheilukulttuuri, muuttuneet urheilusivut*. Helsingin

- Sanomien ja Keski-suomalaisen urheilusivujen sisältö vuosina 1959 ja 1989. Jyväskylän yliopisto. Journalistiikan pro gradu -tutkielma.
- Theberge, N. & Cronk, A. 1994. Work routines in newspaper sports departments and the coverage of women's sports. Teoksessa S. Birrell & C. L. Cole (toim.) Women, sport and culture. Champaign, IL: Human Kinetics, 289-298.
- Tolvanen, V. 1998. Sähköinen viestintä-urheilujulkisuuden näkyvin foorumi. Teoksessa A. Halmesvirta & H. Roiko-Jokela (toim.) Urheilu, historia ja julkisuus. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja. Jyväskylä: Atena, 37-44.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuunainen, S. 2007. Naisjalkapallon seuratoiminta 1970-luvulta lähtien. Teoksessa Y. Lautela & G. Wallen (toim.) Rakas jalkapallo. Sata vuotta suomalaista jalkapalloa. Teos, 235-253.
- Uusitalo, H. 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Juva: WSOY.
- Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Vestergård, A. 1992. Hur få en mera kompetent sportjournalistik? Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet. Forskningsinstitutet.
- Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Virolainen, M. 2007. Suomalainen naisjalkapalloilu. Teoksessa Y. Lautela & G. Wallen (toim.) Rakas jalkapallo. Sata vuotta suomalaista jalkapalloa. Teos, 227-234.
- Virtanen, S. 1999. Drop out -ilmiö naisjalkapallossa. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma.
- Virtapohja, K. 1996. ”Se on siinä”: Tutkimus jääkiekon maailmanmestaruudesta, mediasta ja urheilusankaruuden tuottamisesta. Jyväskylän yliopisto. Journalistiikan lisensiaatintyö.
- Virtapohja, K. 1998. Sankareiden salaisuudet. Journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä. Jyväskylä: Atena.
- Virtapohja, K. 1999. Mediaurheilun rotaatiomalli urheiluskandaalien selittäjänä. Teoksessa S. Karvala (toim.) Urheilujournalismista talousjournalismia? Jyväskylä: Mediainstituutti, 5-21.
- Virtapohja, K. 2000. Media ja urheilun sankarit. Teoksessa H. Roiko-Jokela & E. Sironen (toim.) Urheilu katsoo peiliin. Suomen urheiluhistoriallisen seuran

- vuosikirja 1999. Jyväskylä: Atena, 57-64.
- Väliverronen, E. 1998. Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa A. Kantola, I. Moring & E. Väliverronen (toim.) Media-analyysi: tekstistä tulkintaan. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 13-39.
- Wearden, S. T. & Creedon, P. J. 2003. 'We got next': Images of women in television commercials during the inaugural WNBA season. Teoksessa A. Bernstein & N. Blain (toim.) Sport, media, culture: Global and local dimensions. London: Frank Cass Publishers, 189-210.
- Whitson, D. 1994. The embodiment of gender: Discipline, domination and empowerment. Teoksessa S. Birrell & C. Cole. Women, Sport and Culture. Champaign, IL: Human Kinetics, 353-372.
- Österberg, K. 1986. Naisjalkapallon kehitys pohjoismaissa. Suomen palloliitto. Jalkapallovalmennus 5, 65-69.

Elektroniset lähteet

- FIFA 2007. Federation Internationale de Football Association. (Viitattu 20.4.2007)
Saatavana www-muodossa: http://www.fifa.com/infoplus/IP-202_01E-FF.pdf
- SLU 2005. Miehet ja naiset numeroina liikunnassa ja urheilussa. Selvitys miesten ja naisten asemasta suomalaisessa urheilukulttuurissa. SLU-julkaisusarja 2/05. (Viitattu 20.4.2007) Saatavana www-muodossa:
http://www.slu.fi/mp/db/file_library/x/IMG/25956/file/slu%5ftasapeli%5ftilastot%5f0205%5f2.pdf
- Levikintarkastus 2007. LT-levikkitilasto 2006. (Viitattu 24.4.2007.) Saatavana www-muodossa: <http://www.levikintarkastus.fi/levikintarkastus/tilastot/Sanomalehdet.pdf>
- Palloliitto 2007. Litmanen: "Isänmaallinen, aito, rehellinen ja pyyteetön" (Viitattu 30.3.2007.) Saatavilla www-muodossa: www.palloliitto.fi/viestinta/?num=84030
- Sajama, S. 2004. Hermeneutiikan idea. (Viitattu 24.11.2006.) Saatavilla www-muodossa: <http://www.joensuu.fi/oikeustieteet/filo/KIFHER04.pdf>

LIITTEET

LIITE 1. Esimerkki sisällönanalyysin alkuperäislauseista ja pelkistyksistä

Lehti	Art.No	Lauseen No	Alkuperäislause	Pelkistetty lause
HS 12.6.2006	12	3	Suomalaisella naisenergialla tuntuu olevan mittaamattomat voimavarat.	Naisenergialla mittaamattomat voimavarat
		4	Naisten jalkapallomaajoukkue rynni vastustamattomasti EM-turnauksen välieriin, kun Tanska kukistui 2-1 Blackpoolin aurinkoisessa illassa	Joukkue rynni välieriin kukistettuaan Tanskan
		5	Ilta tosiaan oli Suomen	Ilta Suomen
		6	Kannattajat lauloivat, tanssivat ja huusivat koko ottelun lopun.	Kannattajat riemuitsivat
		7	Kun erotuomarin pilli soi, yhtyivät pelaajat villiin riemuun, joka tuntui jatkuvan jatkumistaan stadionin käytävillä.	Tuomarin puhallettua pilliin pelaajat yhtyivät riemuun
		8	”Oli uskomaton fiilis.”	”Uskomaton fiilis” (Mäkinen)
		9	”Se oli kuin olisi pelannut kotiyleisön edessä”, keskikenttäpelaaja Anne Mäkinen sanoi.	”Kuin olisi pelannut kotiyleisön edessä” (Mäkinen)
		10	Välierissä Suomi saa vastaansa Saksan, joka varmisti jo ennen tämän illan viimeistä kamppailua B-lohkon voiton.	Välierissä vastaan Saksa
		11	Huikella energialla Suomi aloitti ottelun, jossa tanskalaiset naisjalkapalloilun tähdet tuikkivat hyvin himmeästi.	Suomi aloitti Tanskaa vastaan energisesti
		12	Suomi aloitti niin hyvin, etteivät tanskalaiset löytäneet avaaville syötöilleen vastaanottajaa	Suomi aloitti hyvin Tanskaa vastaan
		13	Laura Kalmarin 1-0-johtomaali jo kuudennella minuutilla oli oikeastaan ottelun alun koko kuva.	Kalmarin maali ottelun alun koko kuva
		14	Gitte Andersen avasi pelin kohtisuoraan ylös ja pallo kimposi päin Kalmaria.	Pallo päin Kalmaria

LIITE 2. Sisällönanalyysin rakenne

Alkuperäiset luokat HS ja IS yhdessä	Yhdistetyt luokat	Lopulliset luokat
Pelaajan tulevaisuus Pelaajan historia Joukkueen tulevaisuus Joukkueen historia Joukkueen tavoitteet Unelmat	Tulevaisuus Historia Joukkueen tavoitteet	Peliura
Dramatisointi Loukkaantumiset Uho Sankarit Historian tekeminen Hehkutus	Dramatisointi Uho Sankaruus Hehkutus	Dramatisointi
Pelaajan roolit Joukkueen ominaisuudet Pelaajan ominaisuudet	Pelaajan roolit Ominaisuudet	Joukkueen ominaisuudet
Positiiviset tuntemukset Negatiiviset tuntemukset Paineet ja jännitys	Pelaajien tunteet Paineet ja jännitys	Pelaajien tunteet
Muiden mielipiteet onnistumisesta Joukkueen epäonnistuminen Pelaajan epäonnistuminen Joukkueen onnistuminen Pelaajan onnistuminen Kannustavat kommentit Puolustelu	Onnistuminen peleissä Epäonnistuminen peleissä Kannustavat kommentit Puolustelu	Onnistuminen peleissä
Seksualisointi Kasvojen kuvailu Ulkoisen olemus	Seksualisointi Ulkonäkö	Ulkonäkö
Pelitalanteet Pelin kuvaus Pelitulokset	Pelitapahtumat Pelitulokset	Pelitapahtumat
Ennakointi Jatkoonpääsymahdollisuudet Arviointia Suomen joukkueesta Otteluohjelma ja lähetysajat	Ennakointi Otteluohjelma ja lähetysajat	Ennakointi

<p>Pelaajan luottamus joukkueeseen Toimittajan luottamus joukkueeseen Epäluottamus joukkueeseen</p>	<p>Luottamus joukkueeseen Epäluottamus joukkueeseen</p>	<p>Luottamus joukkueeseen</p>
<p>Vapaa-aika Joukkuehenki Harjoittelu Palautuminen Peleihin valmistautuminen</p>	<p>Vapaa-aika Harjoittelu</p>	<p>Muu toiminta turnauksessa</p>
<p>Perhetausta Sosiaaliset suhteet Harrastukset Opiskelu Työ</p>	<p>Yksityiselämä Koulu Työ</p>	<p>Siviilielämä</p>
<p>Joukkueelle jaettavat tuet Naisjalkapallon kehitys Suomalaisen naisjalkapallon kehitys Julkisuus Julkisuuden hyödyntäminen Palkinnot</p>	<p>Joukkueelle jaettavat tuet Naisjalkapallon kehitys Julkisuuden hyödyntäminen</p>	<p>Naisjalkapallon kehittäminen</p>
<p>Kannattajat katsomossa Kannattajat Suomessa Tunnelma otteluissa Kiinnostus naisjalkapalloa kohtaan</p>	<p>Katsojat Kiinnostus naisjalkapalloa kohtaan</p>	<p>Katsojat</p>
<p>Taktiikka Arviointia pelitaktiikasta ennen ottelua Ottelun jälkeinen pelianalyysi</p>	<p>Taktiikka Pelianalyysi</p>	<p>Pelitaktiikka</p>